

Opinnäytetyö (AMK)

Kestävän kehityksen koulutusohjelma

2012

Niina Ratilainen

ELINKEINOELÄMÄN EDISTÄMINEN KAUPUNKISUUNNITTELUSSA

– Turun kaupunki ja Linnakaupungin
osayleiskaava

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Kestävän kehityksen koulutusohjelma

7.8.2012 | 111

Ohjaajat: Jari Hietaranta, Sirpa Halonen

Niina Ratilainen

ELINKEINOELÄMÄN EDISTÄMINEN KAUPUNKISUUNNITTELUSSA

Elinvoimaiselle kaupungille ja kilpailukykyiselle elinkeinoelämälle yhteistä on vireä yrittäjyys. Kaavoituspäätöksillä ja maankäytön suunnittelulla on suuri rooli kaupunkikehityksessä sen kannalta, mihin yrittäjät kaupungissa sijoittuvat. Opinnäytetyössä on selvitetty, miten maankäytön suunnittelussa voidaan toimintatapoja muuttamalla edistää kaupungin vetovoimaa yrittäjille ja kuinka yrittäjiä tulisi osallistaa yhteiseen kaupunkikehitystyöhön.

Opinnäytetyössä on tehty Turun kaupungin kehittämisen näkökulmasta. Tapaustutkimuksena on Linnakaupungin osayleiskaava, jossa aluetta muokataan runsaasti ja muutetaan erilaiseen pienyrittäjyyteen sopivaksi. Linnakaupungin suunnittelussa läpileikkaavana teemana on kestävä kehitys, jonka yhteyttä on selvitetty Linnakaupungin osalta: millaiset imagotekijät alueella vaikuttavat yrittäjiin? Opinnäytetyö osoittaa ympäristöarvojen olevan entistä tärkeämpiä yrittäjille. Kaupungin tulee lisätä alueprofilointia ja elinkeinomarkkinointia, jotta kaupunki voisi ohjata yritysalueiden kehittymistä.

Haastattelut ja aiemmat tutkimukset osoittavat, että kaupunkisuunnittelussa tulisi pohtia, kuinka luoda mahdollisuudet yrittää. Kaikki ilmenneet keinot johtavat kuitenkin yhteistyöhön: eri tahojen vuorovaikutukseen ja osallistumiseen. Elinkeinoelämällä ja kaupunkisuunnittelulla on sama päämäärä: kehittää kaupunkia yhä vetovoimaisemmaksi. Toinen keino on yritysalueiden profilointi tietyille alalle ja elinkeinomarkkinointi halutuille yrityksille. Opinnäytetyö antaa suositukset siitä, kuinka suunnittelukulttuuria tulisi muuttaa, jotta siihen osallistuu kaupungin paras ja kattavin asiantuntemus: jotta saadaan monta viisasta päätä yhteen ja kaupunki kehittymään haluttuun suuntaan.

ASIASANAT: kaavoitus, maankäytön suunnittelu, yrittäjyys, elinkeinoelämä, kaupunkisuunnittelu, kilpailukyky, vetovoima, imago, klusteri, toimiala, rakennemuutos, seutukunta, osallistuminen, elinkeinomarkkinointi

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sustainable Development

7th August | 1109

Instructors: mr. Jari Hietaranta, ms. Sirpa Halonen

Niina Ratilainen

WAYS ON PROMOTING ECONOMIC LIFE IN CITY PLANNING

Dynamic cities and competitive economic life have one thing in common: lively entrepreneurship. Land use planning and zoning determine the urban development, which determines where enterprises are sited. This thesis pins down on how the city's appeal towards entrepreneurs can be promoted and how entrepreneurs themselves could be involved in city in urban development.

This thesis goes through the topic regarding the city of Turku. More closely it tackles a case study: area of Linnakaupunki. This case is to be new district of sustainable development and suitable for entrepreneurship. In Linnakaupunki thesis aswers to the question: which factors add the area's attraction towards entrepreneurs and how Turku should utilize these factors? Environmental values are all the time more important to entrepreneurs and that is one of the reasons why Turku should put more effort on profiling and marketing its districts.

The most important and efficient tool of merging more knowledge of economic changes in city planning is to involve experts. City planners and entrepreneurs must join hands. Another tool that the city of Turku should utilize is profiling the districts to be attractive to entrepreneurs and do more effectual marketing. This thesis suggests new ways to be used in city planning in order to develop the city's economic life.

KEYWORDS: city planning, entrepreneurship, economic life, urban planning, competitiveness, attraction, image, field of operation, structural change, regional plan, involvement, economic marketing

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KAUPUNKISUUNNITTELU HISTORIASTA TULEVAISUUTEEN	7
2.1 Kaupunkitutkimus	7
2.2 Aluekehittäminen tähän päivään	7
2.3 Turun elinkeinojen ja sataman kehitys vuosina 1229–2012	8
2.4 Kaupunkisuunnittelu nykypäivänä	11
2.4.1 Maankäytön suunnittelu eri kaavatasoilla	14
2.4.2 Seudullinen elinkeinoyhteistyö	15
2.5 Elinkeinoelämän rakenteen muuttuminen	16
2.6 Kaupunkisuunnittelun tulevaisuus	21
3 ELINKEINOELÄMÄ JA SEN SIOITTUMINEN TURUSSA	23
3.1 Turun elinkeinorakenteen heikkoudet ja vahvuudet	25
3.2 Turun toimialakeskittymät	26
3.3 Turun toimialakeskittymä: LogiCity	29
3.4 Kapunkisuunnittelun ja yrittäjien yhteys vuonna 2012	29
3.5 Yrittäjien uudelleen sijoittaminen	30
4 TAPOJA LIITTÄÄ YRITTÄJYYS KAUPUNKISUUNNITTELUUN	31
4.1 Helsingin kaupunkisuunnittelu	31
4.1.1 Elinkeinomarkkinointia Itä-Helsingin yritysalueella	33
4.2 Aiempia tutkimuksia	36
4.2.1 Yritysten sijaintipäätöksiin vaikuttavia tekijöitä	38
5 LINNAKAUPUNGIN KEHITTYMINEN	39
5.1 Merellisyys ja sataman kehittäminen	42
5.2 Linnakaupungin esikuvia Suomessa ja maailmalla	43
5.2.1 Helsingin Jätkäsaari	45
5.2.2 Saksan HafenCity	48
6 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	52
6.1 Tutkimuskysymykset	52
6.2 Tutkimusmenetelmät	53
6.3 Tutkimuksen aineisto	54
6.4 Tutkimustulosten luotettavuus ja hyödynnettävyys	54
7 TULOKSET – NÄKEMYKSIÄ YRITTÄJYYDESTÄ TURUSSA	55

7.1 Millaista on tulevaisuuden yrittäjyys?	55
7.2 Turun mahdollisuuksia edistää yrittäjyyttä tulevaisuudessa	58
7.3 Millä perusteilla yrittäjät valitsevat sijaintipaikan?	60
7.4 Yrittääkö Turussa vai Varsinais-Suomessa?	64
7.4.1 Haasteita asemakaavatasolla	65
7.4.2 Kaupunkisuunnittelun intressitahot	66
7.4.3 Uhanalainen liiketilarakentaminen	68
7.5 Yrittäjien ja kaavoituksen lähentäminen	68
7.5.1 Vuorovaikutuksella kattavampaan osallistuvuuteen ja parempiin tuloksiin	69
7.5.2 Turkuun elinkeinomarkkinointia	70
7.5.3 Rohkeutta ja ketteryyttä kaupunkisuunnitteluun	72
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	74
8.1 Onko ennakointi mahdollista?	74
8.2 Kenen tehtävä yhteistyö on?	75
8.2.1 Naapuruskuntien?	76
8.2.2 Kaupungin hallintokuntien?	78
8.3 Linnakaupungista yrittäjien kaupunginosa?	79
8.3.1 Linnakaupungin osayleiskaavatyössä huomioitavaa	79
8.4 Toimialakeskittymät - kilpailuetu vai kehityksen jarru?	84
8.4.1 Toimialakeskittymiä Linnakaupunkiin?	87
8.5 Onko Turku yrittäjämönteinen?	89
8.6 Mitä on uusi kaupunkisuunnittelu?	92
8.7 Lisätutkimusta vaativat kysymykset	93
9 LÄHTEET	94

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Liite 2. Yritysten sijaintiin vaikuttavat tekijät

Liite 3. Linnakaupungin yritystoiminta

Liite 4. Turun seudun rakennemalli 2035: maankäytön muutosalueet

KUVAT

Kuva 1. 1800-luvun puolivälin Turun satama. J.J. Reinbergin litografia (Siirtolaisuusinstituutti).	10
Kuva 2. Turun kaupunkiseudun rakennemalli on 14 kunnan laajuinen (Turun kaupunki 2011).	12
Kuva 3. Rakennemallivaihtoehtoista laadittu linjaratkaisuesitys Työpaikkojen ja palveluiden osalta (Turun kaupunki 2011).	13
Kuva 4. Rakennemallin loppuraportin esitys työpaikoista. Turun keskusta säilyy kaupunkiseudun ylivoimaisesti suurimpana työpaikka-alueena. (Pöyry 2011.)	14
Kuva 5. Luovan kaupunkikehityksen suurhanke La Défense Pariisissa.	23
Kuva 6. Turku Science Park – alueella sijaitsee ICT- ja bioalan yrityksiä, kolme korkeakoulua ja keskussairaala. Alueella on 300 yritystä ja yhteisöä ja 13 500 työntekijää.	27
Kuva 7. Itä-Helsingin elinkeinoalueiden määrittely (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010).	34
Kuva 8. Vuosaaren.fi – internet-sivusto tarjoaa ajankohtaista tietoa Vuosaaren alueen suunnittelusta ja rakentumisesta ja markkinoi aluetta uusille asukkaille ja yrityksille (Helsingin kaupunki 2012).	35
Kuva 9. Elinkeinomarkkinointia Vuosaaren satamasta (Vuosaaren 2010, 4).	36
Kuvat 10 ja 11. Linnakaupungin osayleiskaava-alueen rajausta, opaskarttakuva ja ilmakuva alueesta. (Linnakaupungin osayleiskaava 2010)	40
Kuva 12. Kaupunkirakenteen havainnekuva Linnakaupungista (Cederqvist & Jäntti 2011)	41
Kuva 13. Turun sähköraitiotie avattiin vuonna 1908 mutta raitioverkko lopetettiin vuonna 1972 (Alanen).	42

Kuva 14. Turun satama-alue (Turkulainen 2012).	43
Kuva 15. Satama-alue ja Linnapuisto koostuvat sataman toimintaan liittyvistä rakennuksista, kuten Viking Linen ja Silja-Tallinkin laivaterminaaleista, eri huolintaliikkeiden toimintaa palvelevista rakennuksista sekä toimisto- ja varastorakennuksista (Linnakaupungin osayleiskaava 2008).	44
Kuva 16. Jätkäsaarella halutaan tarjota monipuolista liike- ja toimitilaa yrittäjille. Havainnekuvat avaavat yrittäjälle mahdollisuuksia liiketoimintaan. (Helsingin kaupunki 2011)	45
Kuva 17. HafenCityssä kaupunkitoimintojen sekoittamisessa hyödynnetään modernia suunnittelua (HafenCity Hamburg GmbH).	49
Kuva 18. HafenCityn rakentamisessa on hyödynnetty luonnonelementit suunnittelussa ja ympäristön viihtyisyyttä heikentävä pysäköinti sijoitetaan maan alle (HafenCity Hamburg GmbH 2011).	50
Kuva 19. HafenCityn rakentamisessa merellisyys on läsnä kaikessa suunnittelussa ja toteutuksessa (Kansainvälinen ympäristörakentaminen 2011).	51
Kuva 20. Tulevaisuuden muutoksia Turussa.	58
Kuva 21. Verkkopalvelu yrittäjille vapaiden toimitilojen löytämiseen ja tarkastelemiseen (Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011).	61
Kuva 22. Yritysten sijoittumista pohditaan Yrittäjä-lehdessä (Yrittäjä 2011, 7).	62
Kuva 23. Yrittäjien sijoittumispäätökseen vaikuttavia tekijöitä.	64
Kuva 24. Jätkäsaaren tulevaisuutta markkinoidaan alueella koko sen rakentamisen ajan. (Iltalehti 2009)	71
Kuva 25. HafenCity – kaupunkikehityshankkeen internet-sivujen uutispalsta (HafenCity 2012).	72
Kuva 26. Turun kaupunkiseudun rakennemallin työssäkäyntialue, rajattu lohenpunaisella. Kilpailukyvyyn edistämiseksi oman kunnan tukemisesta olennaisempaa on tehdä seudullista yhteistyötä (Turun kaupunki 2012).	77

Kuva 27. Linnakaupungin alueen kaava vuodelta 1922 (Taloforum).	82
Kuva 28. Onko tässä Turun lentoasema vuonna 2030? (Turun Sanomat 2010).	87

KUVIOT

Kuvio 1. Yritysten määrän kehitys vuodesta 1990 vuoteen 2010 (Suomen Yrittäjät 2011).	16
Kuvio 2. Muutokset toimialakohtaisessa työllisyydessä vuodesta 1990 vuoteen 2003 (Tilastokeskus 2005).	17
Kuvio 3. Yritysten määrä koon mukaan vuonna 2010. Yhteensä 318 951 yritystä (Tilastokeskus, Yritysrekisteri).	19
Kuvio 4. Aloittaneet yrityksen vuodesta 2005 vuoteen 2011. Aloittaneiden yritysten määrä väheni 23 % vuoden 2011 neljänneksellä edellisen vuoden vastaavaan verrattuna. Varsinais-Suomessa aloitti maakunnista kolmanneksi eniten yrityksiä: 524 kappaletta, joista Turussa 197 kappaletta. (Tilastokeskus 2012.)	20
Kuvio 5. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Turun seutukunnassa vuosina 2001–2009 (Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011).	24
Kuvio 6. Varsinais-Suomen yritykset toimialoittain vuoden 2012 alussa (Suomen Yrittäjät 2012).	28
Kuvio 7. Hankintaklinikan etenemisprosessi vaiheineen Jätkäsaaren syke – hankkeessa (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 6).	47
Kuvio 8. Jätkäsaaren syke – hankkeessa kehitetyt mahdolliset liiketilakonseptit (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 27).	48

1 JOHDANTO

Elinvoimaisessa ja kasvavassa kaupungissa edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä hyvällä kaupunkisuunnittelulla. Turussa valtuustokausille laaditaan osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma. Vuosien 2009–2013 ohjelmassa yksi neljästä kulmakivestä, jossa Turun on onnistuttava, on pienten ja keskisuurten yritysten määrän lisääminen ja kärkialojen (biotieteet, ICT, logistiikka ja matkailu) uudistuminen työpaikkojen luomiseksi. Pk-yrityssektorin kasvu tarkoittaa kaupunkisuunnittelulle monipuolisen ja riittävän tonttitarjonnan varmistamista, yrityksille vetovoimaisen kaupunkikuvan rakentamista sekä elinkeinoelämän sijoittumistarpeiden selvittämistä maankäytön suunnittelussa.

Kaupunkisuunnittelussa tarvitaan tietoa elinkeinoelämän nykytilasta ja tulevaisuuden muutoksista, jotta elinkeinopolitiikkaa voidaan huomioida kaikilla kaavatasoilla. Jotta kaupunki säilyttäisi elinvoimaisuutensa ja kilpailukykyä sekä liiketiloja hakevia yrityksiä voitaisiin palvella Turussa, tulee selvittää kaupungin yrittäjien näkemyksiä elinkeinoelämän muutoksista.

Tässä opinnäytetyössä vastataan kysymykseen: miten kaupunkisuunnittelussa voidaan edistää Turun vetovoimaa yrittäjille? Tapaustutkimuskohteena on kestävän kehityksen arvoilla suunniteltava Linnakaupungin osayleiskaava-alue, josta tulee elävä kaupunginosa yhdistäen asumisen, työpaikat ja vapaa-ajan. Linnakaupunkiin halutaan Turulle uudenlaista elinvoimaa yrittäjyyden kautta, ja opinnäytetyössä selvitetään, mitkä tekijät, erityisesti kestävän kehityksen arvot, rakentaisivat Linnakaupungista houkuttelevan liiketoiminnan näkökulmasta.

2 KAUPUNKISUUNNITTELU HISTORIASTA TULEVAISUUTEEN

2.1 Kaupunkitutkimus

Kaupunki voidaan määritellä monella tapaa. Kaupunkitutkimuksessa kaupunki voidaan määritellä muun muassa lähestymällä sitä fyysisen rakenteen, talouden, politiikan ja kulttuurin kautta (Jauhiainen & Harvio 2008. 26). Suomen kuntalain mukaan kunta voi käyttää nimitystä kaupunki, kun se katsoo täyttävänsä kaupunkimaiselle yhdyskunnalle asetetut vaatimuksen (Kuntalaki 17.3.1995/365). MOT sanakirjan mukaan Kaupunki on oman kuntansa muodostava, tiheään suunnitelmallisesti rakennettu suuri asutuskeskus. Tarkasteltaessa kaupungin määritelmää on nykykäsitystä myös verrattava kulloisenkin ajan käsitykseen kaupungista. Tarkastelu aloitetaan yleisellä tasolla ja kehityshistoriaa lähestytään yleensä kaupunkisuunnittelun ja elinkeinojen kautta. Tässä kappaleessa tarkastellaan kehityshistoriaa Turussa, joka voidaan määritellä vuonna 2012 kaupungiksi kaikilla edellä mainituilla tavoilla.

2.2 Aluekehittäminen tähän päivään

Viimeisen 20 vuoden aikana kilpailukyky, osaaminen ja innovaatiot ovat nousseet koko Suomen ja aluekehittämisen keskeisiksi käsitteiksi. 1990-luvulta alkaen on aluekehittämisen selkärangan muodostanut aiemman heikkouksien eliminoimisen sijaan vahvuuksien tunnistaminen ja erikoistuminen. 2000-luvulla taas erityisesti kilpailukyvyn kehittäminen on noussut aluekehittämisen valtavirtaan ja kilpailukykylähtöisyyttä pidetäänkin usein aluekehittämisessä itsestään selvänä peruslähtökohtana sen sijaan, että kehityksestä käytäisiin arvokeskusteluja. Kilpailukyvystä nouseva kehittämisajattelu on Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisun mukaan rajannut tapoja ajatella aluekehittämistä, mutta myös avannut monien kaupunkien ajattelua ja pakottanut ne vertailemaan itseään muihin. Kilpailukykyajattelu on auttanut ymmärtämään, etteivät suomalaiset kaupungit ole hierarkkisessa suhteessa toisiinsa, vaan globaalien verkostojen solmukohtia. (Sotarauta 2009, 17.)

Kaupunkien tai sitä laajempien kokonaisuuksien maankäyttöä ohjataan kaavoituksella. Keskeisin asema on vuodesta 2000 saakka voimassa olleella uudella maankäyttö- ja rakennuslailla. Maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksessa keskeinen tavoite oli juurikin, että kaavaratkaisut syntyisivät eri osapuolten, kuten asiantuntijoiden, asukkaiden, järjestöjen ja elinkeinoelämän vuorovaikutuksen tuloksena (Laakso ym. 2001, 41).

Koska kaavoitus on julkisen vallan monopolitoimintaa, on yksityisen yrityksen rooli maankäytön suunnittelussa osin epäselvä ja jäsentymätön. Yritykset voivat olla kaavoituksessa maanomistajina, rakentajina tai toimitilan käyttäjinä. Yritysten toiminnalla ja sijoittumisella on aina oleellinen vaikutus alueiden kehittymiseen ja työllisyyteen. Kaavoituspäätöksillä taas on keskeinen vaikutus yritysten sijoittumispäätöksiin. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavoituksessa on huomioitava elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yritykset voivat ilmaista toiveitaan tekemällä aloitteen kaavan laatimiseksi tai muuttamiseksi sekä esittää mielipiteensä muiden osallisten tapaan kaavaa valmisteltaessa ja valittaa kaavasta sen hyväksymisen jälkeen. Yrityksiltä tai niiden etujärjestöiltä voidaan myös pyytää lausuntoja kaavahankkeista. (Laakso ym. 2001, 46.)

2.3 Turun elinkeinojen ja sataman kehitys vuosina 1229–2012

Tämän tutkimuksen kohdealueena on Linnakaupungin alue, johon kuuluu Turun satama-alue. Alue on ollut kaupungin kehityshistoriassa olennainen osa Turun kaupunkikuvaa sekä sataman ja elinkeinoalueiden nykyistä rakennetta ymmärtääkseen on hyvä katsoa myös niiden historiallista asemaa kaupungissa.

Kaupunkikehityksen historiassa joet, suistoalueet, järvenrannat ja rannikot ovat olleet ihmisasutukselle suosiollisia paikkoja, minkä vuoksi niistä kehittyi ajan saatossa suuria kaupunkeja sekä liikenteen ja kuljetuksen solmukohtia. Eri puolilla maailmaa nimenomaan vesistöjen tuntumassa olevat kaupungit ovat yleensä alueen suurimpia. (Anttiroiko 2010, 96.)

Turku on ollut perustamisestaan asti Suomelle tärkeä kauppakeskus ja Aurajoen rannat tunnettiin jo rauta-ajalla vilkkaana kauppapaikkana. Turun

satamaa voidaan siis pitää merkittävänä liikekeskuksena syntymästään nykypäivään. 1000-luvun alussa Turun satama tunnettiin jo Välimeren maissa saakka ja lisävauhtia kansainväliseen kauppaan toi hansajärjestö. Vilkkaiden ulkomaanyhteyksien ansiosta Turusta kehittyi luonnostaan Suomen pääkaupunki. (*Kauppaa ja merenkulkua – Turun satama 860 vuotta.*)

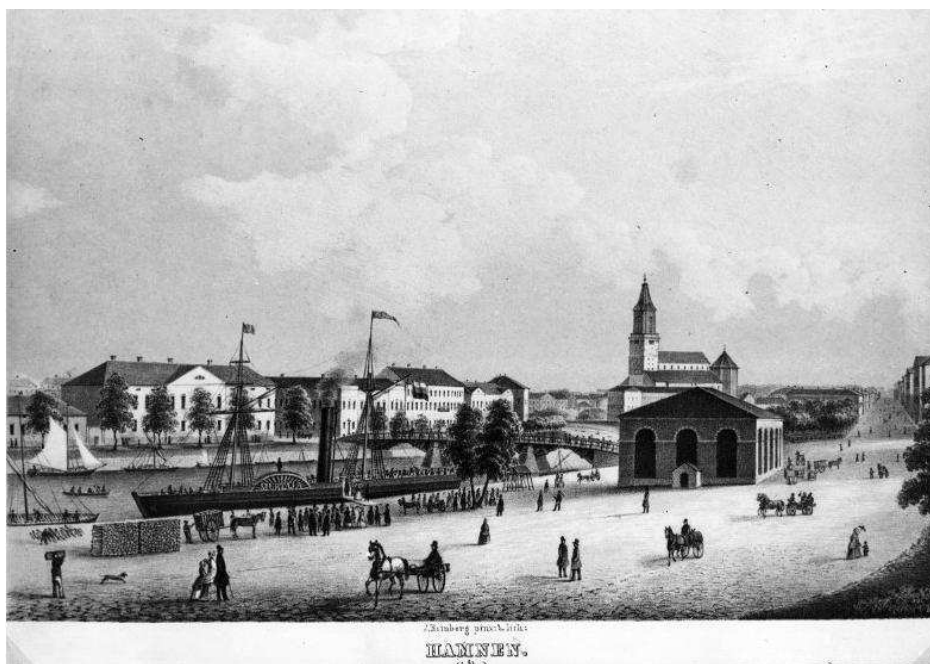
Kaupunki kasvoi aluksi 1300-luvulle tyypillisesti kirkon ympäristöstä tärkeiden kauppateiden varsille. 1400-luvulla asutus alkoi levittäytyä kohti Aurajoen suuta. Asutus lisääntyi 1500-luvulla ja levisi Aurajoen toiselle rannalle sekä kaupungista pois johtavien teiden varsille. Kaupungin ensimmäisinä vuosisatoina kasvu kohdentui kuten muuallakin Euroopassa – kulloisellekin ajalle tärkeiden väylien ja kauppareittien varteen. (Jauhiainen, 1995, 280.)

1300–1600-luvuilla Turun asema Suomen ulkomaankaupan keskuksena vahvistui ja laivoja kulki edestakaisin kaikkiin Itämeren tärkeimpiin satamiin. Laivanrakennustoimintaa harjoitettiin 1500-luvun alkupuoliskolla Turun Linnan ympäristössä runsaasti, mikä on aloittanut varsinaisen Turun satamatoiminnan. Turkua alettiin kehittää julkishallinnon toimesta systemaattisesti 1600-luvulla kirkon vallan luisuessa valtiolle. Turun keskiajalta peräisin oleva kaupunkirakenne tosin jarrutti kaupungin maantieteellistä kasvua. Ensimmäisen koko kaupungin kattavan kaavan Turusta teetti Pietari Brahe vuonna 1652. Kaavaa leimasi aikakauden mukainen ehdottoman säännönmukainen ruutukaava-ajattelu, joka laajensi Turkua kaupungin paloon 1656 saakka. (*Kauppaa ja merenkulkua – Turun satama 860 vuotta.*)

Kaupunki vaurastui 1700-luvulla ja sai asemakaavoja. Tuolloin alkoi myös laajamittaisempi ja myöhempien telakoiden paikalla toimivat tuolloin ainakin Wechterin telakka joen itärannalla ja C.F. Fithien telakka länsirannalla, köysitehtaan alueella (kuva1). Niistä kehittyi ja täydentyi 1800-luvun alkupuoliskolta alkaen suuria teollisuusyrityksiä. (Museovirasto 2009.) Turun suuri palo vuonna 1827 johti modernin Turun kehitykseen, johon liittyi systemaattinen kaupunkisuunnittelu. Turun nykyinen kaupunkirakenne noudattaa Carl Ludvig Engelin vuonna 1828 laatimaa ruutukaavaa. 1800-luvu

lopulla kaupunki kehittyi kokien voimakkaan kasvun vaiheen teollistumisen ja rautatieyhteyden ansiosta. (Jauhiainen, 1995, 283–288.)

Turku on Suomen vanhin satamakaupunki ja ollut Suomelle merkittävä sodankäynnin ja kaupankäynnin vuoksi. Keskiajalla Turku oli merkittävä sen aikainen yrittäjien kaupunki. Juuri sataman mahdollistama yksityisyrittäjyys on muodostanut vahvan edellytyksen koko kaupungin kehittämiseksi. (Port of Turku.) Aurajokisuussa näkee yhä nykypäivänä 1800-luvun lopulta 1980-luvun lopulle rakentuneen historian kerrokset. Teollisuusrakennukset, laiturit, telakkanosturit ja muut satama-, telakka- ja teollisuusalueen toimintaan liittyvät rakennukset pitävät Turun sataman ympäristön kaupungin merenkulun historian muistomerkkinä. Teollisen toiminnan vähennyttyä 1990 ja 2000 – luvuilla satama- ja teollisuusalueen käyttö on kuitenkin muuttunut ja nykykuvassa alue nivoutuu laivanrakennus- ja konepajateollisuuteen, jonka keskeinen osa on vanha Wärtsilän konepaja- ja telakka-alue. Telakka on edelleen tärkeä osa Turun identiteettiä ja imagoa. (Museovirasto 2009.)

Kuva 1. 1800-luvun puolivälin Turun satama. J.J. Reinbergin litografia (Siirtolaisuusinstituutti 2010, 11).

2.4 Kaupunkisuunnittelu nykypäivänä

Kuntien maakäytön suunnittelua ohjaa Maankäyttö- ja rakennuslaki. Lain yleisten tavoitteiden mukaan *lain tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväää kehitystä. Tavoitteena on myös turvata jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävinä olevissa asioissa.* (5.2.1999/132 Maankäyttö- ja rakennuslaki.)

Maankäyttö- ja rakennuslaki linjaa myös vuorovaikutuksesta eri osapuolten kesken sekä asianomaisten osallistamisesta kaavoitusprosessiin. Ensimmäisen luvun pykälän kuusi *Vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen* mukaan *Kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään.* (5.2.1999/132 Maankäyttö- ja rakennuslaki.) Täten maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavan osallisia tulee kuulla prosessissa. Näitä osallistamisen keinoja: niiden toteutumista ja riittävyyttä Turussa sekä keinoja tehdä enemmän kuin lain minimi vaatii, tarkastellaan tämän tutkimuksen johtopäätöksissä. Osallistamiseen liittyen on tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten Turku voi kaupunkisuunnittelun keinoin vahvistaa vetovoimaansa yrittäjien näkökulmasta edistämällä vuorovaikutusta suunnittelussa.

Turussa kaupunkisuunnittelu perustuu valtakunnalliseen Paras-puitelakiin sekä Turun kaupunkiseudun rakennemalliin 2035. Paras-lain tavoitteena on elinvoimainen, toimintakykyinen ja kuntarakenne. Lain pohjalta toteutetaan vuosina 2010–2012 valtakunnallista PARAS-hanketta kunta- ja palvelurakenteiden vahvistamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Tavoitteena on palveluiden saatavuuden turvaaminen kohtuullisin kustannuksin asuinpaikasta riippumatta. Ratkaistavana on haastava kysymys; miten kunnat pystyvät tulevaisuudessa huolehtimaan perustehtävästään eli asukkaiden hyvinvoinnista ja kestävästä kehityksestä. PARAS-hankkeessa luotiin raamit pitkän aikavälin

kaupunkisuunnittelulle mikä vaikuttaa monipuolisesti kaupunkirakenteen tulevaisuuteen. (Turun kaupunki 2011.)

Turun kaupunkiseudulle on laadittu kestävästä kehitystä ja alueen vetovoimaisuutta edistävää seudun kuntien yhteistä rakennemallia jatkona PARAS-hankkeelle (kuva 2). Rakennemallityön tärkeimpänä tavoitteena on löytää yhteinen näkemys kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen päälinjoista. Rakennemallityössä on laadittu nykytilanteen analyysi, jossa on kuvattu kaupunkirakenteen, kaupunkikuvan ja liikenneverkon kehittämiskysymykset ja ongelmakohdat. Tämän pohjalta rakennemallityölle on johdettu erilaisia tavoitteita, joilla halutaan parantaa kaupunkiseudun kilpailukykyä suhteessa muihin kaupunkiseutuihin. Näitä tavoitteita ovat:

- Elinkeinoelämän kehittymisen vahvistaminen
- Imagon ja omaleimaisuuden vahvistaminen tuomalla esiin alueen laatutekijöitä ja vahvuuksia
- Nopean junaliikenteen yhteyksien kehittäminen pääkaupunkiseudulle ja edelleen Pietarin suuntaan (Turun Seutu 2011.)

Kuva 2. Turun kaupunkiseudun rakennemalli on 14 kunnan laajuinen (Turun kaupunki 2011).

Yksityiskohtaisesti määritellyissä tavoitteissa (kuva 3) elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä halutaan parantaa luomalla mahdollisuuksia uuden liiketoiminnan ja uusien elinkeinojen syntyyn sekä varmistaa nykyisten yritysten säilyminen kaupunkiseudulla. Rakennemallissa tulee tämän tavoitteen puitteissa varautua noin 20 000 työpaikan lisäykseen painottuen

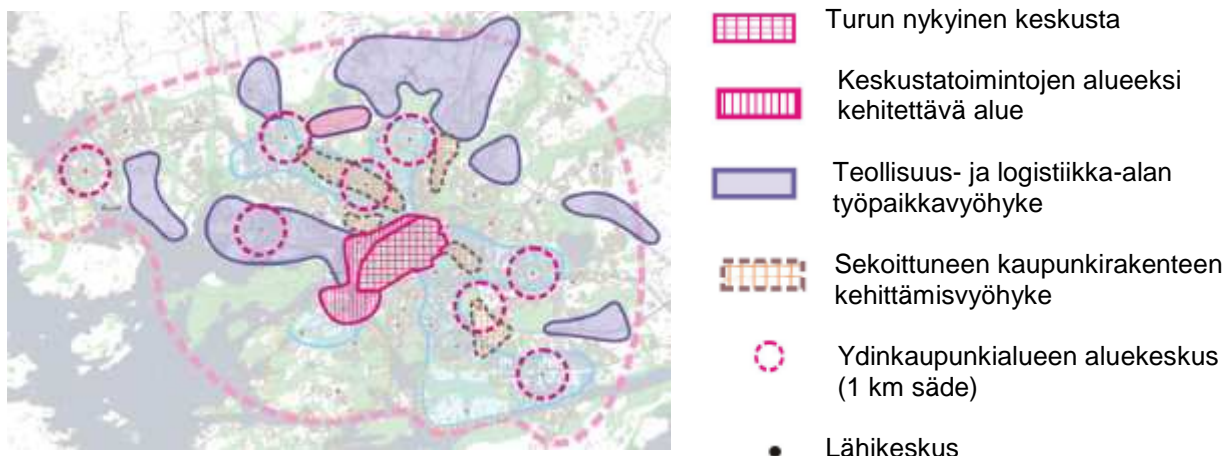
palvelusektoriin, vuoteen 2035 mennessä, mikä tarkoittaisi 13,8 %:n kasvua. (Turun kaupunki 2011.)

Työpaikat ja palvelut

- 20 000 uutta työpaikkaa, ydinkaupunkiseutu, kuntakeskukset, muut keskukset, maaseudun ja saariston palvelutaajamat.
- Tilaa vievät ja mahdollisesti ympäristöhäiriötä aiheuttavat toiminnot, mm. yhdyskuntatekniset laitokset, sijoitetaan hyvien liikenneyhteyksien varsille.
- Kestävästi ja kustannustehokkaasti.
- Suunnittelulla tuetaan lähipalveluiden hyvää saavutettavuutta.

Kuva 3. Rakennemallivaihtoehdoista laadittu linjaratkaisuesitys työpaikkojen ja palveluiden osalta (Turun kaupunki 2011).

Turun kauppakamari piti mainittuja rakennemallin tavoitteita lähtökohtaisesti kannatettavina. Lausunnossa todettiin työpaikkojen syntymisen olevan tärkeää ja tämän edellyttävän uusien yritysten houkuttelemista ja olemassa olevien toimintaedellytyksistä huolehtimista. Turun kauppakamarin mukaan erityisesti kaavoituksessa tulisi lisätä kuntien välistä yhteistyötä, varsinkin työpaikkojen ja kaupallisten alueiden kaavoittamisessa. Syksyllä 2011 laadittiin varsinainen rakennemalli neljäntoista Turun seudun kunnan yhteiseksi maankäyttöstrategiaksi. Rakennemallissa on laadittu kartalle konkreettisia tavoitteita työpaikka-alueiden luomiseksi (kuva 4). Rakennemallia tullaan käyttämään kaupunkiseudun yleis- ja maakuntakaavoituksen lähtökohtana (Varsinais-Suomen liitto 2012).

Kuva 4. Rakennemallin loppuraportin esitys työpaikoista. Turun keskusta säilyy kaupunkiseudun ylivoimaisesti suurimpana työpaikka-alueena. (Pöyry 2011.)

Liitteiden 1 ja 2 mukaisesti Turun seudun rakennemallin 2035 tarkoituksena on osoittaa riittävästi ja monipuolisesti erityyppisiä työpaikka-alueita seudun ydinkaupunkialueelle, jossa työpaikkojen painopiste on nyt ja tulevaisuudessa. Turun kaupunkiseudun työpaikoista palvelualalla on 73 %, ja osuus kasvaa edelleen. Palveluita tullaan kehittämään erityisesti keskustoissa ja lähipalvelutaajamissa asiakasmarkkinoiden läheisyydessä. Työpaikkojen määrän kasvu painottuu Turkuun ja ydinkaupunkiseudulle vahvistamaan Turun asemaa kaupunkiseudun ja maakunnan keskuksena sekä edistämään elinkeinoelämän kehittymisedellytyksiä. Ydinkaupunkialueen työpaikkaomavaraisuus on tarkoitus säilyttää vähintään nykyisellä tasolla. Rakennemalliratkaisu luo ydinkaupunkialueelle uudenlaista urbaania kaupunkia, joka tarjoaa erityisesti mahdollisuuksia palvelutyöpaikkojen ja toimistotyyppisen toiminnan tarpeisiin. (Turun kaupunki 2011.)

2.4.1 Maankäytön suunnittelu eri kaavatasoilla

Kunnilla on Suomessa monopoliasema kaavoituksessa, sillä kunnallissuunnittelu rahoitetaan verotuloilla. Kunnat myös tilaavat kaavoitus- rakentamis- ja suunnittelupalveluita yksityisiltä yrityksiltä ja tarjoavat omia palveluitaan muille kunnille. Julkishallinnollisina organisaatioina kunnat ovat

tilivelvollisia veronmaksajiin nähden, joten kaikki päätökset ja esitetyt ratkaisut ovat alisteisia kunnanvaltuustolle. (Serola 2009, 47.)

Kaavoitus etenee maankäyttö- ja rakennuslain linjaamana yleiseltä tasolta seututason maakuntakaavasta alueelliseen suunnitteluun yleiskaavatasolle sekä yksityiskohtaisempaan osayleiskaava- tai asemakaavakohtaiseen suunnitteluun. Voimassaolevien kaavojen lisäksi kaavoitusta ja kaupunkisuunnittelua Turussa ohjaavat, joskaan eivät juridisesti, erilaiset poliittiset sopimukset ohjelmat. (Turun kaupunki 2011.) Tämän tutkimuksen viitekehys on Turun laajuisella alueellisella tasolla, sekä tapaustutkimuksen osayleiskaavassa. Tutkimuksessa tarkastellaan myös toimijoiden sijoittumista asemakaavatasolla toimialakeskittymiin sekä sivutaan yleisemmällä tasolla tapahtuvaa yhteistyötä maakunnassa.

2.4.2 Seudullinen elinkeinoyhteistyö

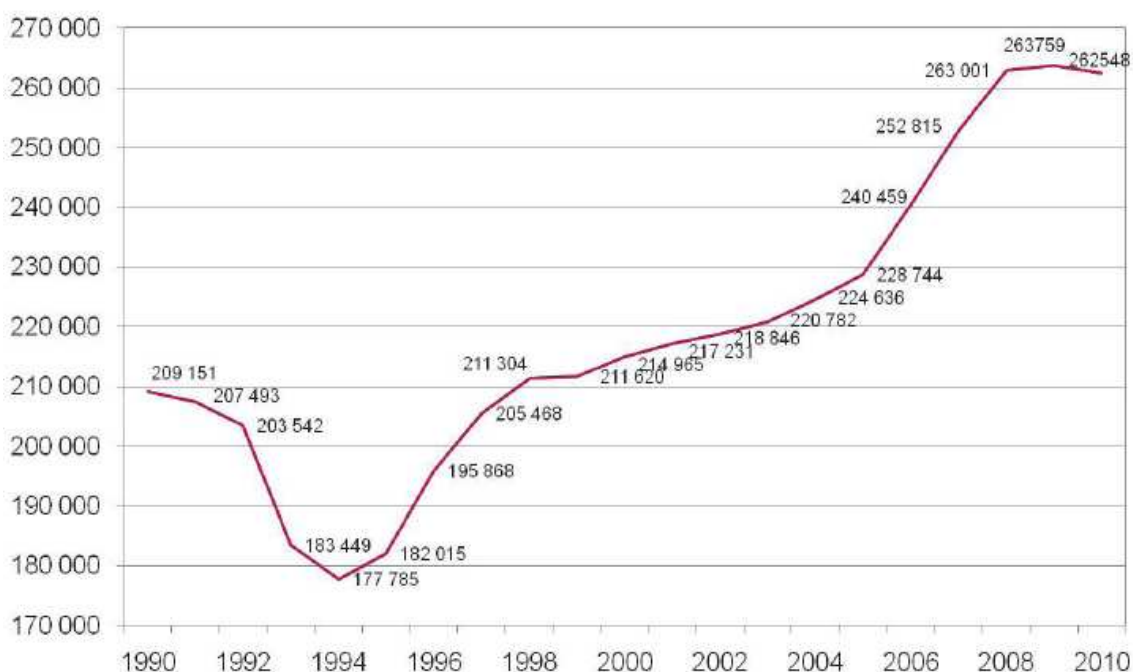
Turku allekirjoitti vuonna 2010 yhdessä kymmenen muun seudun kunnan kanssa sopimuksen Turun seudun elinkeinoyhteistyöstä. Elinkeinoyhteistyö muodostuu markkinoinnista, yrittäjyyden edistämisestä ja Turun Seudun Koheesio- ja Kilpailukykyohjelman (KOKO) täytäntöönpanosta. KOKOn on tarkoitus olla työkaluna rakennettaessa laajaa ja houkuttelevaa toimintaympäristöä yrityksille sekä asuinympäristöä asukkaille. Sopimuksen tarkoittama yhteistyö perustuu kuntien väliseen yhteiseen tahtoon edistää Turun seutukunnan menestystä. (Turun kaupunki 2011.)

Yhteistoiminnan lähtökohtana on näkemys, jonka mukaan seudun kunnat ovat yhä enemmän riippuvaisia koko seudun väestön, elinkeinoelämän, koulutustarjonnan ja yhdyskuntarakenteen muutoksista. Elinkeinoyhteistyö perustuu itsenäisten kuntien keskinäiseen kumppanuuteen, ja yhteistyöhankkeet toteutetaan tapauskohtaisesti joko seutukunnan kaikkien kuntien tai joidenkin kuntien välillä. Markkinointitoimenpiteillä houkutellaan Turun seudulle yrityksiä, investointeja ja osaavaa työvoimaa sekä lisätään alueen tunnettuutta. Yrittäjyyttä edistetään olemassa olevien yritysten kasvun,

kansainvälistymisen ja toimintaedellytysten turvaamisella sekä uusien yritysten määrän lisäämisellä. (Turun kaupunki 2011.)

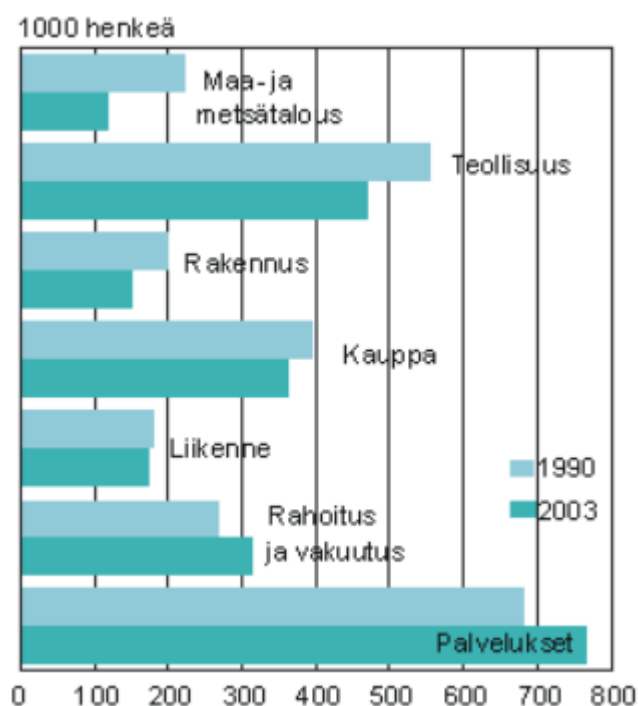
2.5 Elinkeinoelämän rakenteen muuttuminen

Yritysten määrä Suomessa on ollut huipussaan ennen lamaa vuonna 1990. Tuolloin tilastoituja yrityksiä oli vajaa 210 000 joissa henkilöstöä 1,44 miljoonaa. Laman aiheuttaman syöksyn pohja saavutettiin vuonna 1994 jolloin yritysten määrä oli enää vajaat 183 000 ja henkilöstön määrä 1,05 miljoonaa. Vuodesta 1990 vuoteen 1994 katosi 33 000 yritystä ja henkilöstön määrä väheni 27 %. Laman jälkeen virstanpylväitä saavutettiin 90-luvun lopussa, jolloin ensin yritysten liikevaihto ja sitten määrä ylitti aiemmat huippulukemat. Yrityksissä omistajana tai palkollisena työskentelevän henkilöstön määrä on vakiintunut 2000-luvulla noin 1,3 miljoonaan henkilöön. (Tilastokeskus 2011, 79.)

Kuvio 1. Yritysten määrän kehitys vuodesta 1990 vuoteen 2010 (Suomen Yrittäjät 2011).

Elinkeinoelämä muuttuu nopeasti. Vuonna 1985 Suomessa oli vielä lähes 25 000 valmisvaateteollisuuden ompelijaa, vuonna 2005 vaateteollisuus työllisti kaikkiaan enää 4 000 työntekijää. Tekstiiliteollisuuden alasajo on esimerkki rakennemuutoksesta, jossa markkinoiden globalisoituminen on aiheuttanut työvoimakustannusten nousemisen teollisuusmaissa. Erityisen nopeaa viime vuosina on ollut teknologian kehittyminen. Vuonna 1985 Suomessa oli yli 9 000 konekirjoittajaa, kymmenen vuotta myöhemmin enää reilut 4 000. Nykypäivänä tekstiä tuottaa jokainen itse. (Tilastokeskus 2005.) Työ- ja elinkeinoministeriön tulevaisuuskatsauksen mukaan suhdannekehitys tulee vahvistamaan elinkeinorakenteen muutosta. Lähitulevaisuudessa Suomesta siirtyy tuotantoa kehittyvien talouksien maihin 100 000 työpaikan edestä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.) Kuvio 2 antaa silmäyksen siitä, miten elinkeinoelämä on muuttumassa vuosien 1990 ja 2003 välisen kehityksen perusteella. Erityisesti palvelualoissa on kasvua ja teollisuudessa vähenemistä.

Kuvio 2. Muutokset toimialakohtaisessa työllisyydessä vuodesta 1990 vuoteen 2003 (Tilastokeskus 2005).

Erityisen nopeasti tällä hetkellä kehittyviä aloja on teknologia- ja elektroniikkateollisuudessa, joiden kerrannaisvaikutukset tulevat näkymään myös laajoissa alihankintaverkostoissa. Telakoiden työllistävyys taas riippuu yksittäisten laivojen tilauksista ja tällä hetkellä kilpailu uusista tilauksista on tulevaisuuskatsauksen mukaan erittäin kova. Perinteisten teollisuuden alojen rinnalle tarvitaan uusia kasvuyrityksiä, jotka hyödyntävät eri toimialojen rajapintoja. Älyteollisuudessa arvioidaan avautuvan teknologian kehittyessä rajattomia mahdollisuuksia. Suomessa suurin toimiala kuitenkin on sosiaali- ja terveysala ja työvoiman tarpeen alalla arvioidaan kasvavan sadalla tuhannella henkilöllä vuoteen 2025 mennessä väestön ikääntyessä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

Yritykset, pääoma ja tuotanto keskittyvät sinne, missä niillä on parhaat mahdollisuudet tuottavaan toimintaan. Suomessa yritystoiminnan harjoittaminen on murroksessa ja kansainvälisten ja suomalaisten yritysten hakevan kiivaasti paikkoja, jonne tuotantoa kannattaa siirtää. Talouden globalisaatio on mahdollistanut Suomen talouden voimakkaan kasvun. Siihen liittyvä ja yhä jatkuva rakennemuutos kuitenkin muokkaa syvällisesti suomalaista aluerakennetta ja kaupunkiverkkoa. Uudet nousevat elinkeinoelämän alat ja uudet työpaikat syntyvät eri paikkoihin kuin mistä niitä katoaa. (von Bruun & Kirvelä 2009, 23.)

Globaali ja kansallinen työn murros vaikuttaa toimitilojen kysyntään ja sitä kautta yritysten tila- ja sijoittumistarpeisiin. Kaupunkisuunnittelussa tulee sekä reagoida tapahtuviin muutoksiin että pyrkiä myös ennakoimaan tulevaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.) Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston mukaan kaupunkisuunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota valtakunnallisiin ja globaaleihin elinkeinoelämän rakennemuutoksiin. Globaaleja kasvumahdollisuuksia arvioidaan olevan erityisesti ympäristö- ja energiateknologian sekä puhtaan teknologian toimialoilla. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan Suomessa olisi mahdollista kehittää puhtaan

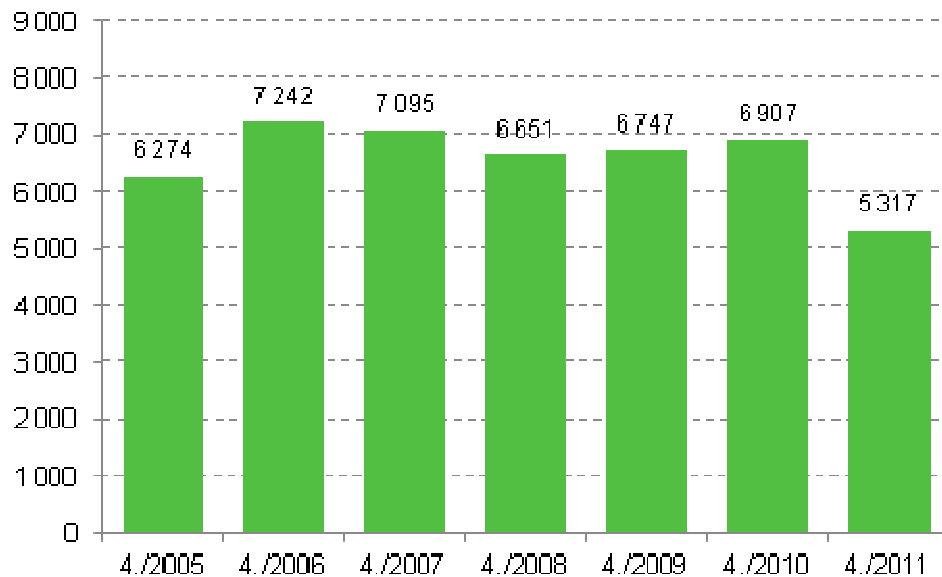
teknologian Clean tech-klusteri. Luovuudesta ja uusiutumiskyvystä on muodostumassa keskeinen kilpailukykytekijä kaikilla toimialoilla ja vaurauden sekä vapaa-ajan merkityksen kasvaessa elämystaloudella on mahdollisuutta kasvaa alueellisiksi elämysklustereiksi. Luovat talouden alat tulevat lisäämään osuuttaan tuotantorakenteessa ja vahvistamaan alueiden kilpailukykyä ja vetovoimaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.)

Kuvion 3 mukaan Suomessa huomattavasti eniten työllistäviä yrityksiä ovat mikroyritykset. Yritysten keskipakko on Suomessa vakiintunut 2000-luvulla noin 5,7 henkilöön. Yrityksiä, joilla ei ole palkattua henkilöstöä lainkaan, on runsaat 40 % kaikista yrityksistä. Pieniä, alle 50 hengen yrityksiä on kaikista yrityksistä 98,75 %, keskisuuria 1 % ja suuria, yli 250 hengen yrityksiä 0,25 %. Tilastojen mukaan perinteisellä teollisuuden alalla, mukaan lukien energiantuotanto ja kaivostoiminta, henkilöstön määrä on laskenut vain viidellä prosentilla 33 %iin. Tämä siitäkin huolimatta, että Suomen sanotaan siirtyvän teollisuusyhteiskunnasta palveluita tuottavaan. (Tilastokeskus 2011, 80.)

Kuvio 3. Yritysten määrä koon mukaan vuonna 2010. Yhteensä 318 951 yritystä (Tilastokeskus, Yritysrekisteri).

Palveluyritysten osuus on ollut sekä vuosina 1994 että 2003 noin 73 % kaikista yrityksistä. (Tilastokeskus 2011, 80.) Yrittäjien keski-ikä on noussut nopeasti, ja tilastokeskuksen tutkimusten valossa näyttää siltä, että Suomea uhkaa yrittäjäpula. Kuviosta 4 huomaa aloittaneiden yritysten määrän vähentyneen huomattavasti vuodesta 2010 vuoteen 2011. Yrittäjyyteen lähdetään vuonna 2000 keskimäärin vanhempana kuin ennen. Suurten ikäluokkien eläköityessä on myös Suomen yrittäjyys haasteen edessä. (Tilastokeskus 2011, 82.) Elinkeinoelämän rakenne muuttuu ja niin myös yrittäjyys. Kilpailukyvyyn takaamiseksi tarvitaan uusia yritys-konsepteja ja tuotteita, sekä uusia monialaisesti suuntautuneita yrittäjiä. Globaalissa taloudessa on myös olemassa pelko isojen yritysten pääkonttorien siirtymisestä yritystoiminnan kannalta edullisempiin maihin. Ilmiön vahvistuessa vaikeuksissa ovat myös kotimaiset pienet alihankkijat. (Nurmi 2004, 20.)

Kuvio 4. Aloittaneet yrityksen vuodesta 2005 vuoteen 2011. Aloittaneiden yritysten määrä väheni 23 % vuoden 2011 neljänneksellä edellisen vuoden vastaavaan verrattuna. Varsinais-Suomessa aloitti maakunnista kolmanneksi

eniten yrityksiä: 524 kappaletta, joista Turussa 197 kappaletta. (Tilastokeskus 2012.)

2.6 Kaupunkisuunnittelun tulevaisuus

Tulevaisuus ei ole ennustettavissa, se ei ole ennalta määrätty, mutta voimme vaikuttaa siihen teoillamme ja valinnoillamme. Näin tulevaisuus määritellään eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan ja Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksen Edelläkäviäisyysverstaan osallistujan oppaassa. Tulevaisuuden tutkimusta tarvitaan ennakkointiin: suunnittelun, päätöksenteon ja toiminnan perustaksi. Tämän hetken todellisuus on aikaisempien päätösten ja valintojen, niiden seuraamusten ja ihmisten toimista riippumattomien asioiden lopputulos. Samoin tulevaisuus on sidoksissa valintoihin, joita teemme sen perusteella, mitä tietoa meillä on käytettävissä ja millaisia oletuksia meillä on tulevaisuudesta. (Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta & Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskus 2010, 3-9.)

Sotarauta, Linnamaa ja Suvinen avaavat julkaisussaan Tulkitseva kehittäminen ja luovat kaupungit 1990- ja 2000-lukujen kaupunkikehitysideologiaa ja verkostojen ihannointia. Suomessa on pidetty kyseenalaistamattomana totuutena osaamisen varaan rakentuvan kehityksen tärkeyttä. Suomi selvisi 1990-luvun lamasta satsaamalla teknologiaan, innovatiivisuuteen ja osaamiseen, ja tuota linjaa on järkähtämättä jatkettu luomalla osaamiskeskuksia ja innovaatiotoimintaa tukevia ohjelmia. (Sotarauta ym. 2003, 9.) Yksi kaupunkirakentamisen nykypäivän suuria haasteita on kuitenkin suunnittelukulttuurin yksipuolistuminen. Kaupunkisuunnittelusta on tullut olemassa olevien rakenteiden ehdoilla tapahtuvaa. Kehittäminen painottuu viihtyisyyden ja vetovoimaisuuden lisäämiseen ja olemassa olevan kaupunkirakenteen korjaus- ja uusinvestointeihin. (Anttiroiko 2010, 12.)

Tämän vastapainoksi on tulevaisuuden globaaleista kaupunkikehitystrendeistä paljon länsimaissa kiinnostusta herättänyt luova kaupunkikehittäminen. Luovalla kaupunkikehittämisellä tarkoitetaan luovuuden eri muotojen hyödyntämistä kaupunkien kehittämisessä. Sen käsitteellistämisen yksi tausta on luovan

kaupungin (*creative city*) idea, joka viittaa paikallisen luovuuden ja osaamispotentiaalin hyödyntämiseen yhdistämällä paikkakunnan fyysiseen ympäristöön, taloudelliseen toimeliaisuuteen ja kulttuuriin liittyviä elementtejä talouskasvua edistävällä tavalla. Luovuutta voidaan hyödyntää myös laajemmin: osallistumista, oppimista ja yhteistyötä korostavilla lähestymistavoilla. Tarkastelussa on kaiken aikaa luovuuden ja innovatiivisuuden vahvistaminen kaupunkien kehittämisessä. Luova kaupunkikehitys heijastaa syvällistä rakennemuutosta ja edellyttää palvelusektorin erityistä vahvistamista. Luova kaupunki on osallistamista, oppimista ja innovatiivisuutta. Myös urbaanien järjestelmien älykkyys ja sitä tukevat tietoverkot sekä kestävä kehitys ovat osa kokonaisuutta. (Anttiroiko 2010, 11–13.)

Luovaan kaupunkikehittämiseen liittyviä suurhankkeita löytyy maailmanlaajuisesti ja Euroopastakin runsaasti (Anttiroiko 2010, 12). Kuvassa 5 luova kaupunkiympäristö löytyy Pariisista, jonne on kehitetty yrityskeskittymää. Luovien kaupunkien innovaatioympäristöt edellyttävät, että niissä toimivat verkostot olisivat sekä tuotoksiltaan että toimintatavoiltaan innovatiivisia. Erilaisista toimijoista ja osaajista muodostuneet verkostot ovat usein yksittäisiä organisaatioita herkempiä havaitsemaan ympäristössä muutoksia, tulkitsemaan niitä sekä tunnistamaan ongelmat ja ratkaisemaan ne (Sotarauta ym 2003, 10).

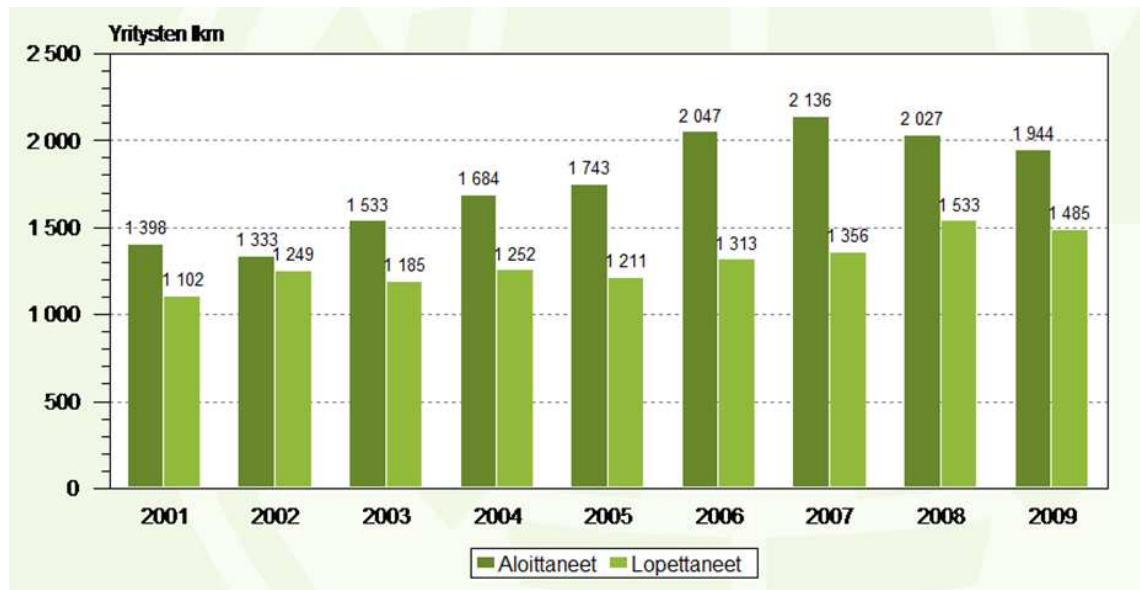
Kuva 5. Luovan kaupunkikehityksen suurhanke La Défense Pariisissa.

Kaupunkikehityksen tulevaisuuteen vaikuttaa globalisaation megatrendi vahvemmin kuin koskaan. Lähtökohtana tulisi kuitenkin olla, ettei globaaleihin trendeihin tarvitse pelkästään sopeutua, vaan niihin voi myös vaikuttaa. Keskeistä on tunnistaa oikeat signaalit (Anttiroiko 2010, 26). Kysymys onkin siitä, millainen kaupunki Turku haluaa olla ja miten Turku haluaa vaikuttaa ympäröivään maailmaan?

3 ELINKEINOELÄMÄ JA SEN SJOITTUMINEN TURUSSA

Työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten julkaisun Alueelliset talousnäkymät keväällä 2012 mukaan Turun seutukunnassa (Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko) asui vuoden 2011 lopussa 311 626 asukasta. Vuoden 2011 aikana kasvua oli 2 271 henkilöä. Vuonna 2010 seutukunnassa oli 20 001 yritysten toimipaikkaa. Vuoden 2011 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 %,

ja työttömiä työnhakijoita oli 15439. (Nieminen 2012, 32.) Seutukunnassa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten kehitystä valotetaan kuviossa 5.

Kuvio 5. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Turun seutukunnassa vuosina 2001–2009 (Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011).

Turun kaupungin asunto- ja maankäyttöohjelman elinkeinopoliittisten tavoitteiden mukaan Turun seudun elinkeinorakenne, seudun hajautunut yhdyskuntarakenne sekä väestönkasvulle ja asuntotuotannolle asetetut tavoitteet luovat haasteita elinkeinopolitiikalle ja elinkeinotonttien tarjonnalle. Kaupungin perinteiset työpaikka-alueet alkavat olla valmiiksi rakennettuja, jonka vuoksi ne halutaan käyttää ensisijaisesti jo toimivien yritysten laajentamistarpeiden tyydyttämiseen. (Turun kaupunki 2006, 18.)

Kaupungissa vapautuu teollisuuden käytön jäljiltä vaurioituneita tai saastuneita, niin kutsuttuja brownfields – alueita, jotka ovat olleet tuotanto-orientoituneita työpaikka-alueita ajalla, jolloin tehtaiden ympäristö- ja ulkonäköseikoille ei annettu samanlaista painoarvoa kuin nykyään. Näille alueille halutaan mahdollistaa samanaikaisesti asumisen, kaupan ja haittaa aiheuttamattoman tuotannon ja palveluyritysten sijoittumista. Tällainen sekoittuneiden toimintojen suunnittelu toteutuu myös Linnakaupungin alueella, jossa maata on vapautunut juurikin pienteollisuuden käytöstä.

3.1 Turun elinkeinorakenteen heikkoudet ja vahvuudet

Työ- ja elinkeinoministeriö ja ELY-keskukset ovat julkaisseet yhdessä raportin Alueelliset talousnäkymät 2012, jossa läpikäydään myös Turun seudun vahvuuksia ja tulevaisuuden haasteita. Turun seudun vahvuudet ovat raportin mukaan elinkeinorakenteen monipuolisuus (teknologiateollisuus, meriteollisuus, lääkkeiden ja diagnostisten tuotteiden, elintarvikkeiden valmistus), palveluiden keskittymät sekä koulutetun työvoiman hyvä saatavuus. Myös logististen palveluiden saatavuus ja monipuolisuus on alueella hyvä. Turun Seudun Kehittämiskeskuksen mukaan Turun seutu muodostaa myös merkittävän telakkateollisuudessa, kattavassa informaatioteknologisessa osaamisessa sekä luovien- ja kulttuurialojen palveluissa. Myös ICT eli viesti- ja viestintäteknologia sekä yrityspalvelut ovat olleet 2000-luvulla voimakkaasti kasvavia toimialoja, jotka ovat houkuttelleet seudulle myös kansainvälisiä yrityksiä. (Turun Seudun Kehittämiskeskus.) Samoja vahvuuksia on noteerattu myös opinnäytetyöhön haastateltujen toimesta. Haasteena raportin mukaan on teollisten toimialojen rakennemuutoksen hallinta (Nieminen 2012, 33).

Turun Seudun Kehittämiskeskuksen mukaan seudun yksi tärkeitä vahvuuksia on erinomainen globaali sijainti Skandinavian, Pohjois-Euroopan, Venäjän ja Kiinan markkinoita ajatellen. Turku on osa Pohjois-Euroopan keskeisiä kuljetusväyliä ja yhdistää Pohjoismaiden pääkaupungit sekä Pietarin suurkaupungin. Päivittäin seudulta lähtee kymmenen laivavuoroa Tukholmaan. Vahvuustekijänä kansainvälisessä kilpailukyvyssä on myös vahva korkeakoulusektori, joka on synnyttänyt elinkeinoelämän kanssa innovaatioympäristön tutkimus- ja kehittämisinvestointikohteineen myös ulkomaisille yrityksille. (Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011.)

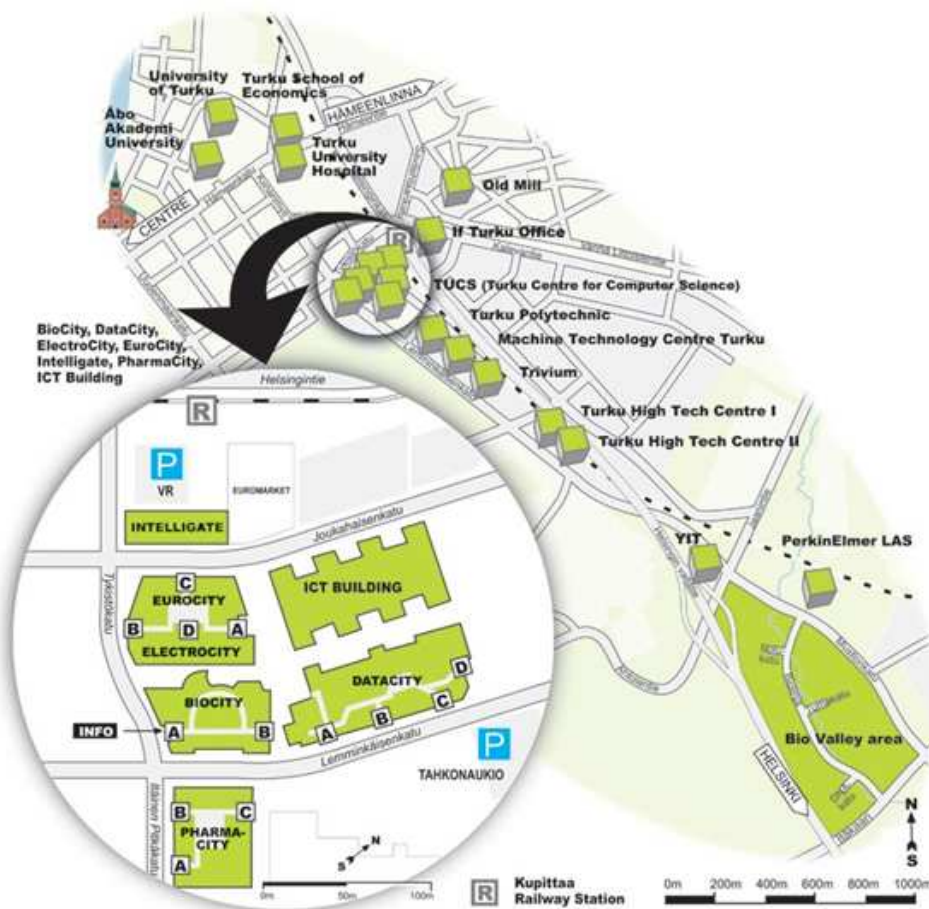
Turun elinkeinoelämässä on kansallisesti omat arvokkaat strategiset painopisteet yrittäjyyden kannalta. Ohjelmakaudella 2007–2013 Turun seutu osallistuu kuuteen osaamisklusteriin. Ne ovat HealthBIO-Terveystieteiden bioklusteri, Meriklusteri, Matkailu- ja elämystuotanto -klusteri, Elintarvikekehityksen klusteri, Jokaipaikan tietotekniikka sekä Nanoklusteri. (Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011.)

3.2 Turun toimialakeskittymät

Innovaatiotoimintaa, oppimista ja luovuutta on 1990-luvun alusta alkaen tarkasteltu varsin yleisesti porterilaisen klusteriajattelun tarjoamista lähtökohdista. Toimiala-ajattelun isänä pidetään Michael Porteria klusteriteorioineen, minkä mukaan alueen kilpailuetu syntyy, kun tuotannonalalle kasautuu ajan kuluessa sopivat tuotannontekijöiden, kysyntäolojen, teollisuudenalan tukialojen, yritysten strategioiden ja rakenteiden sekä kilpailuolosten yhdistelmä (Sotaraudan 2009, 19 mukaan Porter 1990). Menestyvimmat toimialat koostuvat Porterin mukaan yritysryhmistä eivätkä yksittäisistä yrityksistä. (Porter 1991, 31.)

Myös aluekehittämisen lähtökohtana 1990-luvulla on pidetty yleisesti Porterilaisen klusteriajattelun teoriaa, sillä resurssit Suomessa ovat rajalliset. Tämän vuoksi kilpailukyky politiikan tavoitteena on ollut alueiden erikoistuminen ja innovaatiotoiminnan vahvistaminen valittujen klustereiden puitteissa. (Sotarauda 2009, 19.) Turun kaupungin asunto- ja maankäyttöohjelman elinkeinopoliittisten tavoitteiden mukaan elinkeinotoiminnan sijoittamisessa on Turussa luotettu vahvoihin klustereihin ja elinkeinotonttialueet halutaan profiloida ohjelman mukaan toimialakohtaisesti (Turun kaupunki 2011).

Turussa on yrityskeskittymiä, joissa toimii saman toimialan tai toisiaan hyödyntäviä yrityksiä. Turun Kiinteistöliikelaitoksen mukaan yrityksillä on yllättävän suuri tarve keskittää toimintansa. Joillain yrityksillä sijoittumisen vaatimuksena jopa on sijoittuminen saman toimialan yritysten läheisyyteen. Turussa on keskittymiä, jotka ovat syntyneet sekä itsestään että maankäytön suunnittelussa. Ominaista Turulle on saman toimialan yritysten keskittyminen. Turussa on runsaasti korkeakoulutusta, mikä muodostaa myös osaamisklustereita toimialakeskittymien rinnalle. Turussa osaamiskeskittymää edustaa Kupittaa alue, jolla on runsaasti korkeakoulutusta, sekä klusterit Eurocity, ElektroCity, BioCity, DataCity, LogiCity ja PharmaCity (kuva 6).

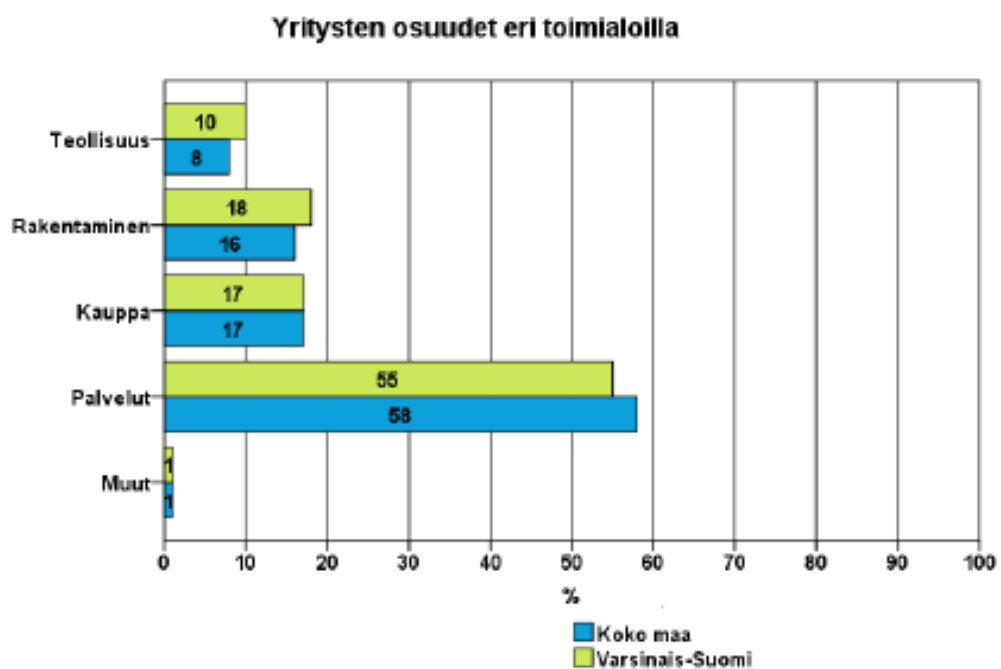
Kuva 6. Turku Science Park – alueella sijaitsee ICT- ja bioalan yrityksiä, kolme korkeakoulua ja keskussairaala. Alueella on 300 yritystä ja yhteisöä ja 13 500 työntekijää.

Turun kauppakorkeakoulun Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen, Turun Seudun Kehittämiskeskus TAD Centre:n ja silloisen Vakka-Suomen Kehityskeskus vuosina 2003–2004 toteuttamassa tutkimushankkeessa Yrittäjyyden uusi kuva 2020 selvitettiin eri sidosryhmille tehtyjen kyselyn ja haastattelujen avulla näkemyksiä yrittäjyyden haasteista Turun seutukunnassa sekä tulevaisuuden kehitystarpeista. Toimialoja koskevien kysymysten vastauksissa arvioitiin vuonna 2010 yritystoiminnan toimialoiksi erityisesti:

- uuteen teknologiaan perustuva jalostusteollisuus ja palveluyrittäjyys (ei savupiipputeollisuus, ICT-ala ym.)
- logistiikkaan liittyvä kokoonpano-, varastointi- ja kuljetusalan yrittäjyys

- hyvinvointialan ja muu palveluyrittäjyys (muun muassa sosiaali- ja terveystoimi, vapaa-aika)
- käden taitoihin perustuva pienimuotoinen yrittäjyys
- perinteiset teollisuudenalat
- maatalouden erikoistuminen ja jatkojalostus
- matkailuala
- luonnon hyväksikäyttö sekä elämys- ja luontomatkailu (Nurmi 2005, 74.)

Vuonna 2012 Varsinais-Suomessa palveluyritysten osuus toimialoista on huomattava (kuvio 6) Valtakunnalliseen tilanteeseen nähden erot ovat pieniä, mutta rakentaminen ja teollisuus ovat ainoina toimialoina alueella maata valtakunnallista tasoa vahvempia.

Kuvio 6. Varsinais-Suomen yritykset toimialoittain vuoden 2012 alussa (Suomen Yrittäjät 2012).

3.3 Turun toimialakeskittymä: LogiCity

Suurista lentoasemista on tullut maailmanlaajuisen tuotannon ja yritysjärjestelmien tärkeitä solmukohtia. Kun yhä enemmän lentoliikenteestä riippuvaisia yrityksiä siirtyy lentokenttäkaupunkeihin ja niiden lähellä olevien kuljetuskäytävien varrelle, syntyy uusi kaupunkimuoto, aerotropolis. (Finavia.) Turussa on aluillaan lentokentän kehitystyö LogiCity – logistiikkakeskuksen muodossa.

Aerotropoli on John D. Kasardan määrittelemään termi, johon liittyy uusi urbanismi, missä lentokenttäympäristöt saavat merkittävän roolin. Kentistä muodostuu Kassardan mukaan 2000-luvun bisneskeskittymiä ja vahvoja kilpailutekijöitä vankan ekonominen kasvun vuoksi. (Aerotropolis.) Lentoasemat myös edistävät tehokkaasti paikallisen talouden kehitystä, koska ne houkuttelevat ympäristöönsä kaikenlaisia lentoliikenteeseen liittyviä yrityksiä (Finavia).

Aerotropolis – ilmiössä syntyy lentokenttäkaupunkeja, joissa niin matkustajat kuin paikallisetkin voivat käydä kauppaa, vaihtaa tietoja, tehdä ostoksia, syödä, nukkua ja käyttää viihdepalveluja enintään 15 minuutin matkan päässä lentoasemasta. Turussa lentokentän välittömässä läheisyydessä liiketoimintaa harjoittavat lähinnä logistiikkayritykset, kun aerotropolis-ajattelussa lentokenttien läheisyyteen tulee paljon erityyppistä liiketoimintaa. Suomessa Helsinki-Vantaan lentokentällä Aerotropolis-ajattelu on vahvistunut Aviapolis-yritysalueena. Aviapolis on toimisto- ja työpaikkakeskittymä, jossa erityisesti logististen yhteyksien ansioista houkutellaan yrittäjiä. (Aviapolis.) Turun lentokenttää on kehitetty kaavoituksessa rahtiliikenteen tarpeisiin, sillä Turku on Suomen toiseksi tärkein rahtikenttä. Kentän kehitystä edistää yksityinen LogiCity -organisaatio ja alueelle on sijoittunut pääosin kuljetusalan yrityksiä. (Painilainen 2010.)

3.4 Kapunkisuunnittelun ja yrittäjien yhteys vuonna 2012

Turun kaupungin osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelman tavoitteena on aloittaa kaupungin päätöksenteossa yritysvaikutusten arviointia.

yritysvaikutusten arviointia on tarkoitus tehdä silloin, kun tehtävien päätösten tunnistetaan vaikuttavan yritysten toimintaan. Arviointiprosessissa selvitetään:

- yritykset, joita päätös koskee suoraan tai välillisesti
- päätöksen merkittävimmät suorat vaikutukset
- päätöksen vaihtoehdot
- suurissa ja merkittävässä päätöksissä myös epäsuorat vaikutukset ja rahalliset vaikutukset yrittäjälle

Yritysvaikutusten arviointi päätettiin käynnistää maaliskuussa 2012 ja suorittaa niissä kaupunginhallitukseen ja lauta- sekä johtokuntaan tuotavissa esityksissä, joissa esittelijä on tunnistanut yritysvaikutuksia (Turun kaupunki 2012). Täten poliittisilla päätöksillä voidaan luoda menetelmiä ja rakenteita joko hallintokuntien vuoropuhelun lisäämiseen tai yrittäjyystietouden kasvattamiseen niiden sisällä.

3.5 Yrittäjien uudelleen sijoittaminen

Kun alueita kaavoitetaan uudelleen tai tiloista luovutaan, tulee huomioida paitsi uusien suunnitelmien toteuttaminen, myös alueen nykytilan ja siellä asuvien ja työtä tai liiketoimintaa tekevien ihmisten ja toimintojen uudelleen sijoittaminen. Linnakaupungin osayleiskaavan alueella on lukuisia pieniä yrityksiä, joiden elinkeinon harjoittamisen mahdollistaminen on kaupungin etu. Esimerkki yrittäjien uudelleen sijoittamisesta löytyy samalta alueelta muutaman vuoden takaa.

Turun sataman alueella sijaitsevan Linnakiinteistön yritysten ja yhteisöjen tuli löytää uudet toimitilat kiinteistökaupan yhteydessä. Turun Seudun Kehittämiskeskus kontaktoi Linnakiinteistön yrittäjät ja toteutti nopealla reagoinnilla viestintäprojektin Turun Sanomien sekä TSeKin omien verkkosivujen kautta, mikä poiki yhteydenottoja vapaista toimitiloista.

Linnakiinteistön yrittäjät olivat tyytyväisiä, sillä TSeK selvitti yksilöllisesti jokaisen uudelleensijoittumishaluja. Kriitikkiä nousi myös, sillä Linnakiinteistön

kohtalosta oli vuosia ollut erilaisia huhupuheita, mutta itse yrittäjät saivat varmuuden tapahtumille vasta uudelleenjärjestelyissä ja kun päätös oli mediassa. Yrittäjät olivat sitä mieltä, että tilanne olisi pitänyt tiedottaa heille kattavasti omassa tilaisuudessa. Myös irtisanomisaika oli aivan liian lyhyt, jotta uudet toimitilat olisi ehtinyt löytää ja muuton järjestellä. Lähes kaikki yrittäjät olivat kuitenkin myöhemmin toimenpiteiden jälkeen löytäneet uudet toimitilat (Lybeck 2010). On siis huomattava, että kaupungin yrittäjämysteinen kuva sekä yrittäjien määrä ja halu pysyä kaupungissa varmistetaan perinpohjaisella työllä, jossa yrittäjät otetaan huomioon. Linnakiinteistön tapauksessa juuro henkilökohtaista kontaktointia kiitettiin. Kaavaprojektit ja kiinteistöjen myynti voivat nytkähtää lopulta nopeastikin liikkeelle, mutta prosessia ei voida viedä eteenpäin osallistamatta yrittäjiä ja tekemättä etenemättä

4 KUINKA LIITTÄÄ YRITTÄJYYS KAUPUNKISUUNNITTELUUN?

4.1 Helsingin kaupunkisuunnittelu

Helsingissä yleissuunnittelua ja asemakaavoitusta ohjaa yleiskaava 2002, joka tuli lainvoimaiseksi vuonna 2006. Helsingissä valmistellaan myös kerran valtuustokaudessa maankäytön kehityskuva, jossa esitetään kaupungin tulevaisuuden ja kehittämistarpeiden tarkasteluun perustuen suuntaviivat maankäytön ja liikenteen kehittämiseksi. Edellinen kehityskuva on hyväksytty vuonna 2008 ja uusi kehityskuvatyö on vuonna 2011 alkuvaiheessa. Helsingissä on alkamassa lähitulevaisuudessa uuden yleiskaavan valmistelu, jota varten tullaan tekemään työpaikka-alue selvitys, jossa tarkastellaan yritysalueiden erityispiirteet ja niiden sisällä tapahtuvia toimintoja. (Helsingin kaupunki 2011.) Elinkeinoelämän huomioiminen Helsingissä on otettu tässä tutkimuksessa yhdeksi malliksi, josta voidaan soveltaen ammentaa uusia toimintamalleja ja ideoita Turun kaupunkisuunnitteluvirastoon.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastossa on tehty laajoja ja kattavia selvityksiä elinkeinoelämän kehittämisestä kaavoituksen näkökulmasta. Suunnittelua

varten tuotetaan paljon tutkimustietoa siitä, millaisia tarpeita yrittäjillä on kaavoitukselle ja millaista muutosta elinkeinoelämän rakenteissa tapahtuu. Usein selvityksiä tehdään myös aluekohtaisesti, jotta suunnittelussa voitaisiin edistää tietyn alueen vetovoimaa yrittäjien näkökulmasta. Yrittäjyyden huomioimista Turun maankäytön suunnittelussa voidaan kehittää myös vertailemalla omia toimintatapoja muiden kaupunkien malleihin.

Helsingin yleissuunnitteluviraston mukaan kaupunkisuunnittelua varten on tärkeää selvittää elinkeinoelämän ajankohtaisia tarpeita ja tulevaisuuden rakennemuutoksia. Uusimmat toimitilat ovat joka tapauksessa kysytyimpiä yrittäjien taholta ja vanhojen tilojen kohdalla on ratkaistava, millaiseksi sitä tulisi muuntaa, jotta kaikki tila pystyttäisiin hyödyntämään. Tilojen muuntautumiskyky edesauttaa tulevaisuuden kysyntään vastaamista. Opinnäytetyössä on eritelty tarkemmin erilaisia aluekehittämisen tapoja, joita Helsingin kaupunkisuunnittelussa hyödynnetään elinkeinoelämään liittyen:

- Tarveperustainen suunnittelu
- Alueiden profiloiminen ja elinkeinomarkkinointi

Suunnittelun käynnistyessä otetaan huomioon selvitykset elinkeinoelämän tulevaisuuden tarpeista. Suunnitteluun hankitaan teemoittaista tai aluekohtaista tietoa kaupungin eri virastojen yhteistyössä. Vuonna 2008 yleissuunnitteluvirasto selvitti pienten toimipaikkojen edellytyksiä toimia kaupungissa, sillä Helsingin yrityskanta muodostuu suurelta osin pienistä yrityksistä ja jopa 70 % Helsingin toimipaikoista on alle viisi henkilöä työllistäviä. Selvityksellä on tuotu suunnitteluun tietoa yrittäjien näkemyksistä ja tehty suosituksia muun muassa elinkeinoelämän huomioimiseksi. (Helsingin kaupunki 2008.)

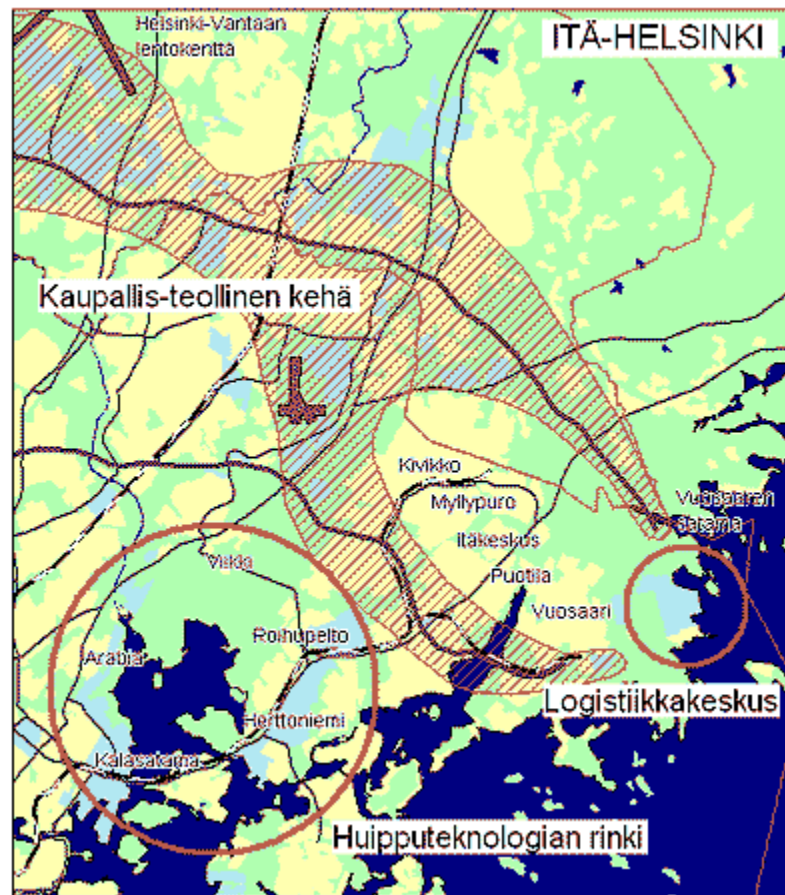
Profiloinnissa alueen kehittämistavoitteita peilataan yrittäjille tehtyihin kyselyihin ja muihin selvityksiin. Alue profiloidaan liike-elämän kannalta houkuttelevaksi konseptiksi ja kysyntää ohjataan toimialakohtaisesti elinkeinomarkkinointikampanjoilla. Esimerkkinä Arabianrannan profilointi

muotoilun ja taiteen alueeksi sekä elinkeinomarkkinointi, jonka jälkeen alueelle keskittyi näiden toimialojen yrityksiä.

Seutujen on kyettävä viestimään ominaisuutensa yritysvaikuttajille, sillä harvalla seudulla on kaikilla relevanteilla tasoilla itsessään selvää vetovoimaa. Siksi markkinoinnissa ei voi passivoitua. (Saarinen 2004, 7-8.) Helsingissä on pohdittu eri alueiden elinkeinomarkkinointia jo kauan, mutta elinkeinomarkkinoinnin hankkeet ovat vielä uutta. Elinkeinomarkkinoinnissa alueille rakennetaan imago, jonka pohjalta aluetta markkinoidaan tietyn tyyppisille yrityksille. Markkinointia varten teetetään esitteitä alueesta, järjestetään seminaarilaisuuksia ja mainoskampanjoita yhteistyössä kaupungin muiden virastojen kanssa. Joillain alueilla, joiden imagoa on rakennettu kauemmin, on imago niin vakiintunut, ettei aluetta juurikaan tarvitse enää markkinoida. Tällöin ei voida puhua myöskään aina puhua klusterista, sillä alueen yrityksillä ei välttämättä ole keskinäisiä verkostoja vaan sijoittumispäätös on tehty alueen imagon vuoksi.

4.1.1 Elinkeinomarkkinointia Itä-Helsingin yritysalueella

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto selvitti Itä-Helsingin elinkeinomarkkinointia varten vuonna 2010 yrittäjien mielikuvia alueen imagosta yritysalueena (kuva 7). Selvitys on tehty yhdessä kaupungin eri virastojen sekä alueen yritysten kanssa. Itä-Helsingin alueeseen on kaupungin elinkeinostrategian painopistealueita, joita hankkeessa markkinoitiin uusille yrityksille yhdessä jo alueella sijaitsevien toimijoiden kanssa. Hankkeessa selvitettiin, mitä toimenpiteitä kaupunkisuunnitteluvirasto voisi tehdä, jotta Itä-Helsinki kehittyisi vetovoimaisemmaksi yrittäjille. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010, 5.)

Kuva 7. Itä-Helsingin elinkeinoalueiden määrittely (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010).

Kyselyssä haastateltiin alueella olevien yritysten mielikuvia alueen parhaista puolista omalle yritykselle. Tulokset käsiteltiin myös toimialoittain. Selvityksestä käy ilmi, että Itä-Helsingissä olevat yritykset pitävät aluetta houkuttelevampana kuin muualla Helsingissä sijaitsevat yritykset. Tämä selittyy joko sillä, että alueelle on jo sijoittunut tietynlaiset yritykset tai sillä, että tuntemus alueesta parantaa näkemystä sen houkuttelevuudesta. Yrittäjiltä kysyttiin, millä tavoin Itä-Helsingin vetovoimaa yritysten sijaintipaikkana voisi parantaa. Tällaisella selvityksellä saatiin konkreettisia toimenpide-ehdotuksia siitä, miten aluetta tulisi muuttaa. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston tapa tehdä aluekohtaisia selvityksiä antaa myös tietoa siitä, millainen imago alueella on ja millaiseksi sitä tulisi kehittää. (Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010, 20.)

Helsingin kaupungin elinkeinopoliittiseen ohjelmaan on kuulunut Itä-Helsingin työpaikat ja toimitilat -projekti. Tavoitteeksi asetettiin Itä-Helsingin vetovoiman parantaminen ja toimitilojen sekä työpaikkojen määrän lisääminen. Projektissa toimi työryhmä, jonka jäsenet oli valittu laajalti eri sektoreilta. Tuloksia varten selvitettiin alueen elinkeinorakennetta aloittain sekä alueen työssäkäyntitilastoja ja palveluita suhteessa asukasrakenteeseen. Projektiryhmän tapaamisten ja järjestettyjen teema- sekä yleisötilaisuuksien pohjalta projektissa tuotettiin raportti, jossa linjataan kehittämistoimenpiteet Itä-Helsingin eri alueille alueiden ominaispiirteiden mukaan. Kehittämistoimenpiteet jaettiin asioihin, joihin puuttumalla voidaan päästä nopeasti konkreettisiin tuloksiin sekä pitkän ajan linjavetoihin, eli toimenpiteisiin, jotka vaativat päätöksentekoa ja visioihin, joiden toteutuminen riippuu otollisista olosuhteista. (Helsingin kaupunginkanslia 2001, 3.)

Yksi elinkeinomarkkinoinnin kohteista on Itä-Helsingissä sijaitseva Vuosaaren alue (kuva 8). Vuosaari markkinoidaan merellisenä työpaikka- ja asuinalueena, joka tarjoaa laadukkaita palveluita ja edellytyksiä asumiseen, työssäkäyntiin ja vapaa-aikaan ja jossa voi toteuttaa oman visionsa liiketoiminnassa. Kaupungin kerrotaan kaavoittavan aluetta aktiivisesti ja kuuntelevan yritysten toiveita työssä. (Helsingin kaupunki 2011.)

Kuva 8. Vuosaareen.fi – internet-sivusto tarjoaa ajankohtaista tietoa Vuosaaren alueen suunnittelusta ja rakentumisesta ja markkinoi aluetta uusille asukkaille ja yrityksille (Helsingin kaupunki 2012).

Vuosaaren vetovoimatekijöiksi on nostettu merellinen ympäristö, suuri kansainvälinen yrityskeskittymä, hyvät logistiset yhteydet, satama, työvoiman sijainti ja alueen aikuiskoulutuskeskus sekä monikulttuurisuus (kuva 9). Näiden tekijöiden pohjalta Vuosaareen on sijoittunut erityisesti logistiikka- ja teknologiayrityksiä, vapaa-ajan palveluja tarjoavia yrityksiä sekä majoitus-, matkailu- ja ravitsemusalan yrityksiä. Vuosaaressa on seitsemän yritysalueita, joita voi tarkastella alueen internet-sivuille ladatun yrittäjille tarkoitetun karttapiirrosten ja kaavaselvitysten avulla Vuosaaressa kohtaavat yritysmyönteinen kaavoitus, monipuoliset työvoiman koulutuspalvelut ja kansainvälinen toimintaympäristö. (Helsingin kaupunki 2011.)

**Hyödynnä modernin
sataman mahdollisuudet!**

Vuosaaressa on erinomaiset logistiset yhteydet sekä toimiva joukkoliikenne. Vuosaari on Helsingin kansainvälinen kaupunginosa ja Suomen ulkomaankaupan keskus.

Kuva 9. Elinkeinomarkkinointia Vuosaaren satamasta (Vuosaareen 2010, 4).

4.2 Aiempia tutkimuksia

Yrittäjien sijoittumispreferenssejä ja elinkeinoelämän muutoksia on tutkittu runsaasti. Satamien kehittämistä ja kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista kaavoituksessa, sekä yrittäjien kuulemista on tutkittu vähemmän. Tässä kappaleessa esitellään kolmea tutkimusta, joista kaksi on toteutettu juuri Turun toimintaympäristöä kosken, ja yksi kertoo juuri yrittäjien sijoittamispreferensseistä.

Turun kauppakorkeakoulun Tulevaisuuden tutkimuskeskus sekä Turun Seudun Kehittämiskeskus TAD Centre toteuttivat vuosina 2003–2004 elinkeinojen ja

yrittöstoiminnan kehittämishankkeen, jossa etsittiin seutukunnista taustoiltaan ja arvopohjaltaan yhtenäisiä alueita, joiden kuntien olisi hedelmällistä tehdä yhteistyötä. Kunnat asemoivat itsensä elinkeinokysymyksissä suhteessa muihin keskinäisen erikoistumisen ja työnjaon osalta. Tämä edesauttoi virka- ja luottamushenkilöiden sekä yrittäjien välistä vuoropuhelua sekä tunnistamista yrittöstoiminnan tulevaisuuden kehittämispalvelutarpeista. Tuloksena saatiin kuntien toimijoille elinkeinopolitiikan suunnitteluun ja toteutukseen työkalu ja uudenlaisia mittareita elinkeinoelämän ja yrittäjyyden kehittämiseen ja arvioimiseen. (Turun kauppakorkeakoulu 2011.)

Yrittäjyyden kehittämistä on perinteisesti pohdittu kokoamalla yhteen joukko yrittäjyyden tutkijoita, opettajia ja asiantuntijoita sekä joitain suuryritysten edustajia. Hankkeen myötä Turun seutukunnan kansalais- ja ammattiryhmillä oli mahdollisuus vaikuttaa, miltä Turun seutukunnan yrittäjyys tulevaisuudessa näyttää. (Yrittäjyyden uusi kuva 2020 2004, 15.)

Hankkeen tuloksena saatiin kuntien ja seutukuntien toimijoille elinkeinopolitiikan suunnitteluun ja toteutukseen työkalu ja uudenlaisia mittareita elinkeinoelämän ja yrittäjyyden kehittämiseen sekä arvioimiseen. Hankkeessa luotiin seuraavia kehittämis ehdotuksia:

- Yrittäjyyden edistämiseksi Turun seutukunnassa täytyy tarjota erilaisiin tarpeisiin innovatiivisia toimintaympäristöjä: niin korkean osaamisen yrityksille sekä pienimuotoiselle yrittöstoiminnalle.
- Yrittäjyyden edistämisessä pitää korostaa eri tahojen monialaista ja tiivistä yhteistyötä, mikä voi tuoda koko seudulle uutta kilpailuetua.
- Alueellinen vetovoima ja yritysten menestyminen riippuvat monista tekijöistä, mutta yrittäjyyttä voidaan tukea kehittämällä kaavoitusta.
- Alueella tulee erikoistua enemmän, sillä aluekehityksen suuntauksena Suomessa erikoistuminen lisääntyy. (Yrittäjyyden uusi kuva 2020 2004, 8, 66.)

Hankkeen tuloksena syntyi kuntien luottamus- ja virkamiehille sekä muille toimijoille yhteisön tulevaisuudenkuviin ja arvoperustaan pohjautuva aluekehittämisen ja tulevaisuustyöskentelyn toimintamalli, ARVOPRO-menetelmä. (Nurmi 2005, 8.) Kehittämistä vaadittiin esimerkiksi yrittäjien mahdollisuuteen osallistua kuntien päätöksentekoon (Nurmi 2005, 73).

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan yrittäjyyttä vuoteen 2010 mennessä mahdollisesti vauhdittavia tekijöitä Turun seutukunnissa:

- Yhteistyöhön ja yhteysverkostoa arvioitiin kasvan yritysten, kuntien ja korkeakoulujen välille. Myös kuntarajat ylittävän yhteistyön uskottiin lisääntyvän myös maankäytön suunnittelussa.
- Kyselyssä arvioitiin lisäksi tulevaisuusorientoituneesti yrittäjyyden mahdollisuuksia, joissa nousi myös vanhojen yritysten huomioimien kunnassa uusien yritysten lisäksi.
- Kärkialojen suhdanteiden nopea paraneminen ja ympäristöasioiden korostuminen.
- Markkinoinnin, tiedottamisen ja imagoasioiden suhteen kehittämis ehdotukset koskivat kunnan aktiivista esilläoloa yrittäjyyteen liittyvissä kysymyksissä, saaristoimagon vahvistamista sekä päättäjien ja etenkin virkamiesten yrittäjämyönteisyyttä. (Nurmi 2005, 45–47.)

Haastatteluiden ja sidosryhmäkyselyn perusteella kilpailukyvyltään heikoiksi alueiksi korostuivat kuntien toimijoiden yhtenäisen näkemyksen ja sitoutumisen puute, yhteistyön heikko toimivuus sekä kuntien oman ja seutukuntatason strategisen keskustelun käyminen seutuyhteistyöstä. Samat aiheet toistuivat tärkeimpinä kuntien yrittäjyyden ja elinkeinojen edistämistyön keinoina.

4.2.1 Yritysten sijaintipäätöksiin vaikuttavia tekijöitä

Keskuskauppakamari on tutkinut vuodesta 2000 lähtien alueellisten tekijöiden vaikutusta yritysten kilpailukykyyn ja sijoittumiseen Suomessa. Alueiden kilpailukyky 2011 -selvitykseen on koottu uusinta alueellista tietoa, minkä vuoksi

tuloksia voidaan hyödyntää tässä opinnäytetyössä. Yritysten sijaintipaikan valintaan vaikuttavia asioita selvitettiin esittämällä 1280 yritysjohtajalle luettelo erilaisiin yritystoimintaan liittyvistä alueellisista tekijöistä sekä arvioimaan, kuinka paljon eri tekijät vaikuttavat yrityksen sijaintipaikkapäätökseen ja toimintaedellytyksiin Suomessa. Liitteessä 2 luetellaan yritysten mielestä parhaimmat keinot aluekehityksen tukemiseksi, joista yksi on kaavoitus (Keskuskauppakamari 2011, 51). Alueiden kilpailukyky -kyselyissä yleisimmät yrityksen sijaintiin ja toimintaedellytyksiin Suomessa vaikuttavat tekijät ovat useina vuosina olleet sopivan työvoiman saatavuus, markkinoiden läheisyys, liikenneyhteydet, kasvukeskuksen sijaitseminen alueella sekä turvallinen ja viihtyisä elinympäristö. (Keskuskauppakamari 2011, 7.)

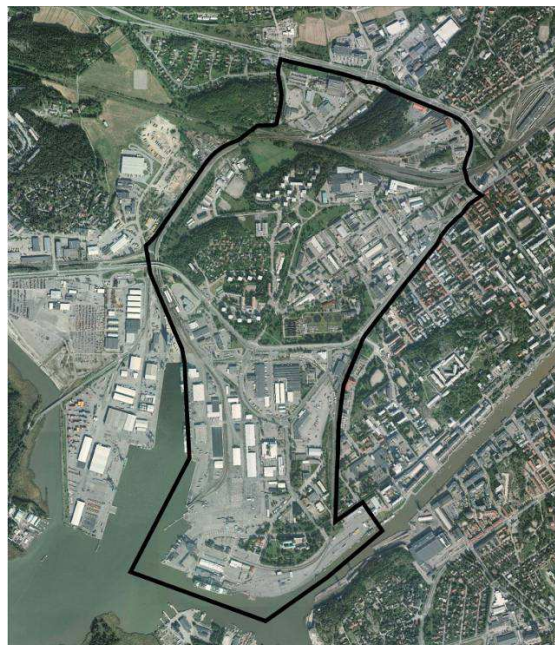
Vapaissa vastauksissa mainittiin sijaintiin vaikuttavana tekijänä usein kaavoituskäytännöt. *“Yritysmuuntoinen kaavoituspolitiikka. Kaavoituskäytäntö olisi saatava mahdollistavaksi eikä kilpailua rajoittavaksi.”* Sijaintiin vaikuttavat tekijöitä Turun alueella jakautuivat seuraavasti:

- Yritykselle sopivan työvoiman saatavuus (62 %)
- Markkinoiden läheisyys (55 %)
- Liikenneyhteydet / hyvä saavutettavuus (52 %)
- Alueella on kasvukeskus / alue on kasvava (46 %)
- Ammattikorkeakoulun sijainti alueella (44 %) (Keskuskauppakamari 2011, 7.)

5 LINNAKAUPUNGIN KEHITTYMINEN

Turun sataman läheisyyteen, Turun linnasta Naantalin pikatielle saakka suunnitellaan uudenlaista keskustarakennetta täydentävää aluetta. Linnakaupungin osayleiskaavan kattaman kuvien 10 ja 11 mukaisesti 250 hehtaarin alue kattaa sataman, Iso-Heikkilän ja osaksi Pitkämäen kaupunginosat. Alueeseen sisältyy Iso-Heikkilän asutusta, sataman itäistä osaa,

laajoja teollisuusalueita sekä henkilöjunarata. Osayleiskaava perustuu 6.6.2005 päivätyyn Turun hallitussopimukseen, jonka mukaan aluetta hyödynnetään asumis-, toimisto- ja liiketiläkäyttöön. (Turun kaupunki 2010.)

Kuvat 10 ja 11. Linnakaupungin osayleiskaava-alueen rajausta, opaskarttakuvaa ja ilmakuvaa alueesta. (Linnakaupungin osayleiskaava 2010)

Linnakaupungin osayleiskaavan alue on kaavaselostuksen mukaan sekä laaja että rakenteeltaan hyvin epäyhtenäinen, mitä on kaavan myötä tarkoitus kehittää Turun keskustaa täydentäväksi eläväksi kaupunginosaksi (kuva 12). Linnakaupungin alueen imago parantunee uuden kaavan myötä. Alueen erityispiirteitä ovat matkustajasatama sekä historiallisesti arvokas Turun linna. Haasteita alueen kehittämiseksi asettavat ympäristövaurio-, eli brownfields -alueet, jotka käsittävät 55 % koko kaava-alueesta. Ne ovat hylättyjä, joutilaana olevia tai vajaakäyttöisiä teollisuus- ja rautatiealueita, joiden uudistaminen on ongelmallista muun muassa saastuneen maaperän vuoksi. Pää tavoitteeksi on esitetty alueen hyödyntäminen asumis-, toimisto- ja liiketiläkäyttöön, siispä myös yrittäjyyteen. (Turun kaupunki 2010, 1-5.)

Kuva 12. Kaupunkirakenteen havainnekuva Linnakaupungista (Cederqvist & Jäntti 2011)

Osayleiskaava toteutuu vaiheistetun aikataulun mukaan tavoitevuosiksi 2015, 2020 ja 2040 (Turun kaupunki 2008). Linnakaupungissa kaikki toimet läpileikkaava teema on kestävän kehityksen periaate. Muita osayleiskaavan keskeisiä tavoitteita ovat:

- Luoda merellinen kaupunginosa ja kehittää aluetta keskustarakennetta täydennettäväksi kokonaisuudeksi
- Parantaa Turun Linnan ympäristöä
- Uudistaa vajaassa käytössä olevia, huonokuntoisia teollisuusalueita tehostamalla maankäyttöä ja muuttamalla osan niistä asumiskäyttöön
- Ehostaa alueiden yleisilmettä ja muuttaa ne kaupunkimaiseksi
- Kytkeä sataman matkustajatoimintaa rakenteellisesti ja toiminnallisesti uusiutuvaan rakenteeseen turvallisuusrajoitusten puitteissa
- Kehittää Linnakaupunkia joukkoliikenne- ja pyöräilykaupungiksi (Turun kaupunki 2010, 25.)

Osayleiskaavalla pyritään hyödyntämään ja tukemaan olemassa olevia rakenteita, yrityksiä ja toimintoja, infrastruktuuria sekä alueen sijaintia kaupunkikeskustan välittömässä läheisyydessä, mihin liittyen osayleiskaavassa ehdotetaan alueelle Turun ensimmäistä pikaraitiotietä (kuva 13). Kaavan tarkoitus on myös luoda mahdollisuudet sijoittaa alueelle runsaasti uutta asumista ja uusia työpaikkoja sekä niitä palvelevia toimintoja, jotka yhdessä ovat edellytyksenä alueen dynaamiselle rakennemuutokselle (Turun kaupunki 2010, 5).

Kuva 13. Turun sähköraitiotie avattiin vuonna 1908 mutta raitioverkko lopetettiin vuonna 1972 (Alanen).

5.1 Merellisyys ja sataman kehittäminen

Rannikolla sijaitsevalla Linnakaupungin alueella on tarkoitus hyödyntää merellisyyttä alueen vahvuutena. Merellisyys on alueella läsnä lisäksi elinvoimaisen matkustajasataman ja telakan vuoksi (kuva 14). Turusta liikennöidään lähes päivittäin Englantiin ja Saksaan sekä eräisiin muihin Pohjanmeren satamiin sekä vähintään viidesti päivässä edestakaisin Ruotsiin.

Turun sataman kautta kulkee päivittäin suuria määriä matkustajia Ruotsiin, Englantiin, Saksaan sekä eräisiin muihin Pohjanmeren satamiin. Turun sataman edustaja arvioi liikennemäärien myös kasvavan tulevaisuudessa.

Linnakaupungissa tulee myös pohtia uuden osayleiskaavan vaikutuksia turismille. Matkustajasatama yhdistettynä tasokkaaseen satama-alueeseen voi tuoda lisäarvoa turismille. Turun vuonna 2005 laaditussa hallitussopimuksessa todetaan, että alueen vahvaa matkustaja- ja risteilytoimintaa kehitetään niin, että uudistukset vaikuttavat positiivisesti satamaan ja tuovat matkailulle huomattavaa lisäarvoa. (Turun kaupunki 2005)

Kuva 14. Turun satama-alue (Turkulainen 2012).

5.2 Linnakaupungin esikuvia Suomessa ja maailmalla

Teollisessa tuotannossa ja logistiikassa tapahtuneiden muutosten seurauksena monet rannikko- ja satamakaupungit ovat joutuneet uudistamaan sekä elinkeinopolitiikkaansa että hylättyjä tai vajaakäyttöisiä teollisuus-, satama- ja varastoalueitaan, mikä on ollut otollista maaperää luovan kaupungin kehittämiseksi. Myös Linnakaupungissa on suljettua, vajaakäytössä olevaa satama-aluetta (kuva 15). Keskeinen luovan kaupungin kehittämiskohde onkin usein satama-alueen uudistaminen ja satama-alueiden kehittämisprojekteja on käynnistetty runsaasti sekä maailmalla että Suomessa. (Anttiroiko 2010, 96.)

Kuva 15. Satama-alue ja Linnapuisto koostuvat sataman toimintaan liittyvistä rakennuksista, kuten Viking Linen ja Silja-Tallinkin laivaterminalaaleista, eri huolintaliikkeiden toimintaa palvelevista rakennuksista sekä toimisto- ja varastorakennuksista (Linnakaupungin osayleiskaava 2008).

Tässä opinnäytetyössä on tarkastelussa kaksi eri kokoluokan satama-alueen kehittämishanketta: Helsingin Jätkäsaari ja Hampurin HafenCity. Kumpaakin voidaan tarkastella suhteessa Linnakaupunkiin, sillä vaikka kokoluokka on erilainen, on hankkeissa paljon samankaltaisia piirteitä ja tavoitteita. Jätkäsaari on sataman kehittämishake, jossa on samanlaisia tavoitteita kuin Linnakaupungissa: suunnittelussa on pohdittu runsaasti elinkeinoelämän sijoittumista ja alueen profiilia elinkeinoelämän kannalta. Uudenlaista satama-alueen imagoa rakennetaan Euroopassa myös suurimmissa satamakaupungeissa kuten Saksan HafenCityssä. Suuren mittakaavan kansainvälisesti tunnettu hanke on valittu opinnäytetyöhön juuri sen kokoeron vuoksi. Kun Linnakaupunkia rakennetaan ja sen tulevaisuutta suunnitellaan, on hyödyllistä selvittää, miten samantyyppisissä hankkeissa muualla on samanlaisissa tavoitteissa onnistuttu ja hyödyntää erilaisia kokemuksia.

5.2.1 Helsingin Jätkäsaari

Helsingissä sataman kehittämishankkeet painottuvat Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston mukaan vuonna 2011 Eteläsataman sekä Jätkäsaaren alueisiin. Hankkeet ovat osa Helsingin maankäytön kehityskuvan mukaista keskusta-alueen laajentamista. Jätkäsaari on Helsingin kaupungin Kampinmalmin peruspiiriin ja Länsisataman kaupunginosaan kuuluva alue, jonka rakentaminen alkoi vuonna 2007. Alueesta tehdään keskustan uusi merellinen kaupunkialue, johon on suunniteltu noin 700 000 kerrosneliötä asumiseen ja 300 000 kerrosneliötä toimitiloiksi (kuva 15). Tämä tarkoittaa noin 16 000 asukasta ja 6000 työpaikkaa. (Helsingin kaupunki 2011.)

Kuva 16. Jätkäsaarella halutaan tarjota monipuolista liike- ja toimitilaa yrittäjille. Havainnekuvat avaavat yrittäjälle mahdollisuuksia liiketoimintaan. (Helsingin kaupunki 2011)

Jätkäsaarella asutaan ja työskennellään tulevaisuudessa kaupunkimaisessa ympäristössä, jossa monipuoliset palvelut ja julkisen ja kevyen liikenteen reitit ovat helposti saavutettavissa. Jätkäsaaren imagoa rakennetaan tavarasataman poistuessa meren, matkustajasataman, liikuntamahdollisuuksien ja kestävän kehityksen varaan. (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 8.) Elinkeinoelämälle Jätkäsaari tarjoaa *merellisen ympäristön yrittäjyydelle* ja markkinoinnissa hyödynnetään juuri matkustajasataman tuomaa liikenneyhteyttä. Yrittäjyyteen tarjotaan kivijalkaliiketiloihin sekä moderneja toimistotiloja (Helsingin kaupunki 2011).

Jätkäsaarella kestävä kehitys tullessaan edistämään muun muassa Low2No – From low carbon to no carbon – toimintamallilla (kuva 16). Low2No tavoittelee vähähiilisyiden kautta asteittain hiilettömyyteen etenevää kaupunkirakennetta. Jätkäsaarella on valittu ensimmäinen korttelikohde, jossa toimintamalli kehitetään käytännössä. Kortteliin on suunnitelmissa rakentaa asuin- sekä toimistorakennuksia. Korttelin teemana on olemaan lähiruoka, mikä näkyy palveluissa, liiketoiminnassa ja kaupunkiviljelmissä. Kortteli valmistuu vuosien 2013 ja 2014 vaihteessa. (Helsingin kaupunki 2012).

Kuva 16. Jätkäsaareen on rakennettu ensimmäinen Low2No vähähiilinen kortteli (Sitra 2012).

Jätkäsaaren alueen suunnittelussa kehitettiin Jätkäsaaren Syke -klinikassa vuonna 2009 vuorovaikutteisten työpajojen pohjalta Jätkäsaareen sopivia kaupallisten palvelutilojen konsepteja ja tunnistettiin niiden toteuttamisen reunaehdot. Erityisesti klinikassa työstettiin toimivien kivijalkaliiketiloiden konseptia, sillä Jätkäsaaren toteutuksen tavoitteena oli elävä kaupunkitila. Klinikka toteutettiin RAKLI:n klinikkamallilla kuvion 7 mukaisesti elinkeinoelämän ja viranomaistahojen avoimella vuoropuhelulla. Tavoitteita tukevien toimenpiteiden kehittämiseksi selvitettiin muun muassa tulevaisuuden trendejä, Jätkäsaaren erityispiirteitä ja vetovoimatekijöitä sekä elinkeinoelämän tarpeita ja reunaehdot. (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 6.)

Kuvio 7. Hankintaklinikan etenemisprosessi vaiheineen Jätkäsaaren syke – hankkeessa (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 6).

Vuorovaikutteinen työpaja keräsi tilaajia, konsultteja, urakoitsijoita ja muita palveluntarjoajia yhteen. Tapaamisten välillä oli taustatehtäviä ja tarvittaessa kuultiin erityisasiantuntijoita. Työpajat tuottivat hankintaongelman analyysin ja ehdotuksia, jotka olivat vapaasti alan toimijoiden käytettävissä. Helsingin yrittäjät ry kartoitti klinikkaan liittyen pienyrittäjien liiketoimille asettamia vaatimuksia ja toiveita. Myös Helsingin kaupunki toi klinikan käyttöön tutkimustietoa Helsingissä toimivista yrittäjistä. Alueen konseptien kehittäminen aloitettiin keskustelemalla Jätkäsaaren erityispiirteistä ja asetetuista tavoitteista. Klinikassa esiin tulleiden ajatusten pohjalta kehitettiin kaupunkikonsepteja. Tulevaisuuden trendien ja kehitysmahdollisuuksien pitkän aikavälin tarkastelu katsottiin tarpeelliseksi, koska Jätkäsaaren alueen kokonaisuudessaan arvioitiin valmistuvan 15–20 vuoden kuluessa. (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 13–14, 16.) Liiketilöiden konseptivaihtoehtojen työstämistä avataan kuviossa 8.

Kuvio 8. Jätkäsaaren syke – hankkeessa kehitetyt mahdolliset liiketilakonseptit (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 27).

5.2.2 Saksan HafenCity

1980-luvun lopulla Hampurin kaupungin käynnistämän satama-alueen kehityshankkeen eli HafenCityn rakentaminen alkoi vuonna 2002. HafenCity on massiivinen osa kaupungin laajentumista: hanke laajentaa ydinkaupungin aluetta noin 40 %:lla ja sen pitkä toteutusaika on mahdollistanut alueen kehittäjien mukaan sopeutumisen ajassa muuttuviin vaatimuksiin ja trendeihin. Alue sijaitsee vain 900 metriä kaupungin Raatihuoneesta ja se tiivistää 1,8 miljoonan asukkaan kaupunkirakennetta. Hampurin satama on Rotterdamin jälkeen Euroopan toiseksi suurin ja sataman tyypilliset rakennelmat tullaan suunnittelussa myös säilyttämään. Vaikka koko mittavan rakennushankkeen

toteuttamisen arvioidaan kestävän noin neljännesvuosisadan, on HafenCity jo nyt kansainvälinen malliesimerkki ranta-alueiden kehittämisessä. Alue on 157 hehtaarin laajuinen, mikä tekee siitä yhden maailman huomattavimmista suurkaupungin keskustassa olevan ranta-alueen kehitysprojekteista. (HafenCity Hamburg 2011.)

Suuruusluokkansa lisäksi HafenCity eroaa muista kaupunkikehitysprojekteista siinä, että alueella on keskeinen urbaani sijainti ja projektiin kohdistuu paljon odotuksia. Alueen uskotaan kehittyvän suunnitteluratkaisujen ja arkkitehtuurin osalta uudenlaiseksi ja kansainvälisesti arvostetuksi kaupunkikehittämisprojekti. Kuten kuvassa 17, ovat nämä lupaukset osittain jo lunastettu. (HafenCity Hamburg 2011.)

Kuva 17. HafenCityssä kaupunkitoimintojen sekoittamisessa hyödynnetään modernia suunnittelua (HafenCity Hamburg GmbH).

HafenCity markkinoidaan kestävän kehityksen kaupunkina, mikä on myös Linnakaupungin läpileikkaava teema. Muita tärkeitä teemoja ovat kulttuuri ja matkailu. Alueella tullaan kunnostamaan vanhoja brownfields – teollisuusalueita sekä sataman ympäristöä uuteen käyttötarkoitukseen. Rakentamiselle on

asetettu ekologinen kriteeristö, joiden toteutumista seurataan, sekä suositukset ympäristöystävällisten rakennusmateriaalien käytöstä. Maanpintaa säästetään kevyelle liikenteelle ja rakennuksille, sillä autojen pysäköinti tullaan sijoittamaan maan alle (kuva 18). Kestävää kaupunkirakennetta edistetään lyhyillä etäisyyksillä, tiiviillä rakentamisella sekä kevyen liikenteen muotoja ja yhteyksiä lisäämällä. Alueen rakennukset tulevat lämpiämään kaupunginosassa tuotetun uusiutuvan energian, pellettien ja aurinkokeräinten voimalla, minkä ansiosta rakennusten hiilidioksidipäästöjen on laskettu alittavan reilusti saksassa nykymääräyksillä rakennettavien rakennusten päästöt. (HafenCity Hamburg 2011.)

Kuva 18. HafenCityn rakentamisessa on hyödynnetty luonnonelementit suunnittelussa ja ympäristön viihtyisyyttä heikentävä pysäköinti sijoitetaan maan alle (HafenCity Hamburg GmbH 2011).

HafenCityn kaupunkiin on suunnitelmissa luoda 45 000 työpaikkaa, joista 35 000 on toimistotyöpaikkaa. Yrityksiä houkutellaan sijoittumaan alueelle muun muassa sekoittuneiden toimintojen ansiosta – yritykset voivat sijaita lähellä palvelun käyttäjiä ja työvoimaa. Alueen veturiksi on mainostettu siirtyneen ja

yhä siirtyvän myös suuria monikansallisia yrityksiä. Alueelle odotetaan myös satoja pienyrityksiä, jotka ovat kiinnostuneet uudesta kaupungista sekä toimialojen sisäisestä ja välisestä hyödystä liiketoiminnassa. (HafenCity Hamburg 2011.)

HafenCityssä merellisyys näkyy monipuolisesti ja sitä hyödynnetään kaikessa rakentamisessa. Ympäristötaidetta ja jopa vuoroveden vaihtelua käytetään osana ulkotilojen designia, kuten kuvassa 19. Rakenteilla on kymmenen kilometriä jatkuva laiturikävelyreitti. Merkittävä osa yksityisestä ulkotilasta on tarkoitettu julkiseen käyttöön ja omistajat on velvoitettu sallimaan alueillaan muun muassa poliittisia mielenilmauksia ja kulttuuritapahtumia. (HafenCity Hamburg 2011.)

Kuva 19. HafenCityn rakentamisessa merellisyys on läsnä kaikessa suunnittelussa ja toteutuksessa (Kansainvälinen ympäristörakentaminen 2011).

HafenCityn kokoluokka eroaa huomattavasti Linnakaupungista, mutta molempien kehittämisessä on huomattavissa useita samoja piirteitä, arvoja ja tavoitteita. Kansainvälisesti tunnetut projektit voivat toimia hyödynnettävinä malleina myös pienemmissä kaupunkisuunnitteluprojekteissa. HafenCityn esimerkki erilaisten toimintojen yhdistämisestä, kestävän kehityksen periaatteiden konkretisoinnista sekä merellisyyden omaleimaisuuden

luomisesta alueelle ovat kysymyksiä, joita Linnakaupungissakin tullaan ratkaisemaan. (Jääskeläinen 2010.)

6 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Vuonna 2012 suurista kaavaprojekteista Turun ympäristö- ja kaavoitusviraston yleiskaavatoimistossa valmistellaan Yleiskaavaa 2035. Samana vuonna on hyväksytty Turun kaupunkiseudun rakennemalli. Maankäytön suunnittelua tehdään pitkällä aikavälillä ja elinkeinoelämän sijoittuminen, ja siten pitkälti yritysten toimintamahdollisuudet, ratkaistaan maankäytön suunnittelulla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on antaa Turun kaupunkisuunnittelulle haastattelutulosten perusteella suosituksia yrittäjyyden edistämisestä kaupunkisuunnittelussa.

Tapaustutkimuskohteeksi opinnäytetyöhön on valittu Turun Linnakaupungin osayleiskaava-alue, jonka edellytyksiä vetovoimaiseksi yritysalueeksi pohditaan suhteessa tutkimuksen tuloksiin. Linnakaupungin osayleiskaava-alueella on nykyhetkellä paljon erilaista pienyrittäjyyttä, mutta kaava tulee muuttamaan alueen luonnetta huomattavasti. Linnakaupungin alueella on tavoitteena huomioida kestävän kehityksen periaatteet suunnittelussa ja rakentamisessa, ja näiden arvojen liittymistä yrittäjyyteen selvitetään osana Linnakaupungin vetovoimatekijöitä. (Linnakaupungin osayleiskaava 2010, 5.)

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen keskeisimpänä tavoitteena on selvittää: miten Turku voi kaupunkisuunnittelun keinoin vahvistaa vetovoimaansa yrittäjien näkökulmasta? Tätä tavoitetta tarkastellaan vastaamalla seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Miten kaupunkisuunnittelulla voidaan edistää Turun vetovoimaa yrittäjille?
- Miten Linnakaupungista voidaan tehdä houkutteleva liiketoiminnan näkökulmasta?

- Kuinka Turun kaupunkisuunnittelussa voidaan osallistaa yrittäjiä yhteiseen kaupunkikehitystyöhön?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus on tehty kvalitatiivisella tutkimustavalla, sillä aineistona on käytetty monipuolisesti laadullista materiaalia ja johtopäätökset on muodostettu induktiivisen analyysin lähtökohdista. (Hirsjärvi ym. 2009, 164) Opinnäytetyössä tutkimusaihetta verrataan myös Linnakaupungin osayleiskaavan alueeseen tapaustutkimuksena.

Tutkimusmateriaalia päädyttiin keräämään teemahaastatteluilla, joissa haastattelun teema-alue on tiedossa, mutta kysymysten tarkka järjestys ja muoto puuttuvat. Haastateltavat valikoituivat opinnäytetyön toimeksiantajan, Turun kaupungin yleiskaavatoimiston kanssa käytyjen keskustelujen perusteella. Opinnäytetyön voidaan katsoa olevan kartoittava tutkimus, työssä etsitään uusia näkökulmia ja kehitetään hypoteeseja. (Hirsjärvi ym. 2009, 138.) Ensisijaisena tutkimusmenetelmänä on käytetty haastattelua (liite 1).

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston rajaus tapahtuu teoreettisen edustavuuden ehdoilla. Tutkimuksen haastateltavia valittaessa käytettiin harkinnanvaraisen otoksen menetelmänä lumipallo-otantaa, jossa haastateltavat henkilöt kertoivat, keitä heidän mielestään tulisi haastatella. Toisena harkinnanvaraisena otantamenetelmänä käytettiin eliittiotantaa, jonka perusteella haastateltaviksi valittiin henkilöt, joilta uskottiin saatavan parhaiten tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Tuomen & Sarajärven 2002, 88 mukaan.)

Haastattelukysymykset ovat olleet kaikille haastatelluille pääosin samoja, mutta eri aihepiirit korostuivat ja kysymyksiä oli myös erikseen haastateltavan tausta ja asiantuntijuus huomioiden, mikä tuki menetelmän valintaa. Myös etukäteen osattiin arvioida haastattelujen tuottavan monitahoista ja ennalta arvaamatonta sisältöä. Asiantuntijoita haluttiin kuulla aiheessa vapaamuotoisesti ja luottamuksellisesti ilman rajoittavaa struktuuria. Haastatteluaineisto on

analysoitu litteroinnin jälkeen laadullisin menetelmin teemoittelulla ja sisällönerittelyllä. (Hirsjärvi ym. 2009, 209.)

6.3 Tutkimuksen aineisto

Tämän opinnäytetyössä tärkein tutkimusaineisto on asiantuntijahaastattelut, mutta tutkimuskysymyksiin vastaamisessa on pyritty käyttämään monipuolisesti tuoreimpia aiheeseen liittyviä julkaisuja ja tutkimuksia. Kirjallinen tutkimusaineisto painottuu viranomaistahojen teettämiin selvityksiin, julkaisuihin ja hankeraportteihin.

Tutkimusongelmaa lähestyessä on myös syvennytty Turun kaupungin päätöksenteon asiakirjoihin, kuten kaupungin strategioihin ja ohjelmiin. Linnakaupungin osayleiskaavaa tutkittaessa on käytetty osayleiskaavaprojektin materiaaleja. Tulosten rakentamisessa Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston teettämiä julkaisuja on tulkittu kehittämis ehdotuksiksi Turkuun, ja Linnakaupungin osayleiskaava-aluetta on verrattu muhin vastaavanlaisiin kehittämishankkeisiin.

Johtopäätökset ovat muodostuneet pääosin asiantuntijahaastatteluista. Asiantuntijoilla on haastatteluissa ollut pääsääntöisesti vahva kokemus Turun kaupunkisuunnittelusta ja näkemys elinkeinoelämän roolin vahvistamisesta suunnittelussa.

6.4 Tutkimustulosten luotettavuus ja hyödynnettävyys

Tutkimuskohde on rajattu Turun kaupunkisuunnitteluun ja lähtökohdat ovat Turun elinkeinojen painopistealueissa. Kuitenkin johtopäätöksissä vastataan kysymykseen, jotka voi esittää myös muissa Suomen kaupungeissa: kuinka huomioida elinkeinoelämää kaupunkisuunnittelussa?

Opinnäytetyön tulokset ja esitetyt käytänteet ovat sovellettavissa myös muihin kaupunkeihin ja mahdollisesti toisaalta myös muiden teemojen, kuin elinkeinopolitiikan vahvempaan osallistamiseen yleissuunnittelussa ja yksityiskohtaisemmissa kaavoissa. Sovellettavuus riippuu vertailukohteesta, sillä myös Helsingin ja Turun kaupunkisuunnitteluvirastojen organisaatio- ja

toimintakulttuurit ovat erilaisia, kuten myös maantieteellinen koko ja toimijoiden kirjo.

Tutkimuksen päätelmien muodostumisessa pääpaino on tutkimusta varten tehdyillä haastatteluilla. Haastateltujen joukossa painottuvat julkishallinnon edustajat, mutta haastateltujen valinnassa on otettu huomioon laajaa näkökulmien edustavuutta. Haastateltavat ovat olleet alansa asiantuntijoita ja valikoituneet monipuolisilta tahoilta, minkä luo tutkimustuloksille luotettavuutta. Useat haastateltavat edustivat taustatahoaan, joten haastattelujen voidaan katsoa edustavan koko virallista taustatahoa.

7 TULOKSET – NÄKEMYKSIÄ YRITTÄJYYDESTÄ TURUSSA

Opinnäytetyössä haetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin asiantuntijahaastatteluiden kautta. Tulokset perustuvat pitkälti haastateltujen näkemyksiin ja kokemuksiin yrittäjyydestä, Turun kaupunkisuunnittelusta ja elinkeinoelämästä. Tässä luvussa

7.1 Millaista on tulevaisuuden yrittäjyys?

Maailma muuttuu nopeasti ja elinkeinoelämä kokee jatkuvia rakennemuutoksia. Virtualisoituminen on tapahtunut muutamassa vuosikymmenessä – seuraavaksi siirrymme kenties bio- ja nano-aikaan. Globalisaation ja teknologian huima kehitys takaavat sen, että ihmisen tapa ajatella elää ja olla osa talousjärjestelmää muuttuvat radikaalisti – todennäköisesti vielä kiihtyvässä tahdissa. (Hietanen 2010, 2.)

Opinnäytetyössä on tutkittu, kuinka saada kaupunkisuunnittelun tietoon elinkeinoelämän kehittymisen visioita ja miten yrittäjyys muuttuu tulevaisuudessa? Edellä mainittujen rakennemuutosten sykleissä haastavaa on edes lähitulevaisuuden ennakoiminen – johon haastatteluissa on pyritty. Haastatellut kuitenkin kertoivat, miten he uskovat elinkeinoelämän kehittyvän ja

millaista on yrittäjäyys Turussa kymmenen vuoden päästä. Asiantuntijoiden näkemyksistä selvitettiin, millaisiin haasteisiin maankäytön suunnittelussa tulisi vastata nyt, jotta kaavoituksessa osataan ottaa tulevat elinkeinorakenteen muutokset vastaan ennakoidusti.

”Tarvitaan avointa keskustelua, miltä tulevaisuuden talous näyttää. Ei sitä, millaisia tehtaita tulee, vaan tapamme tehdä työtä ja toimia taloudessa”. Tulevaisuuden kehityksen ennustaminen on epävarmaa, muttei mahdotonta. Elinkeinoelämän muutokset Turussa heijastuvat myös vahvasti globaalien talouden muutoksista ja trendeistä. Pitkän aikavälin ennustamisessa ei tarvitse välttämättä myöskään lähteä ajatuksesta, kuinka globaalit muutokset vaikuttavat Turkuun, vaan kuinka Turku voi vaikuttaa muutoksiin. Turussa on oleellista pohtia, mitä halutaan esimerkiksi yhteistyöltä muiden Itämeren kaupunkien kanssa.

Elinkeinoelämä muuttuu haastateltujen mukaan jatkuvasti ja vaikka se on haastavaa, pitäisi muutoksia yrittää ennustaa. Jo muutaman vuoden päähän arvioiminen voi olla erittäin haastavaa muutosnopeuden ennakoimattomuuden vuoksi. Kuitenkaan maankäytössä ei voida suunnitella vain lähivuosien tarpeeseen. Helsingin Jätkäsaarta suunniteltaessa todettiin että tulevan alueen ensiasunnon ostajat olivat suunnitteluhetkellä keskimäärin viidentoista vuoden iässä (Asunto- Toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry 2009, 12). Haastatteluissa mainittiin suunnittelijoiden ja arkkitehtien, korkeakoulujen sekä yrittäjien yhteistyön olevan yksi kannatettava tapa visioda elinkeinoelämän tulevaisuuden muutoksia: avoin keskustelu siitä, miten talous muuttuu. Sen sijaan että keskustellaan siitä, minkä tyyppisiä tuotantolaitoksia ollaan perustamassa, tulisi visioda tapojamme toimia työssä ja taloudessa.

Lähes kaikki haastatellut olivat yhtä mieltä siitä, että suuret valmistavan teollisuuden toimijat sekä korkean teknologian yritykset siirtyvät globaaleille markkinoille osaamisen, edullisempien tuotantokustannusten sekä lyhyempien etäisyyksien vuoksi. Tulevaisuudessa Suomen ulkomaanviennissä tulee haastattelujen mukaan painottumaan palvelut. Tällä sektorilla vahvoilla

arvellaan olevan korkeaan osaamiseen perustuva palvelu, kauppa sekä luovan talouden toimijat. Teknologiassa kasvua ennustetaan ekologiseen teknologian osaamiseen keskittyville yrityksille. Myös konsulttiyritysten arvellaan lisääntyvän ja vahvistuvan tulevaisuudessa sekä liittyvän kiinteästi korkeakoulujen vahvuuksiin, sillä tulevaisuudessa myydään enemmän tuotteiden sijaan palveluita ja osaamista. Vahvistuvien toimialojen arvellaan näkyvän yritysten toimitilakysynnässä. Myös kaupankäynnin ja -alan arvioidaan muuttuvan lähitulevaisuudessa. Kaupan arvioidaan tulevan lähemmäs loppuasiakasta teknologian mahdollistamalla tavalla. Tämän uskotaan vaativan uudenlaisia logistisia yhteyksiä ja ratkaisuja sekä isoja varastotiloja. Haastatteluissa myös arvioitiin hypermarket-kokoluokkaa olevien myymäläkeskittymien katoavan, kun kuluttajat käyttävät aikaansa ennemmin vapaa-ajan viettoon, kuin ostoksiin. Tämä puolestaan vähentää maankäytön suunnittelun näkökulmasta kaupunkilaisten tarvetta liikkumiseen palveluiden vuoksi. Kehityksessä arvioidaan nähtävän lähitulevaisuudessa korkean osaamisen teknologian alan nopeaa kasvamista sekä nanoteknologiaan ja synteettiseen biologiaan toimintansa perustuvien yritysten lisääntymistä. Kaupunkikuva muuttuu teollisen tuotannon jäädessä sivuun keskeisimmästä kaupunkitilasta ja pienenevän muutenkin globaaleiden markkinoiden vaikutuksesta. Tulevaisuuden yritykset eivät tarvitse niinkään runsaasti tilaa, kuin strategista tilaa ja notkeutta nopeisiin muutoksiin. Myös post-teollinen tuotanto tarvitsee erilaista tilaa, kuin nykypäivän teollisuus, joka painottaa tilan tarvetta ja hyviä liikenneyhteyksiä.

Edellä mainittuja näkemyksiä kannattaa ottaa huomioon uudessa aluesuunnittelussa, kuten Linnakaupungissa. Eniten tulevaisuudessa arvioidaan olevan kysyntää toimitilatyypeistä noin 2000-3000m² kokoisille toimistotaloille, joissa tehdään globaalia suunnittelutyötä, ja joiden pääasiallinen liikevaihto tulee ulkomailta. Kysyntä tämäntyyppisille kiinteistölle on Kiinteistöliikelaitoksen mukaan ollut kasvussa jo muutamia vuosia. Linnakaupungissa tullaan näkemään, kuinka tähän tarpeeseen voidaan vastata ja pystytäänkö työpaikat, asutus ja vapaa-aika todella limittämään alueella niin, että se elää ympäri vuorokauden. Tänä päivänä ei välttämättä pystytä arvioimaan, millaisia ovat tulevaisuuden suuret toimijat elinkeinoelämässä. Elinvoimaa alueelle voi tuoda

yritys, jonka tarpeita emme vielä voi kuvitella. Tämän vuoksi kaupunkisuunnittelussa tulee toisaalta uskaltaa jättää vapaita tiloja ja varautua mahdollisiin muutoksiin lisäämällä kaavoitusratkaisuissa alueiden muuntautumiskykyä. Kuvassa kahdeksan eritellään tarkemmin ne näkemykset, jotka haastatteluista nousivat lokaaleihin muutoksiin liittyen.

Haastateltujen mukaan Turussa tullaan näkemään tulevaisuudessa seuraavia paikallisesti vaikuttavia suuria muutoksia:

- Valmistavan teollisuuden tuotantolaitokset ja korkean teknologian yritykset siirtyvät ulkomaille
- Ekologisen teknologian osaamisen yritykset vahvistuvat paikallisesti
- Painopiste elinkeinoihin satsaamisessa siirtyy korkean osaamisen palveluihin, kaupassa ja luovaan talouteen
- Kauppa tulee lähemmäs loppuasiakasta teknologian keinoin
- Tuotteiden sijaan myydään palveluita ja osaamista
- Palveluiden osuus viennissä kasvaa
- Konsulttiyrityksiä syntyy runsaasti lisää
- Kansainvälisen lähialueyhteistyön merkitys kasvaa
- Elinkeinoelämän yhteistyö korkeakoulutukseen vahvistuu
- High tech-alan nopeaa kasvamista, nanoteknologiaan ja synteettiseen biologiaan toimintansa perustuvien yritysten lisääntymistä.

Kuva 20. Tulevaisuuden muutoksia Turussa.

Tulevaisuudessa kasvupotentiaalia arvioidaan olevan erityisesti puhtaan teknologian alalla ympäristönsuojelussa ja kestävä kehityksen edistämisessä. Clean tech-alan arvioidaan vaativan tilaa, mikä vaikuttaa maankäytön suunnitteluun. Turulla on haastateltujen mukaan potentiaalia nousta osaajaksi tuuli-, aalto-, maa- tai aurinkovoimaenergiantuotannossa. Turun vahvuutena ja imagon painopisteenä nähdään myös meriteollisuus, joka voisi kasvaa

yleisemmin vesialaksi. Vesialan tutkimusta ja osaamista Suomessa on laajalti, mutta missään kaupungissa ei alaa ole otettu suunnitelmallisesti haltuun. Turku voisi nousta jopa Euroopan vesitehokkaimmaksi kaupungiksi. Tämä vaatisi paljon kaupunkisuunnittelulta, mutta toisi Turun elinkeinoelämään lisää uusia yrityksiä ja huippuosaamista sekä uuden klusterin. Meriklusterin arvioidaan olevan muutosvaiheessa Turun telakan työtilausten vähetessä. Turun maantieteellisen aseman ansiosta Turulla voisi olla edellytyksiä kansalliseen edelläkävijyyteen meriklusterilla. Klassisen meriteollisuuden lisäksi tulisi merialalla huomioida jatkuvaa kehitystä. Telakan toimintakenttää ei voida pitää ainutlaatuisena, sillä laivanrakennuksen saralla laajaa erityisosaamista on globaalisti. Telakalla on erityisosaamista tietotaidossa suunnitella ja rakentaa risteilijöitä elämyskeskuksina. Tulevaisuuden mahdollisuudet meriteollisuudessa voisivat haastateltujen mukaan olla eri toimialojen rajapinnoissa, kuten luovan talouden ja elämysklusterin kesken. Turun vuoden 2011 kulttuuripääkaupunkihanke jatkotoimineen ja luova talous ovat elintärkeitä telakalle, sillä tämä olisi mahdollisuus positoida Turun erityisasemaa telakan näkökulmasta. Tulisiko Linnakaupunkiin luoda siis meriklusteri?

Turulla on myös valtava potentiaali kasvamisessa luovan talouden kaupungiksi. Luova talous ja luovat alat ovat käsitteinä varsin laajoja. Tiivistettynä niillä tarkoitetaan tuote- tai palveluliiketoimintaa, joka synnyttää usein aineetonta arvoa kuten tuotemerkkejä, patenteja tai tekijänoikeuksia (Luovamo, Luovien alojen urapalvelut). Tilastokeskuksen tutkija Aku Alasen mukaan luovaa taloutta voidaan yksinkertaisimmillaan määrittää kulttuurin toimialojen kautta: taiteen, viestinnän, muotoilun, mainos- ja viihdealan (Talouselämä 2008). Erityisesti Turun Euroopan kulttuuripääkaupunkihanke vuonna 2011 toi kaupunkiin lisää luovan talouden alan yrityksiä. Kulttuurin ja luovan talouden tapahtumakeskus Logomon arvioidaan muodostuvan tärkeäksi luovan talouden keskittymäksi tulevaisuudessa. Luovan talouden alan tarpeet tilalle ovat erilaisia muusta yrittäjyydestä, sillä erityiskysymyksiä ovat erilainen infrastruktuuri ja vapaat monipuoliset tilat kaupungissa. Luova talous tarvitsee ympärilleen paljon oheistoimintaa, kuten ravitsemuspalveluita ja näyttelytiloja. Tilaratkaisuissa

myös muuntautumisenopeus on ratkaisevaa. Teollisuudessa ja kauppakeskuksia sijoitettaessa tilan käyttöä suunnitellaan kymmeniksi vuosiksi, kun taas luova talous on häilyvää ja tarvitsee ketteryyttä. Luova talous eroaa teollisuudesta eniten siinä, että tärkeää ei ole tehokas liike, vaan jatkuva liike.

Haastatteluissa mainittiin tulevaisuuden haasteena olevan myös eri osaamismuotojen yhdistäminen. Turussa on runsaasti erilaisia koulutusmuotoja ja kaupungin imagoa vahvistettaessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, kuinka Turussa turvataan korkeakoulutuksen ja yritysten yhteistyö, jotta uusia innovaatioita voisi syntyä.

Haastatellut toivoivat Turun pohtivan omia strategisia painopisteitään perusteellisesti, jotta kaupunki näyttäytyisi liike-elämälle vahvana selkeillä osaamisalueillaan. Kaupungin tulisi kehittää omaleimainen kiinnostava elinkeinorakennetta tukeva konsepti. Ideaalitalanteessa Turku ei olisi riippuvainen yksittäisten yrittäjien tarpeista, vaan yritykset kyettäisiin valitsemaan ja sijoittumispäätökset tehtäisiin kaupunkirakennetta muuttamatta. Positiivinen valikoivuus vaikuttaisi haastattelujen arvion mukaan tonttien arvon nousuun sekä kaupungin imagon parantumiseen.

Kaavoituksessa tulisi pohtia laajasti eri elinkeinoelämän osa-alueiden tarpeita. Kaavoissa on osoitettu alueita ympäristöhäiriötä aiheuttavalle liiketoiminnalle, kuten varastoinnille ja raskasteollisuudelle. Suunnitteluun tulee tuoda näkemys koko elinkeinoelämän kehityksestä ja yrittäjien tarpeista. Työpaikka-alueet ja yritykset on tärkeää myös suunnitella asuinalueiden yhteyteen, kuten Linnakaupungissa ollaan suunnitelmien mukaan tekemässä.

7.3 Millä perusteilla yrittäjät valitsevat sijaintipaikan?

Turkuun pyrkiville yrityksille etsitään tiloja ja sijoittumisvaihtoehtoja sekä Kiinteistöliikelaitoksen että Turun Seudun Kehittämiskeskuksen toimesta. Kaupungissa pyritään vastaamaan yrittäjien kysyntään myös sähköisellä räätälöidyllä tonttihaulla (kuva 20). Yrittäjät pitävät tontti- ja toimitilatarjontaa

niukkana, myös Kiinteistöliikelaitos haluaisi, että tarjontaa olisi enemmän. Kiinteistöliikelaitoksen lisäksi Turun Seudun Kehittämiskeskus tarjoaa yrittäjille monipuolisia neuvontapalveluita, muun muassa sijoittumiskysymyksissä. Ensisijaisesti yritysten sijoittuminen määräytyy Kiinteistöliikelaitoksen mukaan yrityksen oman tarpeen pohjalta. Kiinteistöliikelaitos tuntee kaupungin tontit ja toimitilat ja pohtii yhdessä elinkeinotoimen kanssa, mikä sopii yrityksen tarpeeseen. Uudet yrittäjät etsivät tiloja usein myös rakennusliikkeiden kautta. Sijoittumisesta päätettäessä huomioidaan yrityksen toimialaan liittyvät tarpeet ja muut yrittäjän toiveet sekä alueiden erityispiirteet. (Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011.)

The screenshot shows the 'Toimitilat Turku.fi' website. At the top, there are navigation links: 'Etusivu', 'Ilmoita uusi kohde', 'Selailu', 'Opaskartta', and 'Invest in Turku'. Below the navigation bar is a large banner image of a street with historic buildings and street lamps. On the left side of the banner, the text 'Toimitilat Turku.fi' is displayed. Below the banner, there is a green sidebar on the left with the heading 'Uusimmat kohteet' and a list of recent listings with dates and addresses. At the bottom of the sidebar is an orange button labeled 'Ota yhteyttä'. To the right of the sidebar is a white search area with the heading 'HAE VAPAITA KOHTEITA'. It contains several dropdown menus for 'Käyttötarkoitus:', 'Kunta:', 'Myynti/Vuokra:', and 'Pinta-ala:', each with 'Kaikki' as the selected option. There is also a text input field for 'Vapaasanahaku:'. Below these fields is an orange 'Hae' button.

Kuva 21. Verkkopalvelu yrittäjille vapaiden toimitilojen löytämiseen ja tarkastelemiseen (Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011).

”Tuntuu että vuosi vuodelta pehmeiden arvojen merkitys nousee”. Toiveet sijoittumispaikoista spesifioituvat Kiinteistöliikelaitoksen mukaan jatkuvasti. Muun muassa näkyvyydelle, asiakasvirroille sekä liikennetarpeille määritetään yritysten taholta yhä selkeämmän reunaehdot. Räätelöidyn tonttihaun

periaatteen mukaan yrityksen sijoittumisen mahdollistamiseksi tehdään kaupungin osalta sitä enemmän toimia, mitä toivottavampi, tärkeämpi ja strategisempi kaupungin kannalta yritys on. Kiinteistöliikelaitokselle tulee yhteydenottoja uusista toimitiloista ja tonteista viikoittain. Usein ensisijaiset sijoittumistoiveet kohdistuvat Turussa alueille, joilla ei tilaa ole. Kysytyimpiä alueita ovat Itäharjun alue sekä sijainti valtateiden, kuten Ohikulkutien läheisyydessä. Turussa on haastateltujen mukaan sekä tyhjää ja kokoajan vapautuvaa toimitilaa että paljon pulaa yritystonteista. Vastauksista voi olettaa ettei tarjontaa ja kysyntä kohtaavat toisiaan.

Onko yrityksen sijainnilla väliä? kysytään Yrittäjä-lehdessä (kuva 21). Haastateltujen ja tässä opinnäytetyössä käytettyjen aiempien tutkimusten perusteella sijainnilla on erittäin paljon väliä. Sijaintikriteereitä voi jaotella toimialakohtaisesti, mutta yhä enemmän tarpeet riippuvat liikeideasta ja yrittäjän arvomaailmasta, ja yhä vähemmän voidaan tehdä yleistyksiä. Haastateltujen mukaan yritysmaailma ei ole kovin homogeeninen, minkä vuoksi on mahdotonta sanoa, että kaikki yrittäjät haluaisivat alueelta tiettyjä asioita.

Onko yrityksen sijainnilla väliä? *Riippuu myös toimialasta*

Otaniemessä on teekkareita, mutta nykyisin siellä on paljon myös yrityksiä. Viime vuoden aikana Otaniemeen ympäristöineen sijoittui 19 uutta kansainvälistä yritystä 11 eri maasta. Myös Otaniemen innovaatiotoiminta tuottaa tulosta, sillä sinne perustetaan yli 50 uutta yritystä vuosittain. Pohjois-Euroopan suurimpana teknologiakeskittymänä tunnettu Otaniemi hyötyy muutaman menestystarinan tuomasta huomiosta, esimerkiksi Rovio ja Keilarannan suur-yritykset Nokia, Kone ja Fortum siinä äärellä herättävät huomiota. Viime vuonna Otaniemen ympäristöön sijoittuneet ulkomaalaiset yritykset ovat tulleet eri puolilta. 11 yritystä on tullut EU:n sisältä: kolme Ranskasta, kaksi Englannista, Ruotsista ja Tanskasta sekä yhdet Hollannista ja Espanjasta. Otaniemi on myös onnistunut houkuttelemaan kaksi amerikkalaisyritystä sekä kiinalaisen, japanilaisen, etelä-korealaisen ja intialaisen yrityksen.

Kuva 22. Yritysten sijoittumista pohditaan Yrittäjä-lehdessä (Yrittäjä 2011, 7).

Ratkaiseva päätös sijoittumisesta tehdään yhä enemmän koko kokonaiskuvan muodostamisen jälkeen ja kokonaisvaltaisemmalla suunnittelulla. Yleisiksi sijoittumiseen vaikuttaviksi tekijöiksi nostettiin rakentamiskustannukset, tontin

hinta, mahdollisuus vaikuttaa tontin valintaan sekä hyvät joukkoliikenneyhteydet työntekijöiden liikkumiseen. Yrittäjyyden uusi kuva 2020 – hankkeessa todettiin yrittäjyyden mahdollisuuksia yleisesti kunnassa lisäävän kunnan hyvä sijainti suuren kuntakeskuksen läheisyydessä tai vilkkaiden liikenneyhteyksien varrella, vähäinen byrokratia, kunnan hyvä maine ja yrittäjämyönteisyys sekä matkailupalveluiden kehittäminen ympärivuotiseksi. (Nurmi 2005, 45.)

Silti yrittäjillä voi olla joitain selkeitä vaatimuksia, joita he pitävät erityisen olennaisina. Monia yrittäjiä esimerkiksi kiinnostaa, millaiseen ympäristöön ja elinolosuhteisiin he tuovat perheensä. Tällöin enemmän merkitystä voi ollakin alueen koulun maineella, kuin hyvillä logistisilla yhteyksillä liiketoiminnassa. Kiinteistöliikelaitoksen mukaan yrittäjillä on koko ajan enemmän sijoittumiseen liittyviä toiveita, jotka liittyvät pehmeisiin ja heidän henkilökohtaisiin arvoihin. Tässä suhteessa on mielenkiintoista arvioida Linnakaupungin alueen rakentuessa, kuinka näitä pehmeitä arvoja, kuten hyvää elinympäristöä, viihtyisyyttä ja kestävä kehitystä hyödynnetään suunnittelussa, ja kuinka yrittäjät hyödyntävät sitä sijoituksessaan.

Haastatteluissa ehdotettiin, että uusia työpaikka-alueita suunniteltaessa tulisi investointeja tehdä etukäteispainotteisesti jotta yritykset voisivat ottaa aluetta käyttöönsä pian sijoittumispäätöksen tehtyään. Yritykset eivät kuitenkaan tee mielellään sijoittumispäätöksiä ennen kuin alueella on kunnallistekniikkaa ja infrastruktuuria. Alueiden kilpailukyky 2011 -kyselyyn vastanneista mukaan myös elämisen laatua vahvistavat tekijät tärkeiksi keinoiksi houkutella alueelle työntekijöitä. Nämä tekijät nousivat myös opinnäytetyön haastatteluissa usein esiin tekijöinä, joiden ennustettavuus on hankalaa ja preferenssit henkilökohtaisia. Työntekijät voivat odottaa, että asuinympäristö tarjoaa monipuolisia palveluja, harrastusmahdollisuuksia sekä vaihtoehtoja asumiseen. (Keskuskauppakamari 2011, 14, 33, 48.) Haastateltujen mielestä tärkeimmät sijoittumiskriteerit yrittäjille on listattu kuvaan 23.

Haastateltujen mukaan yrittäjien liiketoiminnan sijoituspäätökseen vaikuttavia tekijöitä ovat:

- rakentamiskustannukset
- asiakasvirta
- oman perheen asettuminen lähelle: palvelutaso
- tontin hinta
- työntekijöiden mahdollisuudet asua alueella
- mahdollisuus vaikuttaa tontin valintaan
- joukkoliikenneyhteydet työntekijöiden kannalta
- näkyvyys
- asiakasvirta
- alueen imago
- alueen muut yritykset: imago ja liiketoiminnan sektori

Kuva 23. Yrittäjien sijoittumispäätökseen vaikuttavia tekijöitä.

7.4 Yrittääkö Turussa vai Varsinais-Suomessa?

”Täällä on kaikki kunnossa”. Kunnat pohtivat ajoittain vetovoimaansa yrittäjiä kohtaan suhteessa naapuruskuntiin. Myös yritysten liikkuvuus kuntien välillä on tavallista. Turun kiinteistöliikelaitoksen mukaan liikkuvuutta on kahteen suuntaan. Lähikuntaan siirtymiseen eivät vaikuta niinkään verotukselliset syyt, vaan useat eri tekijät. Turun kiinteistöliikelaitoksen yrityksiltä saaman palautteen mukaan siirtymiseen vaikuttaa koko rakennushankkeen arvioitu sujuvuus sekä yrityksen mahdollisuudet vaikuttaa sijoittumiseensa. Syyt ja toiveet ovat kuitenkin myös yksilökohtaisia.

”Yhteistyötä kuntien välillä toki tehdään, mutta nihkeältä se tuntuu”. Muissa haastatteluissa kävi ilmi kuntien välillä vallitsevan pienissä määrin kilpailua yrityksistä, mutta vähemmän, kun yleisesti luullaan. Kilpailu koetaan kuitenkin lyhytnäköiseksi, sillä sijoittumisessa tulisi miettiä koko talousalueen etua. Toisaalta kilpailuasetelma voi syntyä myös itsestään esimerkiksi verotuksellisista syistä. Yleisesti uskottiin, että mitä enemmän kunnat tekevät

ylipäättään yhteistyötä asiassa kuin asiassa, on kilpailua sitä vähemmän. Turun yhteistyö naapuruskuntien kanssa on kasvanut, muun muassa rakennemallityössä. Yhteistyö on haastateltujen mukaan lisääntynyt, mutta sille pitäisi antaa vielä enemmän painoarvoa tulevaisuudessa. Ylipäättään oman kunnan elinvoimaisuuteen keskittymisen nähdään olevan huono tie, sillä kehittämistä, erityisesti elinkeinoasioiden osalta, tulisi miettiä seutukunnallisesti. Jos yrittäjistä kilpaillaan, tulee se tehdä Turun seutukuntien yhteistyössä muihin alueisiin nähden tai vaihtoehtoisesti voidaan vahvistaa Varsinais-Suomen kilpailukykyä muihin maakuntiin verrattuna. Seutukunnan vahva imago lisää kaikkien kuntien vetovoimaa. Elinkeinoasiat eivät tunne kuntarajoja. (Nurmi 2005, 54.)

7.4.1 Haasteita asemakaavatasolla

Turun asemakaavoitus on asemakaavatoimiston mukaan niin nopeaa kuin se voi olla. Kaavoitus on työläs ja monivaiheinen prosessi, ja jos suunnitelmat halutaan tehdä lain mukaan ja kunnolla, ei prosessia juurikaan voi nopeuttaa muuttamatta lakia. Turussa rakennuslautakunta toimii joustavasti ja käsittelee kaavamuutokset nopeallakin aikataululla. Nopeimmillaan kaavamuutoksia tehdään Turussa puolessa vuodessa, mikä on lyhyt aika. Kuitenkin on huomattava, että maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavan asianosaisilla on oikeus valitukseen, joten usein juuri valituskierrokset voivat viivästyttää kaavan toteutumista huomattavasti. Prosessin kesto on siis todella ennustamatonta, ja tämä realiteetti halutaan kertoa Turussa totuudenmukaisesti myös yrittäjille.

"Turussa yritystonteista on enemmän kysyntää kuin tarjontaa". Haastatteluissa on noussut esiin toive kaavojen valmistelemisesta työpaikka-alueista etukäteen, toisin sanoen varastoon kaavoittamisesta. Asemakaavatoimiston mukaan näin pystyttiin toimimaan 50-luvulla, jolloin teollisuuteen, tehdaskäyttöön ja liiketiloille varattiin tontteja valmiiksi. Nykypäivänä taloudellisten tuotostavoitteiden kanssa on kuitenkin hyvin vaikea toteuttaa ennalta kaavoitustyötä. Lisäksi Turku on tiivis kaupunki, missä erilaisia tontteja ei enää samaan tapaan ole tarjolla. Kaupungin maat ovat pääsääntöisesti aina jonkun

omistuksessa ja alueilla on voimassaoleva kaava. Pienemmissä kunnissa on monipuolisemmat mahdollisuudet varastoon kaavoittamiseen, sillä vapaita alueita on enemmän, kaupungilla on laajempi maanomistajuus ja seudulla on asemakaavoittamattomia alueita. Myös valitusten määrä voi pienissä kunnissa olla asukasmäärän vuoksi vähäisempi.

Turun asemakaavatoimiston kaavoitusarkkitehdin mukaan Turussa on vakiintuneet tavat tehdä asemakaavoitusta. Vielä 60-luvulla aluerakentamisessa perustajaurakoitsija sai haltuunsa kokonaisen alueen, johon hän teetti suunnitelman jonka kaavoittaja kaavoitti. Nykypäivänä maanomistaja voi järjestää suunnittelukilpailun yhdessä ympäristö- ja kaavoitusviraston kanssa, ja voittajaluonnoksen pohjalta lähdetään työstämään asemakaavaa. Tällöin kaupunki tekee maankäyttösopimuksen muodostuneesta rakennusoikeudesta ja ottaa toteuttaakseen yleiset alueet. Kaupunki saa korvausta yleisten alueiden ja kunnallistekniikan kustannusten kattamiseksi. Kaupunki voi myös hyötyä taloudellisesti myymällä tonttejaan. Turun kaupunki ei ole harjoittanut aktiivisesti maanhankintapolitiikkaa, vaan pyrkinyt myymään tonttejaan ja ohjaamaan maankäyttöä maankäyttösopimusneuvotteluissa kaupunkirakenteen ja – kuvan kannalta toivottavaan suuntaan.

7.4.2 Kaupunkisuunnittelun intressitahot

Kaupunkisuunnittelussa on lukuisia osapuolia, joiden näkemykset hyvästä kaupunkisuunnittelusta voivat olla hyvinkin erilaisia. Tässä opinnäytetyössä on lähestytty kaupunkisuunnittelua yrittäjyyden ja liike-elämän näkökulmasta. Kuitenkaan yrittäjä tai kaavoittaja ei aina voi päättää, millaisia toimitiloista muodostuu. Liike-elämä, tuotantotalous ja rahoitus määrittelevät pitkälti sen, mitä toteutuu ja minne. Toisaalta päätöksentekijät ja kansalaiset voivat nähdä vastakkaisia haasteita kuin kaavoittaja, joka ottaa työssään huomioon myös suunnittelua rajoittavat yleiset säädökset.

Suunnitteluprosessiin ja lopputuloksiin vaikuttavat kaavoittajien ja yrittäjien lisäksi myös poliittiset päättäjät, maanomistajat sekä rakennusliikkeet.

Kaavoitus on yleensä eri osapuolten kompromissiratkaisuja, kun kaupunkisuunnittelussa yritetään sovittaa yksityisen sektorin näkemys kokonaiskuvaan hyvästä kaupunkirakenteesta. Konflikteja syntyy, kun asiaa lähestytään erilaisilla tietopohjilla tai erilaisilla intresseillä. Turun asemakaavatoimistossa tunnetaan asemakaavoituksen problematiikkaa ja liiketilarakentamisen mahdollisuudet kaavoittajan näkökulmasta.

Maankäyttömuutoksissa usein aloitteellisia ovat maanomistajat ja rakennusliikkeet toimivat perustajarakennuttajina sekä rakentajina. Rakennusliikkeet ovat voittoa tavoittelevia yrityksiä, jolloin rakennuttajan näkökulmasta suurinta tuottoa suhteessa panoksiin tuottava tapa suunnitella ja rakentaa on optimaalisin. Myös maanomistaja haluaa nostaa maansa arvoa ja hänellä voi olla oma näkemyksensä siihen, kuinka omistajuuttaan käyttää.

Oma kysymyksensä on myös poliittisten näkemysten vaikutus kaupunkisuunnittelussa. Puoluepolitiikalla voi olla vahva merkitys kaupunkisuunnittelun hankkeissa ja asiat voivat politisoitua. Turussa on kaavoitettu maanalaista pysäköintiluolaa Kauppatorin alle 80-luvulta lähtien. Toriparkin suunnittelu lähti juuri keskustan yrittäjien tarpeesta ja aloitteesta. Kysymyksestä on tullut kunnan puoluepolitiikan pelinappula. Myös kunnan asukkaat ovat intressiryhmä, joka näkee kaavaratkaisut monesti eri tavoin kuin kaavoittaja, kiinteistönomistaja tai rakennuttaja. Alueita voi olla kaavoitettu esimerkiksi toimitilarakentamiselle, mutta asukkaat voivat nähdä nurmikentän tärkeänä virkistyspaikkana.

Kaavoittajien näkökulmasta kaupunki tulee pitää elinvoimaisena ja kehittyvänä. Kaupunki tarvitsee vahvaa elinkeinoelämää ja yrittäjyyttä. Tällöin alueiden ja tilojen tulee olla vetovoimaisia. Kaupunkisuunnittelun täytyy myös olla tasapainossa ja tukea kaupunkirakennetta, sekä noudattaa kaavaa. Kaavoituksessa on täten useita eri osapuolia, jotka vaikuttavat siihen, millaisia suunnitelmista lopulta tulee.

7.4.3 Uhanalainen liiketilarakentaminen

Rakentamisessa vallitsee tehokkuusajattelu, jonka mukaan rakennuttajan näkökulmasta tehdään mahdollisimman paljon tuottoa. Turussa on asemakaavoituksen mukaan runsaasti asuntorakentamista, sillä asuntorakentaminen on liiketilatuotantoa tuottoisampaa. Asuntoja tarvitaan aina ja lisäksi taloudellisesti haastavina aikoina valtion subventoi tietynlaista asuntorakentamista, kuten vaikka vanhuksille tai perheille tarkoitettua asuntotuotantoa. Kun asuntorakentaminen on voimakasta, tulee liike- ja toimitiloista uhanalaisia. Asemakaavatoimiston arvion mukaan Turussa on usein muutettu liiketoiminnalle sopivia tontteja asuntotuotantoon.

Rakentamisessa tehokkuuskäsite on kustannustehokasta rakentamista, mutta se on usein ristiriidassa kaupunkisuunnittelun sekä tilojen käyttäjän näkökulmasta. Tehokas rakentaminen ei suosi avaria, muunneltavia tiloja, luonnonvaloa korostavaa tilaa, korkeita huoneita ja tilan varaamista tehokkaalle ilmastointijärjestelmälle. Rakentamisessa myös kerrosluku määrittää sen, kuinka paljon kalliita poistumisteitä ja parkkitilaa tulee tuottaa. Tehokkuusajattelun vuoksi tiloista tulee usein hyvin yksipuolisia. Liikatehokkuus tuottaa huonoja tiloja ja joustamatonta ympäristöä.

7.5 Yrittäjien ja kaavoituksen lähentäminen

Elinkeinoelämän huomioimiseen kaupunkisuunnittelussa tuli haastatelluilta runsaasti ajatuksia ja konkreettisia kehitysehdotuksia. Kaikki pitivät tärkeänä kehityskohteena elinkeinoelämän näkemysten yhdistämistä kaupunkisuunnitteluun. Haastatellut toivoivat rohkeutta ja uusia avauksia haasteen ratkaisemiseen. Yhdessä tulee löytää Turulle sopiva tapa tuoda elinkeinoelämää ja kaupunkisuunnittelua lähemmäs toisiaan. Kehitysehdotukset voidaan jakaa kolmeen teemaan, jotka ovat korostuneet omiksi kappaleiksiin haastatteluiden pohjalta. Kappaleissa jaotellaan tulokset liittyen tutkimuskysymykseen Miten kaupunkisuunnittelulla voidaan edistää Turun vetovoimaa yrittäjille, seuraavasti:

- vuorovaikutuksella, yhteistyöllä ja osallistumisella
- markkinoinnilla, imagolla ja brändäyksellä
- suunnittelutapoja kehittämällä

7.5.1 Vuorovaikutuksella kattavampaan osallistuvuuteen ja parempiin tuloksiin

”Mitä tiiviimmäksi saataisiin keskusteluyhteys, sitä paremmin tiedettäisiin että kaupunki haluaa kuulla yrittäjiä”. Haastattelutuloksissa yksi olennainen tapa kehittää elinkeinoelämän huomioimista on vuorovaikutuksen lisääminen suunnittelussa. Kaupunkisuunnittelua voi kehittää enemmän eri intressiryhmät huomioon ottavaksi ja tämä tapahtuu parhaiten osallistamalla asianosaisia koko suunnitteluprosessiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa luvussa 8 kuulemaan kaavoja valmisteltaessa asianosaisia, ja Turussa toimitaan lain velvoittamalla tavalla.

Ketä ne asianosaiset sitten ovat, joita suunnitteluprosessiin tulisi osallistaa, jotta elinkeinoelämän tarpeet tulisivat huomioiduksi? Mistä löytyy asiantuntijuus suunnitella kymmenen vuoden päähän kun yritysmaailma muuttuu niin nopeasti? Tärkeintä suunnittelutyön kehittämisessä on haastateltujen mukaan yhteistyö. Haastateltavista monen mielestä paras näkemys kaupunkikehityksestä saadaan, kun ”lyödään monta asiantuntevaa päätä yhteen”. Esimerkiksi yrittäjillä olisi Turun Yrittäjien mukaan paljon tietoa siitä, mitä he tarvitsisivat kaupunkisuunnittelulta liiketoimintaedellytysten lisäämiseksi. Yhteistyö hyödyttäisi kumpaakin osapuolta, sillä tieto auttaisi myös kaupungin suunnittelijoita työssään.

Ehdotukset yhteistyön ja tiedon keräämisen muodoista vaihtelivat enemmän. Yhtenä keinona on tuoda suunnittelijat ja elinkeinoelämän edustajat saman suunnittelupöydän ääreen joko kaavakohtaisesti tai säännöllisen työryhmän muodossa. Haasteena työryhmässä olisi valita henkilöitä, joilla on kaupungin kehittämisestä ja elinkeinoelämästä tarpeeksi laaja ja objektiivinen näkemys, eikä edunsaajatahoa edustava. Pörssiyhtiöt eivät voi keskustella

sijoittumisestaan lakiteknisistä syistä ja pk-yrityksille sijoittuminen on strateginen päätös, jota ei haluta ennen täyttä varmuutta altistaa kilpailulle. Yrittäjät myös suuntaavat haastateltujen mukaan intressinsä yleensä kaupungin strategista maankäytön suunnittelua lyhyemmälle aikajänteelle. Suunnitteluun tulisi siis osallistaa suunnitelmallisesti esimerkiksi yrittäjäjärjestöjen edustajia, Turun kauppakamaria, ELY-keskusta tai työ ja elinkeinoministeriötä.

Yhteistyön muotoa edustaa myös haastatteluissa esiin tullut vuorovaikutteinen yhteydenpito. Yhteydenpidon tulisi olla kaksisuuntaista ja luontevaa jotta ajankohtainen tieto vaihtuisi. Jatkuva yhteydenpito tulisi olla kaupungin eri toimijoiden, kuten virkamiesten, luottamushenkilöiden, yhteistyökumppanien, yrittäjien ja korkeakoulujen kesken. Yhteydenpito vaatii toimintatavan tai kulttuurin muutosta. Varsinaisia toimintatapojen vaihtoehtona voi olla avoin keskusteluyhteys ja luottamus eri toimijoiden välillä. Turun Yrittäjien mukaan yrittäjien ja kaupunkisuunnittelijoiden intressit ovat samat: kehittää vetovoimaista kaupunkia. Tässä mielessä yhteistyölle voidaan hakea eri toimintamuotoja, joista paras muotoutuu kokeilemalla, mikä juuri Turkuun tuntuu parhaalta. Turun Yrittäjät osallistuvat mielellään kaupungin kehittämiseen myös kaavakohtaisesti, mutta parhaiten yhteistyö alkaa jatkuvasta keskusteluyhteydestä, jossa kumpikin osapuoli voi ammentaa tietoa toiselta, sekä kattavasta tiedottamisesta kaupunkisuunnitteluasioissa. Tärkeää olisi myös, että yhteistyön löytyessä yrittäjät tuntisivat, että kaupunkia kiinnostaa elinkeinotoiminnan edellytysten kehittäminen ja yrittäjien kuuleminen. Yrittäjät vaihtavat maanlaajuisesti paljon tietoa keskenään ja yrittäjämyönteinen kaupunki-imago leviää suusta suuhun.

7.5.2 Turkuun elinkeinomarkkinointia

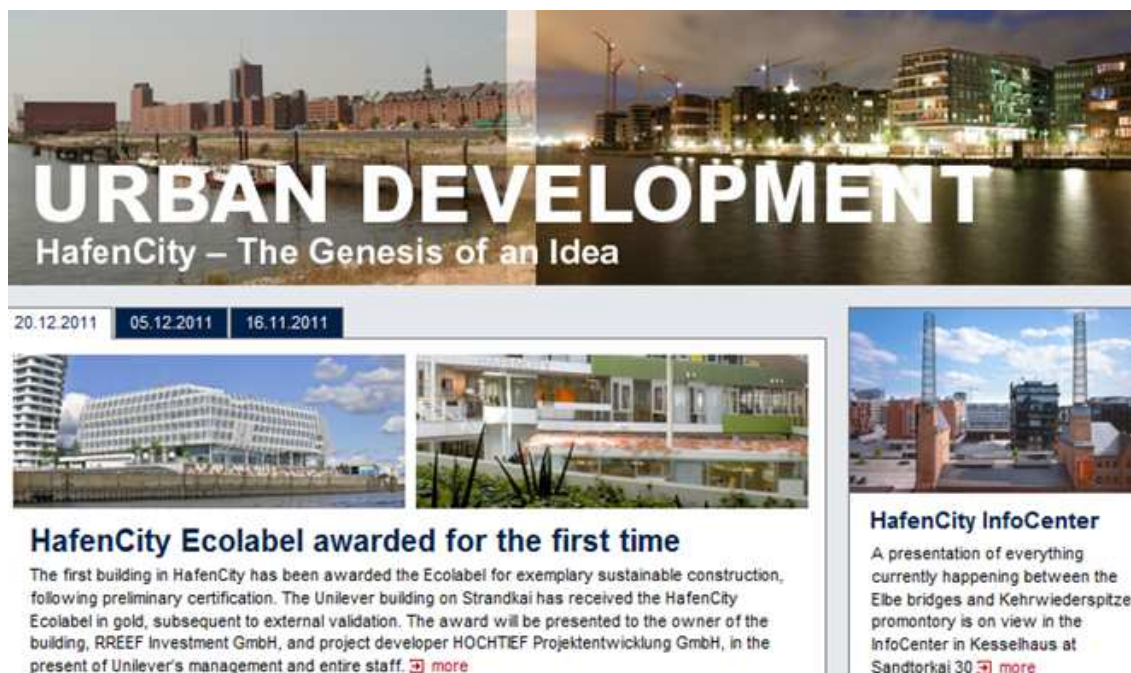
”Alueita pitäisi ehdottomasti profiloida, nyt sitä tehdään aivan liian vähän”. Usea haastateltava piti erittäin kannatettavana kokeilla Turussa alueiden elinkeinomarkkinointia Helsingin tyyliin. Ylipäättään haastatellut kokivat, että uusia tapoja toimia kannattaa aina kokeilla, jottei kaupunkisuunnittelu kangistuisi rutiineihinsa vaan myös toimintatavat kehittyisivät jatkuvasti.

Esimerkit Helsingin elinkeinomarkkinoinnista olivat osalle jollain tasolla tuttuja, osalle ei. Monesti todettiin, ettei Turussa tehdä elinkeinomarkkinointi ja alueiden profilointia riittävästi. Turulla on toimialakeskittymiä, joita pyritään nostamaan esiin ohjelmissa ja tiedotuksessa mutta todellinen alueprofilointi ja elinkeinomarkkinointi puuttuvat. Alueiden suunnittelun jälkeen yritysten sijoittamiseen liittyvä suunnitelmallisuus sekä alueen ohjaaminen haluttuun suuntaan jäävät.

HafenCityn, Jätkäsaaren ja Vuosaaren kaupunkikehityshankkeiden markkinoinnista voi ottaa haastateltujen mukaan opiksi. Tiedon kaavoituspäätöksistä ja – muutoksista tulisi olla yrittäjälle helposti saatavissa esimerkiksi verkossa kuvan 24 tapaan, eikä kaupungin viraston seinällä.

Kuva 24. Jätkäsaaren tulevaisuutta markkinoidaan alueella koko sen rakentamisen ajan. (Iltalehti 2009)

Kuva 25. HafenCity – kaupunkikehityshankkeen internet-sivujen uutispalsta (HafenCity 2012).

7.5.3 Rohkeutta ja ketteryyttä kaupunkisuunnitteluun

"Turun osalta törmää aina siihen, että kaikki kestää niin kauan". Kaupunkisuunnittelussa suurin ongelma elinkeinoelämälle on monen haastateltavan mukaan kaavaprosessin hitaus. Etenkin yrittäjien kannalta tarvittaisiin nopeampia päätöksiä alueiden käytöstä. Monet arvioivat yrittäjien sijoittumispäätöksen liittyvän usein siihen, missä kunnassa kokonaisprosessi sujuu jouhevimmmin. Turun yrittäjien mukaan on ymmärrettävää, että kaavoitusprosessi on suuressa kaupungissa pitkäkestoinen, mutta että samalla yrittäjiltä tulee järjestölle usein palautetta siitä, että päätöksiä tehdään monessa Turun seutukunnassa huomattavasti nopeammin. Jos Turulla olisi enemmän varastoon kaavoitettuja tontteja yrittäjille, olisivat yrittäjät mahdollisesti kiinnostuneempia sijoittumisesta Turkuun. Yrittäjyyteen varatut tontit ja toimitilat myös viestittäisivät yrittäjille kaupungin olevan yrittäjämyönteinen. Turun Yrittäjien mukaan Turku on muuten erittäin vetovoimainen kaupunki, mutta kaavaprosessin hitaus on yleisesti tunnettua yrittäjien keskuudessa. Jotta yrittäjillä on mahdollisuus reagoida joustavasti muuttuviin markkinatilanteisiin,

on kaavoitusprosessin kesto olennaista. Lisäksi monille yrityksille kaavojen joustavuus on tärkeää, jotta kaavoilla ei sidottaisi liian yksityiskohtaisesti maankäyttöä ja rajoitettaisi esimerkiksi lisärakentamista tuotannon niin vaatiessa. (Laakso ym. 2001, 42.)

”Se on niin byrokraattista, hankalaa ja aikaa vievää. Yrittäjät eivät ole kärsivällisiä”. Haastatteluissa kaupunkisuunnittelun kritisoi usein olevan myös liian suunnittelijakeskeistä ja jäykkää. Osa myös koki suunnittelulla haluttavan ohjata kaupungin kehitystä liian tiukasti, sillä kaupungilla tulisi olla vapautta ja tilaa kehittyä myös itsestään ja sattumalta. Tässä mielessä esimerkiksi mittava täydennysrakentaminen ei jätä tulevaisuutta varten hyödynnettäviä tiloja kaikkialle kaupunkiin. Erityisesti luovan talouden ja innovatiivisen kehityksen kannalta kaupungissa tulisi olla erilaisia tyhjiä tiloja, mikä taas ei ole tehokasta kaupunkisuunnittelun näkökulmasta. Tulevaisuuden uudet innovaatiot voivat syntyä sattumalta, eikä tänä päivänä ei ole tarpeeksi tietoa siitä, millaista kaupunkitilaa tulevaisuudessa tarvitaan. Kaupunkisuunnittelun näkökulmasta taas täydennysrakentaminen on järkevää tilankäyttöä (Ympäristöministeriö 2008).

Haastateltujen mukaan Turussa tarvittaisiin nopeampia päätöksiä ja joustoa huomioida tilojen käytössä uusia ilmiöitä ja pinnalla olevia muutoksia. Turussa on haastateltujen mukaan hyvin vähän tiloja, joita voi muuttaa ja ottaa haltuun nopeasti. Hyviksi esimerkeiksi tilojen uudelleen käytöstä mainittiin Turun pääkirjasto, Manilla ja Logomo. Poikkeuksia lukuun ottamatta Turussa tuntuu olevan valloillaan ajattelu yhden tarkoituksen rakennuksista. Elinkeinoelämän muuttuviin tarpeisiin sopisi paremmin kaupungin muuntautumiskykyiset tilat ja rakennukset. Erityisesti tilanne haastaa nopeatempoista luovan talouden aloja ja toimijoita. Myös ARVOPRO – hankkeen mukaan yrittäjien odotukset nopeita ja suojattuja päätöksiä kohtaan ovat ristiriidassa kunnallisen päätöksenteon jähmeyteen nähden (Nurmi 2005, 67).

Kaavoituksessa suunnittelutoimistot ovat valmistelijoita ja kunnallispoliitikot loppupäässä kaavat hyväksyviä toimijoita. Kaavoituksen ketteryyteen vaikuttaa myös pitkälti yhteistyö ja kommunikaatio kaavoittajien ja luottamushenkilöiden

välillä. Kunnallispolitiikassa lautakuntien toimijat vaihtuvat usein nopeammin kuin kaavaprosessi kestää valmistelusta hyväksytyksi, mikä tuo haastetta kaavoittajien ja luottamushenkilöiden yhteistyöhön. Visioita maankäytön suunnittelussa tehdään usein yli kymmenen vuoden päähän. Eräistä haastatelluista tuntui, että kaavoituksessa suunnitteluun vaikuttaa myös tarve suojaautua poliittisen päätöksenteon ailahtelevuudesta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Onko ennakointi mahdollista?

Yrittäjälle tulevaisuus tuo mukanaan aina liiketoimintaan epävarmuutta. Markkinat muuttuvat, kulutusmieltymykset kehittyvät, osaaminen muuntuu ja kaupunkikehitykseen vaikuttaa uusia suuntia. Samat tekijät haastavat myös kaupunkisuunnittelua, mutta kunnan poliittiset voimasuhteet, valtion ohjaus ja maankäytön tarpeen muutos aiheuttavat lisää haasteita ennakkoinnille. Ennakoimattomuutta voi jopa kutsua yritysmaailman elämänlangaksi, sillä siellä missä on riskejä, siellä on myös mahdollisuuksia (Sotarauta ym 2003, 18 Lesterin 1998, 196 mukaan). Kaupunkisuunnittelussa taas uusia muutoksia ei voida tehdä nopeasti ja kaavoitusratkaisut ovat kovin pysyviä. Sovittu seudullinen rakennemalli pysyy kauas tulevaisuuteen.

”Mietimme tulevaisuutta liikaa tämän päivän tarpeiden mukaan”. Tutkimuskysymyksen taustalla on kuitenkin laajasti muutakin kuin ennakkoinnin tarve. Eri alojen osaajien yhteistyöllä voidaan toki tuottaa monialaisempaa ennakointityötä, mutta haastatteluiden ja toimeksiantajan kanssa käytyjen keskusteluiden perusteella on selvää, että yhteistyölle tulee löytää muodot ja tarkoitus. *”Kaupungin pitää pystyä näyttämään erilaiselta. ehkä ei päivä päivältä mutta viikko viikolta ja kuukausi kuukaudelta”.* Jos haluamme ottaa kaupunkikehityksessä tulevaisuuden haltuun, tulee ensin hallita kattavasti ja asiantuntevasti nykyisyyttä sekä asettaa tavoitteita.

8.2 Kenen tehtävä yhteistyö on?

Tässä opinnäytetyössä selvitetään mahdollisuuksia, joita yrittäjyyden ja elinkeinoelämän sekä kaupunkisuunnittelun yhteistyö voivat luoda Turun kaupunkikehitykselle. Tulkitseva kehittäminen ja luovat kaupungit – julkaisun mukaan kehittämistoiminnassa korostuvat verkostot ja kumppanuus. On selvää, että kaupunki tarvitsee monien toimijoiden panoksen kehittyäkseen nykypäivänä. Yhteistyö luo kilpailukykyä.

”Harvoin näissä asioissa liikaa yhteistyötä tehdään”. On kuitenkin todettava, ettei mitään synny automaattisesti. Strategiat ja kehittämisohjelmat eivät tee mitään, ellei niitä toimeenpanna aktiivisesti. Myös Turussa tulee kiinnittää huomioita siihen, missä julkaisun mukaan monesti on epäonnistuttu: kuinka luoda käytänteitä, jotka synnyttävät jatkuvaa liikehdintää? Liike tarvitsee ihmisiä, eikä ainoastaan toimenpidesuunnitelmia. Kuinka sitten luoda suunnitelmia, joiden pohjalta eri osapuolet toimivat yhdessä luoden jatkuvasti uutta kehitystä? Jos kysymysten ratkaisemiseen ei pureuduta perusteellisesti ja suunnitelmallisesti, voi hyvä ajatus päätyä pölyttymään jääviksi kehityssuunnitelmiksi ja hankkeiksi jotka eivät tuota pysyvää tulosta. (Sotarauda ym. 2003, 11.)

Sotaraudan ym. mukaan 1990-luvulla alkaneessa verkostoitumisen huumassa on usein unohtunut, että verkostoituminen on luonteeltaan yhdessä tekemistä eikä vain yhteistyökumppaneiden listaamista erilaisiin kehittämisohjelmiin ja hankesuunnitelmiin. Verkostoituminen ei ole itsetarkoitus, vaan tapa organisoida toimintaa ja tehostaa sitä (Sotarauda ym. 2003, 63). Yhteistyöllä tulee olla siis selkeä toiminnallinen yhteinen tavoite. Jokaisen osapuolen tulee tietää, mitä lisäarvoa verkostomainen toiminta asialle tuottaa.

Tuntuu että yhteistyö on nykypäivän trendi, jota kaikissa keskusteluissa nostetaan. Yhteistyö oli vahvana teemana myös opinnäytetyön haastatteluissa: yhdessä tekemistä tarvitaan lisää ja tapoja halutaan uudistaa sekä vakiinnuttaa. Mikään ei kuitenkaan synny itsestään, vaan monen toimijan osallistuessa tarvitaan aina alullepanevaa ja koordinoivaa voimaa. Mutta kenen tehtävä verkoston luominen on? Kuka vastaa toimintatapojen kehittymisestä ja pitää

huolen, ettei yhteinen aktiivisuus koe aallon huippuja ja pohjia, vaan etenee tinkimättömästi ja sitouttaa toimijansa? Kuka on fasilitaattori ja kuka verkostonkutoja?

8.2.1 Naapuruskuntien?

Kuntarajat eivät vaikuta sijoittumispäätöksiin myöskään siksi, että talousalueet ovat kuntarajoja laajempia ja myös työntekijät liikkuvat yli kuntarajojen. Elinkeinoelämän elinvoimaisuus vaikuttaa koko talousalueeseen, eikä siksi kuntarajojen merkityksestä ole siksi mieltä keskustella.

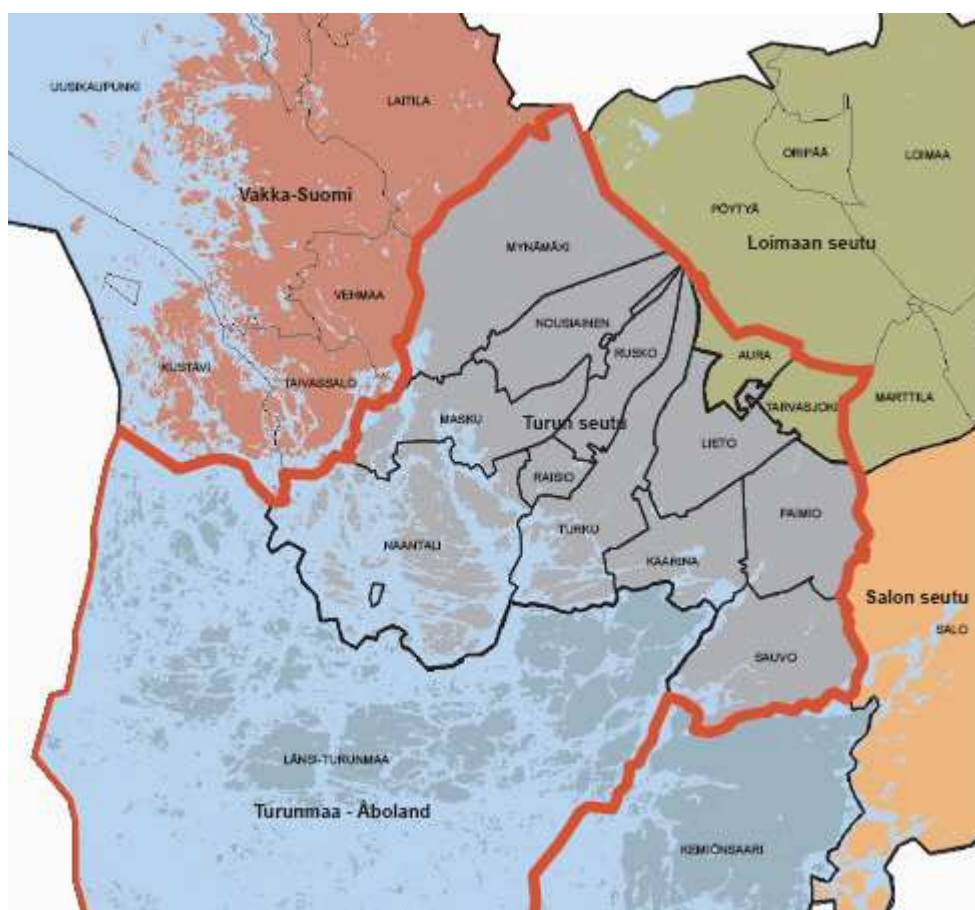
Kuntien välisessä yhteistyössä myös yhteinen tausta ja arvopohja voivat olla vaihtoehtolähtökohta yhteistyössä. Kappaleessa 6.5.1 käsitellään Yrittäjyyden uusi kuva 2020 – hankkeen loppuraporttia, jonka mukaan hyvässä kuntayhteistyössä on mahdollista pohtia kuntien välistä työnjakoa, erikoistumista ja synergiaetuja. Yhteistyö mahdollistaa myös toimintatapojen vertaamista ja parhaiden käytänteiden kehittämistä. (Nurmi 2005, 61.)

”Kukaan ei pärjää yksin pidemmän päälle”. Hankkeessa kysyttiin, miksi Turun seutukuntien tulisi tehdä yhteistyötä ja missä asioissa. Seudullinen voima koettiin tärkeäksi, kun elinkeinoasioissa kilpaillaan kansallisella tasolla tai kun tehdään isoja hankkeita tai yritetään saada alueelle esimerkiksi isompaa teollisuutta tai tutkimuslaitoksia. Myös kansainvälisille markkinoille yhteistyö seutukuntien välillä tuo voimaa. Yrittäjyyden uusi kuva 2020 – hankkeessa saadut vastaukset yhteistyön eduista ovat hyvin samankaltaisia, kuin tämän tutkimuksen haastatteluista nousseet ajatukset.

Kappaleessa 2.4 käsiteltiin Turun Seudun Koheesio- ja Kilpailukykyohjelmaa (KOKO). KOKO on Turun ja kymmenen muun seudun kunnan välinen sopimus elinkeinoyhteistyön tiivistämisestä. Haastatteluissa KOKO ei tullut esiin. KOKO-ohjelman tavoitteena on parantaa alueiden kilpailukykyä ja tasapainottaa aluekehitystä tukemalla vuorovaikutusta ja verkottumista. Miksi siis ohjelma ei tullut esiin? Turun olisi erittäin tärkeää toimia veturina seutukuntien välisessä yrittäjyyden edistämisessä. Rakennemallityön kautta luotu yhteistyörakenne ja

KOKOn kaltaiset sopimukset ovat juuri niitä lähtökohtia, joista elinkeinoyhteistyön tulisi kasvaa kohti yhteisiä tavoitteita. Selvityksillä, sopimuksilla ja toimenpideohjelmilla ei saavuteta konkreettisia tuloksia, jos niitä tehdään itsetarkoituksellisesti.

Rakennemallityö osoittaa viimeistään sen, ettei elinkeinoasioita voida suunnitella jokaisen kunnan osalta yksin vaan kyse on alueen elinvoimasta (kuva 22). Nykypäivän verkostoissa oman kunnan kilpailukyvyn edistämiseen turvautuminen voi olla pois seudulta ja siten lopulta myös omasta kunnasta. Turun tulisi alueen keskuskuntana ottaa vahvempaa omistajuutta seudun elinkeino-ohjauksen vetäjänä.

Kuva 26. Turun kaupunkiseudun rakennemallin työssäkäyntialue, rajattu lohenpunaisella. Kilpailukyvyn edistämisessä oman kunnan tukemisesta olennaisempaa on tehdä seudullista yhteistyötä (Turun kaupunki 2012).

8.2.2 Kaupungin hallintokuntien?

Miksi Helsingin kaupunkisuunnittelussa yleissuunnittelussa on käytössään kohdennettuja tilastotutkimustuloksia tietyistä alueista, ihmisryhmistä tai palvelutarjoajista? Vastaus löytyy resursseista, mutta mahdollisesti myös hallintokuntien yhteistyöstä. Helsingissä alueiden markkinointi perustuu paitsi tutkimukseen, niin kaupunkisuunnitteluviraston ja elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edistämisen yhteistyöhön. Turussa aluesuunnittelussa vahvempaa keskusteluyhteyttä jatkuvasti tulisi olla ainakin ympäristö- ja kaavoitusviraston, kiinteistöliikelaitoksen sekä Turun Seudun Kehittämiskeskuksen välillä. Yhteinen päämäärä voisi tuoda työhön yhteisiä projekteja, mahdollisesti myös elinkeinomarkkinointia.

”Yrityksiin ei olla riittävästi yhteydessä. Elinkeinopolitiikka on Turussa kaavoituksesta aika erillään”. Haastattelujen mukaan Turussa kaupungin hallintorakenne on erottanut kaupunkisuunnittelun ja elinkeinotoimen. Tämä ero tulisi kuroa umpeen mitä pikimmiten, ja molempien alojen asiantuntijoilla tulisi olla jatkuva keskusteluyhteys, tieto ajankohtaisista asioista ja matala kynnyksellä tehdä yhteistyötä. Ilman hallintokuntien yhteistyötä voi käydä niin, että kaupunkisuunnittelu ja elinkeinotoimi osallistavat yrittäjiä omiin suunnitelmiinsa ja toisistaan erillään, mikä ei voi tuottaa kaupungin kehittämiselle parasta tulosta. Sisäisen yhteistyön tulee olla kunnossa, kun kaupunki lähestyy yrittäjiä.

Yrittäjillä on omat verkostonsa ja järjestönsä, sekä muut edustajat. Olisi kuitenkin järjestelmällisintä sopia, kuka pitää yhteistyötä. Koordinoinnin olisi luonnollista olla kaupungilla. Yhdessä haastattelussa ehdotettiin. Yhteistyötä voisi ylläpitää myös yhdessä haastattelussa ehdotettu yritysagentti. Turulla voisi olla kaupungin palveluiden kehittämiseen ja yhteydenpitoon elinkeinoelämän kanssa keskittyvä henkilö, joka toisi tietoa suunnittelutyöhön. Jäsennelty tieto toisi suunnitteluun kootun näkemyksen asioista, joista yrittäjät eri toimialojenkin sisällä saattavat olla eri mieltä.

8.3 Linnakaupungista yrittäjien kaupunginosa?

Turun kaupunginvaltuusto hyväksyi kesäkuussa 2011 Linnankaupungin osayleiskaavan. Osayleiskaavan mukaan alueelle tullaan rakentamaan puitteet noin 10 000 - 13 000 asukkaalle ja 10 000 – 15 000 työpaikalle. Kaava käsiteltiin Turun hallinto-oikeudessa, jossa valitukset hylättiin (YLE Turku 2012). Linnankaupungin osayleiskaavaprojektin toteutus on siis: kaava on saanut lainvoiman 25.2.2012, ja sitä on jo ruvettu soveltamaan erinäisiin asemakaavoihin. Muutoksia ei juuri ole tehty luvussa 5 esiteltyihin kaavaselostukseen ja – ehdotukseen nähden.

Tulemme näkemään Linnankaupungin alueella huomattavia muutoksia lähitulevaisuudessa ja suurimmaksi osaksi tässä opinnäytetyössä esitetyt arviot alueen tulevaisuudesta voivat näyttää käytännössä aivan toiselta. Olennaista on, miten alue hyödynnetään modernissa pienyrittäjyydessä. Asemakaavoissa tulee ratkaistavaksi, millaisia tiloja elinkeinoelämälle halutaan suunnitella ja millaista yrittäjyyttä kaupunginosaan tulee sijoittumaan. Kappaleessa 7.5.5 Uhanalainen liiketilarakentaminen kerrottiin suunnittelevan ja toteuttavan tahon välisistä näkemyseroista, jotka muokkaavat lopullista toteutusta. Linnankaupungin mahdollisuudet tulevat hyödynnettyä täysimääräisesti, jos tehokkuus ja tuloksellisuus saadaan väistymään kaavan tavoitteiden tieltä.

”Linnakaupunkiin sijoittuminen voisi olla yritykselle kilpailutekijä”. Linnankaupungin kehittämisessä tulee pohtia alueen elinkeinoprofilointi ja –markkinointia paremmin kuin ennen. Linnakaupungilla on jo vahva oma imago, ja alue soveltuu näin ollen elinkeinomarkkinoinnin pilotoinnin kohteeksi Turkuun. Helsingin kaupungin esimerkkejä alueiden suunnittelusta kannattaa soveltaa myös Turun kaupunkisuunnittelussa. Kuvion 3 mukaan Suomessa huomattavasti eniten työllistäviä yrityksiä ovat mikroyritykset. Näiden yritysten toimintaedellytykset kannattaisi Linnakaupungissa varmistaa.

8.3.1 Linnankaupungin osayleiskaavatyössä huomioitavaa

HafenCityssä ja Jätkäsaarella hyödynnetään merellistä maisemaa ja kestäväää kehitystä alueiden suunnittelussa. Milloin Turkuun tehdään alue, jossa pyritään

kaikessa vähähiilisyyteen? Tuleeko Linnakaupunkiin viljelypalstoja ja viherkattoja? Ottaako Linnakaupunki mallia Hampurista, jossa rakennukset tuottavat itse energiansa uusiutuvilla menetelmillä?

Ensimmäiseksi Linnakaupungissa tulee huomioida kuinka kaavasuunnitelman tavoitteet todella täytetään, ja kuinka alueesta luodaan jotain kaupungille täysin uutta hyödyntäen koko olemassa olevan valmiin potentiaalin. Kappaleessa 4.2.1. kerrotaan keskuskauppakamarin tekemän alueiden kilpailukyky 2011 selvityksen mukaan yrittäjille tärkeää alueella olevan: yritykselle sopivan työvoiman saatavuus, markkinoiden läheisyys, liikenneyhteydet ja hyvä saavutettavuus sekä alueella sijaitseva kasvukeskus. Linnakaupungissa toteutuu kaavasuunnitelman mukaan kaikki edellä mainitut.

”Kunhan tietää ajoissa asioita, voi miettiä ratkaisuja ja uudistaa liiketoiminnasta ehkä vielä parempaa”. Linnakaupungissa kuitenkin sijaitsee jo nykyisellään paljon yrittäjiä, joiden kohtalo tulee ratkaista. Haastatteluiden mukaan Turussa uutta sijoittumispaikkaansa etsivä yrittäjä otetaan hyvin huomioon. Toisaalta Linnakiinteistön tapaus osoittaa, että reagointi muutokseen tapahtuu usein liian myöhään, eikä yrittäjille anneta riittävän aikaisin samaa tietoa, joka suunnittelevalla taholla on. Linnakaupungissa on monta pienyrittäjyyttä (Liite 3), joiden elinkeinon jatkaminen kaupungin on taattava, jos se haluaa olla yrittäjämyönteinen. Minne Linnakaupungista väistyvät yrittäjät sitten sijoitetaan? Turussa kaavoitetaan paljon asuinalueita, mutta yritysalueiden kaavoitus ja profilointi on hitaampaa, kuin kysyntää olisi. Kaupunki ei saisi menettää yhtään yrittäjää, koska sopivia tiloja ei ole.

Liike-elämän näkökulmasta tarvitaan alueprofilointia. Tämän vuoksi halutun yrittäjä- ja liikeidea-aineksen houkuttelemiseksi Linnakaupunkiin on aloitettava elinkeinomarkkinointi. Helsingissä markkinoidaan Vuosaaren yritystiloja, vaikka ainoa konkreettinen todiste tulevasta ovat havainnekuvat. Luovissa kaupungeissa kommunikaation perustuu intensiiviseen ja laajan ”pöhinään”, jossa syntyy ja kuolee jatkuvasti toimijoiden välisiä yhteyksiä (Sotarauta ym 2003, 71). Turun tulee liikehtiä alueprofilointia ja elinkeinomarkkinointia kohti,

jotta kaupunkiin syntyä sitä ”pöhinää”, mitä myös haastateltavat peräänkuuluttivat.

Turun sataman kohtalon ratkaisua ei voi myöskään pitkittää. Satamalla on erityinen asema ja oikeudet liiketoiminnan harjoittamiseen, mutta se tulee saada myös sulautumaan Linnakaupunkiin ja tukemaan uutta kehitystä. Satamaa tulisi kehittää vailla ennakoasetelmia ja uutta luoden. Linnakaupungin osayleiskaavassa on runsaasti liittymäkohtia Jätkäsaaren ja HafenCityn kehityshankkeisiin. Myös näissä kaavaratkaisuissa tavoitteena on ympäri vuorokauden elävä kaupunginosa, jolla yhdistyy asuminen, vapaa-aika ja työssäkäynti. Linnakaupungin tunnustekijän tulee olla kaavaselostuksen tavoitteisiin kirjatut kestävän kehityksen arvot, jotka ovat läpileikkaavia teemoja myös Jätkäsaarella ja HafenCityssä.

Opinnäytetyössä haastatellut uskoivat Linnakaupungissa olevan mahdollisuuksia kehittyä vetovoimaiseksi alueeksi tavalla, jota Turussa ei vielä ole nähty. Linnakaupungin osayleiskaavasunnitelmasta tekee omaleimaisen siinä huomioitua imagotekijät, kuten kaupunginosalle omaleimaisen merellisyyden huomioiminen sekä kestävän kehityksen arvot. Kuitenkaan pelkkä kaava ei tee alueesta omaleimaista ja vireää, vaan aluetta täytyy kehittää koko sen rakentumisen ajan. Osayleiskaavaprojektin uskotaan muodostuvan suunnannäyttäjäksi Turulle siinä, mihin suuntaan aluekehittämistä ja liike-elämän huomioimista viedään, jos näihin tavoitteisiin halutaan satsata.

Linnakaupungin vahvuus on myös sen historiassa. Kuvassa 26 näemme Linnakaupungin alueen vuodelta 1922. Nyt ollaan ratkaisemassa, miltä alue näyttää sata vuotta myöhemmin. Turussa on aina ollut vahvaa satama- ja telakkatoimintaa ja Linnakaupunki voisi entisaikojen tapaan muodostua alueeksi, jossa meriteollisuuden työntekijät voivat myös asua. Osa haastatelluista uskoi työpaikkojen ja asumisen olevan tärkeä tekijä sekä yrittäjille että työntekijöille. Osa oli myös sitä mieltä, että etäisyydet Turussa ovat muutenkin lyhyitä. Linnakaupungin kehittämistä pidettiin erittäin hyvänä ja sataman aluetta halutaan kunnostaa korostamalla Aurajoen asemaa aina satamaan saakka. Myös Iso-Heikkilän alueen kohennus on tervetullutta.

henkilökohtaiset ja pehmeät arvot ovat vahvistuneet yrittäjyydessä tiloja valitessa. Tämän vuoksi meri- ja vesiklusteri sopisi erinomaisesti Linnakaupungin ykkösteemaksi.

Opinnäytetyössä haastatellut olivat kuulleet Linnakaupungin osayleiskaavaprojektista. Pääsääntöisesti haastatellut näkivät samoja vetovoimatekijöitä Linnakaupungista, mutta joidenkin tekijöiden kohdalla haastatellut kokivat erilaista painoarvoa yrittäjien kannalta. *”Turussa on kiinnostavia pieniä toimijoita ja pöhinää”*. Tätä pöhinää pitäisi hyödyntää Linnakaupungissa. Linnakaupunkiin uskotaan sijoittuvan palveluyrityksiä sekä toimistotilamuotoisia yrityksiä. Toimialoista atk-yritysten, turismiin ja matkailuun keskittyvien yritysten uskotaan hakeutuvan ensisijaisesti Linnakaupunkiin. Yritykset kilpailevat yhä enemmän myös imagollaan sekä kaupallisesti että rekrytointimielessä. Linnakaupungin hyvä ekologinen imago voisi kaikkien haastateltujen mukaan olla kilpailuetu alueelle sijoittuville yrityksille. Myös merellisyyteen liikeideansa liittävien yritysten uskotaan hakeutuvan alueelle imagon vetämänä tai yritysten synergiaetujen vuoksi. Linnakaupungissa olisi nyt alueen erityispiirteiden vuoksi mahdollista kokeilla erityyppisiä suunnitteluratkaisuita ja uusia ideoita. Esimerkiksi nuorten yrityshautomotyyppisen toiminnan uskottiin lisääntyvän tulevaisuudessa, mikä tarkoittaa erilaisen tilan tarvetta liiketoiminnalle. Juuri Linnakaupunkiin, jossa on paljon asumista, tämäntyyppinen häiriötön yritystoiminta olisi ympäristöön sopivaa.

Haastatteluissa yrittäjille arvokkaaksi sijaintitekijäksi nousivat myös logistiset mahdollisuudet, kuten yhteys sataman ja lentoaseman välillä. Yhteyttä voisi myös kehittää raideliikenteellä. Asukkaiden ja työntekijöiden liikkumisen kannalta ajatus pikaraitiotiestä sai paljon kannatusta. Pikaraitiotien uskotaan myös lisäävän kaupunginosan ekologista imagoa. Kaiken kaikkiaan Linnakaupungin alueen uskotaan muodostuvan kompaktiksi kokonaisuudeksi, missä näkyy uudenlaiset suunnitteluratkaisut samalla, kun huomioidaan tulevaisuuden tarpeet. Linnakaupungin alueella nähdään olevan paljon mahdollisuuksia rakentua vetovoimaiseksi alueeksi yrittäjiä kohtaan.

Uudet kaavaprojektit aiheuttavat usein sen, että alueella ja sijaitsevia yrityksiä joudutaan sijoittamaan muualle. Linnakaupungin osayleiskaavan tapauksessa alueella sijaitsee useita pieniä yrityksiä, joiden liikeideat perustuvat eri toimialoihin. Turun yrittäjien mukaan uudelleen sijoittamista on vaikea hoitaa muuten kuin kysymällä yrittäjiltä itseltään toiveita. Hänen mukaansa Turussa uusi paikka on pääsääntöisesti aina löydetty, eivätkä kaavamuutokset täten ole aiheuttaneet yrittäjille vaikeuksia. Tärkeintä uudelleen sijoittamisessa on huomioida yrittäjät niin pian kuin mahdollista ja antaa heille aikaa uuteen tilanteeseen asennoitumiselle ja oman liikeidean ja sen vaatiman tilan pohtimiselle.

8.4 Toimialakeskittymät - kilpailuetu vai kehityksen jarru?

Toimialakeskittymät eivät kuuluneet alun perin tutkimuskysymyksiin, mutta ne nousivat yhdeksi tärkeäksi aiheeksi haastattelujen kautta. Turussa elinkeinoelämää on koottu useiksi toimialakeskittymiksi, joten yritysten sijoittumista ja sijoittumispreferenssejä pohtiessa on olennaista tarkastella myös toimialakeskittymiä ja niiden tulevaisuutta.

Turussa on muodostunut useita osaamiskeskittymiä, joissa saman toimialan liikeideoihin perustuvat yritykset ovat sijoittuneet lähelle toisiaan. Haastateltujen mukaan toimialakeskittymät ovat tunnettuja niin Turussa kuin valtakunnallisestikin. Klusteritoiminta voi olla myös kansainvälisesti merkittävää liiketoiminnassa tai tutkimuksessa.

”Joskus keskusteltiin, kannattaako viedä 5 huonekaluliikettä viereen. Kannattaa”. Haastatteluissa klusteriajattelussa nähtiin monia puolia: hyötyjä ja haittoja, sekä piirteitä, joissa ilmenee kumpaaakin. Turun toimialakeskittymiä sekä kiiteltiin että kritisoitiin. Turku Science Park ja LogiCity mainittiin useiten onnistuneina toimialakeskittyminä, kun taas BioCity-klusteri oli monien mielikuvissa hiipuvana alueena, vaikkakin se on kansallisesti tunnettu. Lentokentän alueen LogiCity kohtaa paljon odotuksia, mutta haastateltavat eivät osanneet vielä arvioida, nouseeko LogiCity sellaiseksi keskittymäksi, joka saavuttaa kilpailukyvyltään erityisaseman Suomessa.

"Ei klusteriajattelu ole toiminut läheskään niin hyvin kuin ajatellaan". Monet uskovat klusteriajattelun parhaiden päivien olevan menneisyyttä ja haastateltavat kokivat eri tavoin klusteriajattelun hyötyjä. Kriittikinä todettiin, etteivät klusterit ole onnistuneet läheskään niin hyvin kuin monesti ajatellaan. Maailmanlaajuisestikin menestyneet klusterit ovat harvoja tapauksia, ja suuri osa menestystarinoista pohjautuu muihin tekijöihin kuin saman toimialan yrittäjien keskittämiseen. Epäonnistuneita toimialojen kokoamishankkeita on haastateltujen mukaan paljon. *"Epäonnistuneita klustereita on huomattavasti enemmän kuin onnistuneita".* Toimialakohtainen keskittäminen ei saisi olla suunnittelussa itsetarkoitus, vaan keskittämiselle tulee olla hyvät perusteet ja elinkeinoelämän tarve, sekä selkeä kuva toimialan kilpailukyvystä tulevaisuudessa. Elinkeinoelämän rakenteen muutoksia on kuitenkin vaikea ennustaa siinä aikaskaalassa, joissa kaavaratkaisuja tehdään. Olennaisempaa olisikin maankäytön suunnittelulla edistää alueissa monipuolisuutta sekä tukea alueiden käytön uudelleen suunnittelua. Maankäytön osalta pitää siis pohtia ratkaisujen joustavuutta eikä lukkiutua tiettyyn klusteriin. Myös klusterit muovautuvat ajan kuluessa, eikä voida ajatella että klusteri sellaisenaan sopii alueelle. On tärkeää ottaa huomioon, että eri toimialojen klusterit tarvitsevat erilaista tilaa, kuten korkeatasoinen toimistotilaa tai hyviä logistisia yhteyksiä. Klusterialueet tulisikin ehkä määritellä ainoastaan tällä tasolla, jotta alueen ja tilojen muuntautumiskyky säilyisi ja palvelisi monenlaisia käyttäjiä tulevaisuudessa.

Yritykset kuitenkin tarvitsevat myös hyödyllisiä yhteistyöverkostoja, joita käsitellään opinnäytetyössä toimialojen kohdalla kappaleessa 3.2. Menestyminen perustuu usein liiketoiminnan ulkoisiin tekijöihin kuten vahvoihin verkostoihin. Alueiden kilpailukyky 2011 -kyselyyn vastanneista yrityksistä 48 % arvioi, että yritysten väliset yhteistyömahdollisuudet vaikuttavat yrityksen sijaintipäätökseen ja toimintaedellytyksiin erittäin paljon tai paljon. On siis ehkä jopa yksilökohtaista, miten toimialakeskittymän hyödyt koetaan.

"Ei kelluvien metallipurkkien tekeminen erota meitä globaalisti, vaan erikoisosaaminen suunnittelussa ja on innovaatioissa. Telakka voi yhtä hyvin

olla osa meriklusteria kuin elämysklusteria”. Klustereita voidaan luoda muistakin näkökulmista kuin keskittämällä saman alan tai toisiaan tukevia toimijoita. Seuraavan tason klusteriajattelussa samaan kokonaisuuteen ei keskity saman toimialan yrityksiä, vaan yrityksiä, joilla on täysin erilaisia liikeideoita, mutta jotka hyötyvät toistensa palveluista. Haastatteluissa mainittiin myös keskittymääjattelua tuotteen valmistusketjun kannalta. Uudentyyppistä klusteriajattelua Suomessa on syntynyt Espoossa, jossa Aalto-yliopiston läheisyyteen rakentuu huippuosaamista hyödyntävä yrityskeskittymä, jossa tutkimus on tullut lähelle yrityksiä. Kolmen sektorin klustereissa on yrityksiä, perustutkimusta sekä instituutioita luomassa uusia innovaatioita. Turussa toimialoittain samanlaisia yrityksiä on keskitetty LogiCity-alueelle. Science Park ja BioCity taas sijaitsevat korkeakoulujen ja yritysten yhteen sulautuneella alueella. Elinvoimaisuutta klustereihin voi siis tuoda myös moninaisuusajattelulla. Toisaalta myös suunnittelemattomuudella voidaan edistää uusien klustereiden orgaanista syntymistä.

”Jos kaupungin kanssa halutaan puhua elinkeinoelämästä ja yrittäjyydestä, niin kaupunki puhuu aina Biosta tai Telakasta. Monimuotoista pienyrittäjyyttä pitää myös arvostaa”. Haastatteluissa nousi esiin erityisesti Turkuun liittyen myös huoli pienten yritysten asemasta suurten toimialakeskittymien joukossa. Kaupungissa nostetaan usein toimialaklustereita elinkeinoelämän lippulaivoiksi. Kuitenkin Turussa on useita pieniä yrityksiä, joista koostuu suuri voimavara kaupungille. Alueiden käyttöä suunniteltaessa on tärkeää muistaa kaikenlaisia eri toimijoita ja erikokoisia yrityksiä ja antaa yrittäjille kaupungista yritysmyönteinen kuva.

Kappaleessa 3.3 käsitelty modernin lentokenttäympäristön Aerotropolis-ajattelumallia ei ole vielä haastatellun mukaan hyödynnetty Turun vaatimattoman lentoasemaan kehittämisessä, sillä yritys- ja palvelutoiminta on alueella vielä vähäistä. Vaikka kentän ympäristössä on LogiCity-alue, ei voida puhua vielä monipuolisesta yrityskeskittymästä, mitä aerotropolis-ajattelu edellyttää. Turun Sanomien neliosaisen tulevaisuusvisioinnin sarjassa esiteltiin asiantuntijahaastatteluihin perustuvaa näkemystä lentokentän tilasta vuonna

2030. Vuoteen 2030 mennessä massa on alkanut vetää massaa puoleensa ja lentokenttäalueella on noin 2000 työpaikkaa varastointi- ja rahtipalveluissa, kokoonpanoteollisuudessa sekä kaupan alan yrityksissä ja toimistotyössä. Alue on keski-suuri taajama, jossa on monenlaisia tukipalveluita. Turussa on Suomen ykkösrahtikenttä. Muiden liikenneyhteyksien ansiosta osa pääkaupunkiseudusta on ajallisesti lyhyemmän matkan takana Turusta kuin Vuosaaren satamasta. Yritystoiminta on tehnyt eläväisen ja runsaan kentän rakennuskannasta. (Painilainen 2010.) Kuva 20 mukaista lentokentän kehityksen asiantuntijavisiointi on yksi tapana pohtia, millainen tulevaisuus tietylle alueelle halutaan, ja millä keinoin siihen voidaan päästä.

Kuva 28. Onko tässä Turun lentoasema vuonna 2030? (Turun Sanomat 2010).

8.4.1 Toimialakeskittymiä Linnakaupunkiin?

Koska Turussa on useita isoja ja vahvoja toimiala- ja osaamiskeskittymiä, on luontevaa pohtia, voisiko Linnakaupunkiin kehittyä yrityskeskittymiä. Linnakaupungin osayleiskaavan kaavaselostuksessa alueelle on osoitettu kolmenlaisia kaavamerkintöjä työpaikkojen, palvelujen ja asumisen alueilla.

- PAK-1

Entisen vedenpuhdistamon länsipuolella, Pansiontien varrella. Alueelle saa sijoittaa XXXV-kerroksisen asuin- ja liikerakennuksen. Muun alueen kerrosluku ei saa ylittää VI kerrosta.

- PAK-2

Iso-Heikkilän teollisuusalue ja ”Vaasanpuiston” kaakkoisreuna Pansiontien varrella, Juhana Herttuan puistokadun itäpuoli/Satamakatu, sekä Linnankadun eteläpuoleinen alue. Alueelle saa sijoittaa III-V-kerroksisia toimisto-, liike- ja asuintaloja. Lisäksi alueelle saa sijoittaa pienimuotoista teollisuustoimintaa, joka ei häiritse ympäristöä.

- PAK-3

Alue Kolmas linja-Toinen poikkikatu-Neljäs Linja-Satamakatu-Linnankatu. Alueelle saa sijoittaa III-IV-kerroksisia toimisto-, liike- ja asuintaloja.

Linnakaupungin liiketilarakentamisessa painottuvat siis liike- ja toimistotilat, sekä pienimuotoinen teollisuustoiminta. Kaikki edellä mainitut tukevat sekoittuneiden toimintojen kaupunginosan kehittymistä, sillä liiketoiminta ei aiheuta häiriötä asutukselle tai ympäristölle. Haastateltujen mukaan Linnakaupunkiin yrittäjyyttä voi tuoda:

- Sataman ja telakan läheisyys
- Merellisyys
- Alueen imago
- Turismi
- Kestävän kehityksen arvot
- Muut yritykset

Näiden teemojen pohjalta voidaan pohtia, tuleeko Linnakaupunkiin keskittymään tietyn alan yrittäjyyttä. Työ- ja elinkeinoministeriön raportin mukaan kasvumahdollisuuksia on erityisesti ympäristö- ja energiateknologian sekä puhtaan teknologian toimialoilla: Suomessa olisi mahdollista kehittää cleantech-klusteri ja elämysklusteri. Ottaako Linnakaupungin alue niistä jommankumman haltuun?

Koska alueella kaavoitetaan runsaasti asutusta, tulee palveluyrittäjyys olemaan yksi vahva elinkeinotoiminnan osa-alue. Merellisyys on kaupungin imagon, Linnakaupungin sijainnin, sataman ja telakan puolesta on haastateltujen mukaan teema, jota rakentamisessa ja suunnittelussa kannattaisi korostaa. Turulla olisi mahdollisuus luoda alue, jonka imago vetäisi maanlaajuisesti merellisiä yrityksiä, kuten suunnittelutoimistoja, palveluyrityksiä tai pienteollisuutta alueelle. Kun imago olisi vahva, alkaisi mahdollisesti alue toimia vetovoimaisena myös yrittäjien synergiaetujen vuoksi, kuten Helsingin kaupungissa on joillain alueilla tapahtunut. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston mukaan Helsingissä on alueita, joilla on tehty elinkeinomarkkinointia, mutta joiden vetovoima on ajan saatossa vakiintunut. Tällöin vetovoima ei perustu enää alueen markkinoinnille vaan sille, että yrittäjät haluavat sijoittaa toimintonsa sinne, missä muista alan yrityksistä voi olla synergiaetua omalle liiketoiminnalle. Tässä mielessä merellisyyden lisäksi kestävän kehityksen arvot, joita osayleiskaavan selostuksessakin painotetaan, voivat nousta vahvaksi imagotekijäksi, kuten Saksan HafenCityssä on käynyt.

Myös sataman läheinen sijainti herätti haastatteluissa kysymyksiä Turun mahdollisuuksista edistää turismia Linnakaupungissa ja sen kautta koko kaupungissa. Linnakaupunki voisi täten olla myös vahva keskittymä yrityksille, joiden liikeidea perustuu turismiin, elämyspalveluihin tai soveltuvien osien luoviin aloihin. Matkustajasataman yhteys turismiin on haastavasti kytkettäessä, mutta mahdollisuus tulisi kuitenkin huomioida. Kuten eräs haastatelluista toteaa, on välttämätöntä että lyödään monta viisasta päätä yhteen, kun kaupunkisuunnittelua ja elinkeinoelämää lähennetään. Suunnittelussa voidaan käyttää hyväksi erilaisia asiantuntijuuksia, jotta olisi parempi kuva siitä, mihin suuntaan alueiden elinkeinotoimintoja kannattaa kehittää.

8.5 Onko Turku yrittäjämyönteinen?

Turun Seudun Kehittämiskeskus tarjoaa yrittäjille sijoittumis- ja neuvontapalveluita ja markkinoi verkkosivujensa ja painetun materiaalin avulla Turku monipuolisen elinkeinoelämän sekä toimialojen kaupunkina. Onko Turku

yrittäjämysteinen? Haastattelun mukaan ”Täällä on hyvin resursoitu suunnittelu, paljon yrittäjiä ja korkeakoulut. Mitään ongelmia ei siis pitäisi olla, mutta miksi asiat ei ole paremmin?”

Vuonna 2009 Uuden teknologian säätiön järjestämässä tilaisuudessa pohdittiin Turun seudun korkeakoulumaailman, elinkeinoelämän ja kaupungin yhteistyössä Turun seudun tulevaisuusnäkyviä. Tulevaisuuden seudullisten vahvuuksien uskottiin olevan vahvasti yritysmaailman ja tutkimuksen yhteistyössä. Ministeri Christoffer Taxellin mukaan tutkimustulosten tehokkaampi kaupallinen hyödyntäminen saisi Turun alueen kehittymään. Taxell myös totesi, että on kaupungin tehtävä kehittää puitteita yritysten ja korkeakoulujen yhteistyölle, kannustaa riskinottoon ja tehdä kaupungista houkutteleva. Miten maankäytön suunnittelussa siis voitaisiin edistää tätä roolia? (Turun yliopisto 2009).

Opinnäytetyössä on esitetty erilaisia tapoja osallistaa yhteistyöhön erilaisia keskeisiä tahoja, ”*lyödä monta viisasta päätä yhteen*”. Kaupungin pitää päättää, mitkä ovat Turun tapoja tehdä ja keinoja puhalttaa yhteen hiileen. Tapoja on lukuisia, joista tässä opinnäytetyössä on noussut esiin joitain. Tärkeää on luoda sellaiset toimintatavat, jotka kaikki katsovat hyväksi. Yhteistyö ei voi toimia niin, että yksi taho päättää, mikä on hyvä.

Kappaleessa 3.4 kerrottiin Turun kaupunginhallituksen päätöksestä aloittaa maaliskuusta 2012 alkaen yritysvaikutusten arviointi. Toimenpiteet yrittäjyyden tuomiseksi kaupunkisuunnitteluun ovat uusia ja tervetulleita Turussa. Kuitenkin esimerkiksi Helsingissä tehdään paljon monenlaisia toimia elinkeinoelämän pitämiseksi vireänä ja uuden yrittäjyyden mahdollistamiseksi. Suhteessa monipuolisiin menetelmiin, on Turun päätös varsin yksipuolinen. Kaupunginhallituksen päätöksessä 5.3.2012 perustellaan yritysmaailman tärkeyttä muun muassa pk-sektorin vuonna 2008 seudun kunnille tuomalla 320 miljoonan euron verotuotolla. On kuitenkin lyhytnäköistä olla huomaamatta, miten monella tapaa yrittäjyys on tärkeää koko kaupunkikehitykselle, mikä on todettu opinnäytetyön useassa osiossa. Tähän tärkeään vaikutukseen nähden

yrittysvaikutusten arviointi on hyvä alku, mutta Turun suuruiselta kaupungilta voi odottaa lisää toimia.

Päätösesityksessä todetaan, että *positiivinen yrittäjyysimago on menestyksekkään elinkeinopolitiikan osatekijä, vaikkei se takaakaan suotuisaa kasvualustaa paikalliselle ja uudelle yritystoiminnalle*. Ote on vähättelevä, sillä Helsingin menestyksekkäs yritysmarkkinointi todistaa, kuinka tärkeää on yrittäjämysteinen imago. Tämä tulos vahvistuu myös haastattelujen vastauksissa: yrittäjien kesken tieto eri kuntien ja kaupunkien yrittäjyysystävällisyydestä kulkee nopeasti. Päätöksessä todetaan myös olevan tärkeää, että *jatketaan säännöllistä vuoropuhelua yrittäjäjärjestöjen kanssa arvioinnin kehittämiseksi. Vuoropuhelua käydään sekä kaupungin johdon että hallintokuntien edustajien toimesta aamukahvitilaisuuksissa, Kaupunki kohtaa yrittäjän – tilaisuuksissa sekä järjestetyissä yritysvierailuissa*. Jos Turku haluaa olla yrittäjämysteinen kaupunki, tulee sen kaikkien näiden perustoimintojen lisäksi kehittää malleja vakiinnuttamaan yhteys. Tulee päättää, halutaanko yrittäjiä kuulla, vai heitä pitää kumppaneina. Haastatteluaineistosta käy ilmi, että maankäytön suunnittelussa yrittäjien edustajilta pyydetään maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset lausunnot ja joidenkin kaavaprojektien yhteydessä pidetään säännöllisiä yhteispalavereita. Kaupunginjohtaja Aleksi Randell lausuu päätöksessä että *jo valmisteluvaiheessa Kauppakamarilta ja yrittäjäjärjestöiltä pyydetään lausuntoja vaikutuksiltaan merkittävässä asioissa*. Kuuleminen ei ole edistystä vaan ainoastaan Maankäyttö- ja rakennuslain vaatima minimitaso.

Turun kaupungin vision 2015 mukaan ”Suomen Turku on kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimainen kulttuurin ja osaamisen keskus, jossa on erinomainen elämisen laatu sekä innovatiivinen toimintaympäristö.” Vision ohjelmat jakautuvat kolmeen strategiseen teemaan: vetovoimaisuus ja kilpailukyky, asukkaiden hyvinvointi sekä resurssien tasapainoinen ohjaus. (Yrittäjyyden uusi kuva 2020 2004, 8, 66.) Näistä teemoista opinnäytetyön mukaan kaupunkisuunnittelulla on elinkeinoelämän osalta ratkaiseva rooli suhteessa vetovoimaan ja kilpailukykyyn.

Rakennemallin tavoitteita, joilla halutaan parantaa kaupunkiseudun kilpailukykyä suhteessa muihin kaupunkiseutuihin ovat muun muassa: elinkeinoelämän kehittymisen vahvistaminen sekä imagon ja omaleimaisuuden vahvistaminen tuomalla esiin alueen laatutekijöitä ja vahvuuksia. Kaupungin ja seudun ohjelmissa lausutaan mahtipontisesti elinkeinoelämän vahvistamisesta. Tavoitteet eivät täyty kuitenkaan itsestään, eikä yritysvaikutusten arviointi riitä toimenpiteeksi alkuunkaan. Rakennemallissa varaudutaan vuoteen 2035 mennessä alueella noin 20 000 työpaikan lisäykseen, mikä tarkoittaa 13,8 %:n kasvua. (Turun kaupunki 2011.) Tavoite on kunnianhimoinen ja keinoja tulisi alkaa pohtia – kaikkien kaupungin elinkeinotoiminnan kehittämisestä kiinnostuneiden tahojen kesken.

8.6 Mitä on uusi kaupunkisuunnittelu?

"Kaikkea uutta kannattaa kokeilla, eikä saa kangistua kaavoihin". Haastattelussa kysyttiin myös, onko kaupunkisuunnittelusta on tullut välillä vihollinen? Kaupunki kehittyy myös orgaanisesti, eikä kaikkea voi suunnitella. Onko tiukasti ohjaavassa kaupunkisuunnittelussa riskinä, ettei kaupunkiin jää tilaa luoville ratkaisuille ja nopeille muutoksille, jotka synnyttävät uusia innovaatioita ja kilpailukykyä? *"Jotta voidaan suunnitella innovatiivinen, tehokas ympäristö, täytyy ehkä aloittaa ei-tehokkuuden suunnittelusta".* Nopeat muutokset vaativat myös kykyä kaavoittaa uudelleen nopeasti. Olennainen kysymys ei siis välttämättä olekaan se, millä metodeilla suunnitellaan vaan millä nopeudella voidaan tarpeen vaatiessa kaavoittaa uudelleen ja tehdä muutoksia. Monet menestyvät klusterit ovat haastateltujen mukaan syntyneet itsestään tai muiden kuin maankäyttöpoliittisten syiden vuoksi, jolloin kaavoituksessakin voitaisiin ottaa vahvemmin mahdollistava näkökulma ja ymmärtää tarvetta erilaisiin tiloihin. *"Luova kaupunki tarvitsee sitä mitä kaupunkisuunnittelu pelkää eniten: tyhjiä tiloja".* Tilojen uudenlainen suunnittelematta jättäminen vaatii kaupunkisuunnittelulta kaavoittaa tiloja tyhjäksi kaavamerkinnoin, jotka mahdollistavat alueilla tulevaisuudessa monenlaista käyttöä. Kaavoituksessa voidaan myös reagoida elinkeinoelämän rakennemuutoksiin.

Yrittäjyyden uusi kuva 2020 – hankkeessa Kunnat jaettiin seitsemään eri arvoperheeseen kehittämiskohteiden perusteella. Turun kehittämiskohteeksi nousi pienteollisuuden ja – yrittäjyyden edistäminen (Nurmi 2005, 45).

8.7 Lisätutkimusta vaativat kysymykset

Opinnäytetyö käsittelee laajasti yrittäjyyttä, elinkeinoelämän tulevaisuutta, kaupunkisuunnittelua ja osallisuutta. Tutkimuskysymyksiin vastatessa aiheen vierestä nousi runsaasti aiheita, joita olisi hyvä tutkia tarkemmin. Näitä aiheita tulee nivoa myös kaupunkisuunnittelun tueksi.

- *Turun osaamis- ja yrityskeskittymien syntyminen ja tulevaisuudennäkymät*
- *Millainen on luovan yrittäjyyden Turku? Miten luovien alojen yrittäjyyttä tuetaan?*
- *Ekokaupunkirakentamisen mahdollisuudet ja malleja maailmalta*
- *Satamien kehittäminen*
- *Kestävän kehityksen toteutuminen kaavoituksessa ja hyvät käytänteet kestävän kehityksen lisäämiseksi*
- *Turkuun alueiden elinkeinomarkkinointia*
- *Merellisyys, saaristo ja vesi-innovaatiot Turun yrittäjyydessä*
- *Poliittisen päätöksenteon ja lautakunnan jäsenten vaihtuvuuden vaikutus pitkäjänteiseen kaupunkisuunnitteluun*

9 LÄHTEET

Aerotropolis. About John Kasarda. Viitattu 5.5.2011.
<http://www.aerotropolis.com/airportCities/about-the-author>

Anttiroiko, A. 2010. Luova kaupunkikehittäminen. Tampereen yliopisto. Viitattu 13.3.2012 http://www.uta.fi/jkk/sente/julkaisut/sentejulkaisut/luova_kaupunki.pdf

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta & Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskus. Edelläkävijyysverstaas – osallistujan opas. 14.4.2010.

Finavia. Aerotropolis lyhyesti. Viitattu 11.11.2011.
finavia.materialbank.net/NiboWEB/.../getFile.do;...

Global Business Parks. Viitattu 16.5.2012
http://www.globalbusinessparks.com/featuredparks/turku_science_park.html.

Helsingin kaupunginkanslia 2001. Menestyvä Itä-Helsinki.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2002. Helsingin Yleiskaava 2002, selostus. Viitattu 20.6.2011.
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/c0b164804a17a4d4b4eafc3d8d1d4668/yk2002_ehdotus_Selostus_Kslk17_6_2003_Osa1.pdf?MOD=AJPERES&lmod=-1113982177

Helsingin kaupunki. Yleissuunnittelu. Viitattu 4.5.2011.
<http://ksv.hel.fi/fi/fi/yleissuunnittelu>

Helsingin kaupunki. Jätkäsaari tarjoaa monipuolista liike- ja toimitilaa yrityksille. Viitattu 20.11.2011. <http://www.uuttahelsinkia.fi/jatkasaari-telakkaranta>

Helsingin kaupunki. Kaupungista seutu ja seudusta kaupunki – Helsingin maankäytön kehityskuva. Viitattu 3.9.2011.
http://www.hel2.fi/ksv/julkaisut/julk_2008-4.pdf

Helsingin kaupunki. Vuosaareen 2011. Viitattu 15.6.2011. <http://vuosaareen.fi>

Helsingin kaupunki 2010. Viitattu 4.4.2011.
http://www.hel.fi/hki/taske/fi/Aluerakentaminen/L_nsisatama/J_tk_saari.

Helsingin kaupunki 2005. Liikaa ja liian vähän. Viitattu 4.5.2011.
<http://www.pkskaupunkiohjelma.fi/arkisto/aineisto/Elinkeinomarkkinointiraportti220604.pdf>

Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus. Viitattu 20.1.2012.
http://www.uuttahelsinkia.fi/sites/default/files/jatkashuutokmediapaketti_14062011.pdf

Helsingin kaupunki. Vuosaari. Viitattu 14.4.2011.
<http://vuosaareen.fi/web/files/markkinointi9.ppt.pdf>Helsingin kaupunki – RAKLI.

Jätkäsaaren Syke -hankintaklinikan loppuraportti. 7.5.2011. Viitattu 7.
<http://www.rakli.fi/attachements/2009-11-12T13-11-1866.pdf>

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto 2010. Mielikuvia Itä-Helsingistä yritysalueena.

Hietanen, O 2010. Kestävä ja työllistävä kasvu Suomessa – uskalluksen politiikkaohjelma.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15, uudistettu painos. Helsinki. Tammi.

Iltalehti 5.8.2009. Jätkäsaaren asuinaluetta mainostetaan rakennuskonteilla. Viitattu 13.5.2012. http://www.iltalehti.fi/helsinki/2009080510032804_hi.shtml

Jauhiainen, S.; Harvio, S. 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Kaupunkitutkimus Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Jääskeläinen, L. 2010. Hampurin HafenCity. Julkaistu Rakennettu Ympäristö lehdessä 4/2010.
<http://www.rakennustieto.fi/lehdet/ry/index/lehti/5wvitMTkS.html>

Keskuskauppakamari 2011. Alueiden kilpailukyky 2011: yritysten näkökulma. Viitattu 6.5.2012. http://kauppakamari.fi/wp-content/uploads/2012/01/Alueiden_kilpailukyky_2011.pdf

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2005. Viitattu 15.6.2010. www.kaks.fi > 2005 > Varsinais-suomen kuntia tutkittiin: ”Rusinat pullasta” -ajattelu ja kateus kuntayhteistyön esteenä

KvaliMOTV. 6.2.4. Edustavuus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88.) Viitattu 6.7.2011. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_4.html

Laakso, S.; Loikkanen, H & Mattila, M. Suomen Ympäristöministeriö. 2001. Maankäytön ohjauksesta kaupunkialueilla. Helsinki: Edita.

Luovien alojen informaatio- ja työnhakukeskus Luovamo, Viitattu 20.1.2012. www.luovamo.fi > Luova talous,

Lybeck, T. 2010. Raportti: Turun Seudun Kehittämiskeskus ja Linnakiinteistön yritysten saama apu.

Nieminen, J. 2012. Alueelliset talousnäkymät keväällä 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. http://www.temtoimialapalvelu.fi/files/1473/Alueelliset_talousnakymat_1_2012_web.pdf

Nurmi, T. 2004. Yrittäjyyden edistäminen: Yrittäjyyden uusi kuva 2020. Loppuraportti. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun kauppakorkeakoulu. Saatavissa. myös

Painilainen, J. 2010. Lentokentän alue lunasti lupauksensa, turun Sanomat 5.12.2010.

Pöyry 2011, Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035 – Loppuraportti. <http://www.turku.fi/public/default.aspx?contentid=303328&nodeid=17318>

Reed, A. HafenCity: A Case Study on Future-Adaptive Urban Development. Viitattu 8.9.2011. <http://www.worldchanging.com/archives/011536.html>

Setälä, R. 2011. Turku on alueiden mosaiikki, Turun Sanomat, 1.5.2011.

Siirtolaisinstituutti 2010. Viitattu 5.4.2012.

http://www.migrationinstitute.fi/gallery/Ruotsi%20-%20Sweden/Vanha%20historia%20-%20Old%20history/Maalaukset%20ja%20piirrokset%20-%20Paintings%20and%20drawings/slides/RUO_0159.html

Sitra, Low 2 No. viitattu 7.5.2012. <http://www.sitra.fi/node/370906>

Sotarauta, M.; Linnanmaa, R. & Suvinen, N. 2003. Tulkitseva kehittäminen ja luovat kaupungit. Tampere: Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö – Sente.

Suomen yrittäjät 2012. Alueraportti, Varsinais-Suomi, Pk-yritysbarometri. Viitattu 10.5.2012. http://www.yrittajat.fi/File/e7e1af40-e114-4283-a77e-73a3ddf676ec/Varsinais_Suomi_alueraportti_kevat_2012.pdf

Suomen Yrittäjät 2011. Yritysten määrän kehitys 1990–2010. Viitattu 10.5.2012. <http://www.yrittajat.fi/File/52600f0c-6b1d-494f-ad1b-79f5839337a1/ytilastotFI.pdf>

Talouselämä, Luovuuden luvattu maa, 21.11.2008, <http://www.talouselama.fi/uutiset/luovuuden+luvattu+maa/a2045590>, viitattu 20.1.2012

Tilastokeskus 2012, Rakennemuutos vie kohti erityisosaamista. Viitattu 14.5.2012. http://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_03_05_rakennemuutos.html

Tilastokeskus 2011. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Turun seutukunnassa 2001–2010. http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/tad_yritykset.html. Viitattu 20.2.2010.

Turku Science Park. BioTurku. Viitattu 15.2.2011. <http://www.turkusciencepark.com/bio>

Turku Science Park. Varsinais-Suomen Osaamiskeskusohjelma OSKE. Viitattu 15.2.2011. <http://www.turkusciencepark.com/oske>

Turku Science Park. Viitattu 15.2.2011. <http://www.turkusciencepark.com/>

Turku Science Park. ICT. Viitattu 15.2.2011.
<http://www.turkusciencepark.com/ICT>

Turkulainen 21.4.2012. Aurajokinäkymän hinta on tuhat euroa neliöltä. Viitattu 11.5.2012. <http://www.turkulainen.fi/artikkeli/104617-aurajokinakyman-hinta-on-tuhat-euroa-neliolta>

Turkulainen 19.1.2012. Turun hallinto-oikeus hylkäsi valituksen Linnakaupungin osayleiskaavasta. Viitattu 5.5.2012.
http://yle.fi/uutiset/valitukset_nurin_linnakaupungin_kaavasta/3187837

Turun kaupungin ympäristö- ja kaavoitusvirasto 2008. Linnakaupunki osayleiskaava, Työpaikkojen toimialat 2005. Viitattu 1.2.2012.
http://pointteri.turku.fi/ykv/Linnakaupunki/Liite_6B_Tyopaikkojen_toimiala_2005t.pdf

Turun kaupunki 2011. Sopimus Turun seudun elinkeinoyhteistyöstä allekirjoitettiin. Viitattu 18.3.2011.
<http://www.turunseutu.fi/public/default.aspx?contentid=242111&nodeid=8932>

5.2.1999/132 Maankäyttö- ja rakennuslaki. 5.2.1999/132 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Turun kaupunki 2009. Turun kaupungin asunto- ja maankäyttöohjelma vuosille 2009-2013. Viitattu 4.6.2011.
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=146979&nodeid=11976>

Turun kaupunki. Rakennemalli 2035 loppuraportti on valmistunut.
<http://www.turku.fi/public/default.aspx?contentid=303328&nodeid=17318>

Turun kaupunki 2010. Linnakaupungin osayleiskaava (11/2007). Viitattu 11.5.2011. www.turku.fi > Kaupunkisuunnittelu ja ympäristö > Kaavoitus > Yleiskaavoitus > Linnakaupungin osayleiskaava (11/2007)

Turun kaupunki 2012. Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035 - kuntien yhteinen maankäyttöstrategia. Viitattu 4.5.2012.
<http://www.turku.fi/rakennemalli2035>

Turun kaupunki. Kokouspöytäkirja 3304-2007 (065, 613).

Turun kaupunki 2009. Turun kaupungin osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma vuosille 2009-2013. Viitattu 2.5.2011. www.turku.fi > Strategiat ja ohjelmat > Päätöksenteko ja talous > Osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma 2009-2013.

Turun Kauppakamari 2011. Alueiden kilpailukyky 2011: Yritysten näkökulma. Viitattu 5.5.2012. http://kauppakamari.fi/wp-content/uploads/2012/01/Alueiden_kilpailukyky_2011.pdf

Turun kaupunki. Rakennemalli 2035. www.turku.fi > Hae > Kaupunkiseudun rakennemalli 2035. <http://www.turku.fi/rakennemalli2035>

Turun kaupunki, osaamis- yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma 2009–2013. Viitattu 9.9.2011.

http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CEwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.turku.fi%2Fpublic%2Fdownload.aspx%3FID%3D30689%26GUID%3D%257BCB4BE0F3-CA58-4D6C-8EFF-260EC8178CCF%257D&ei=R_fHT6blGISB4ASo8MyADw&usg=AFQjCNEdlwCCSFC4LwprWMxlcSjbzQpjpg

Turun kaupunki 2007. www.turku.fi > Yleiskaavat > kaavahaku > Vireillä olevat yleis- ja osayleiskaavat > Hae 11/2007> http://pointteri.turku.fi/ykv/Linnakaupunki/>Linnakaupungin_OYK_tavoitteet.pdf

Turun Seudun Kehittämiskeskus 2011. Viitattu 15.2.2011. www.businesssturku.fi

Turun Seudun Kehittämiskeskus. Loistavat yhteydet. Viitattu 15.2.2011. <http://www.businesssturku.fi/bt/fi/cms.nsf/www/whyturkuregion>

Turun Seudun Kehittämiskeskus, http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/tad_yritykset.htmlToimialat Turussa, viitattu 30.3.2011

Turun Seudun Kehittämiskeskus 2007. Luovien osaamispalveluiden kehittämisselvitys. Viitattu 17.4.2011.

<http://turku.fi/Public/default.aspx?contentId=86794> (Luovien osaamispalveluiden kehittämisselvitys,

Turun Seudun kehittämiskeskus. Monipuolinen elinkeinoelämä. Viitattu 17.4.2011. <http://www.business turku.fi/bt/fi/cms.nsf/www/industries>

Turun Seudun Kehittämiskeskus. Kaupunkiseutuyhteistyö. Viitattu 15.3.2011 <http://turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=13062>

Turun Seudun Kehittämiskeskus. Tavoitteet on määritelty nykytila-analyysin pohjalta. Viitattu 15.3.2011 <http://turku.fi/Public/default.aspx?contentid=164082>

Turun Seudun Kehittämiskeskus. Useita vaihtoehtoja seudun kehittämiseksi. Viitattu 15.5.2011. <http://turku.fi/public/default.aspx?contentid=164085>

Turun Seudun Kehittämiskeskus. Koheesio- ja kilpailukykyohjelma. Viitattu 15.3.2011.

<http://www.turunseutu.fi/public/default.aspx?contentid=142338&nodeid=12701>

Turun yliopisto 2009. Turun alueen tulevaisuus puntarissa. http://www.utuonline.fi/sisalto/ajankohtaista/turun_seudun_tulevaisuus.html, päivitetty 9.11.2009, viitattu 28.4.2011.

Turun yliopiston verkkolehti, 2010. Turun alueen tulevaisuus puntarissa. Viitattu 27.4.2011

http://www.utuonline.fi/sisalto/ajankohtaista/turun_seudun_tulevaisuus.html.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Tulevaisuuskatsaus, 2010, http://www.tem.fi/TEM_tulevaisuuskatsaus. Viitattu 17.5.2011.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2009. Kaupungit kurkottavat 2010-luvulle, Edita Publishing Oy.

Uitto, T. 2011, Turun seudun malliksi kotilo, Turkulainen, 14.5.2011.

Uutta Helsinkiä. Viitattu 12.6.2011. <http://www.uuttahelsinki.fi/jatkasaari>

Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt RKY viitattu 24.1.2012.
http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4095, > Turku >
 Aurajokisuun satama-, telakka- ja teollisuusalue

Varsinais-Suomen yrittäjät 2012. Pk-yritysbarometri, Varsinais-Suomi. Viitattu 5.5.2012. http://www.yrittajat.fi/File/e7e1af40-e114-4283-a77e-73a3ddf676ec/Varsinais_Suomi_alueraportti_kevat_2012.pdf

Varsinais-Suomen liitto. Turun kaupunkiseudulle oma rakennemalli. Viitattu 24.5.2011 http://www.varsinais-suomi.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=382%3Aturun-kaupunkiseudulle-oma-rakennemalli&Itemid=125&lang=fi

Von Bruun, S; Kirvelä, T. Kuntaliitto. 2009. Suurten kaupunkien tulevaisuus ja tulevaisuuden kaupunkipolitiikka. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Ympäristöministeriö 2008. Asuntonministeri Vapaavuori: Yhdyskuntarakenteen hajautuminen kuriin täydennysrakentamisella. www.ymparisto.fi > Ympäristöministeriö > Ajankohtaista > Tiedotteet > Tiedotteet 2008 > Asuntonministeri Vapaavuori: Yhdyskuntarakenteen hajautuminen kuriin täydennysrakentamisella

HAASTATELLUT:

- Turun ympäristö- ja kaavoitusvirasto, kaavoitusarkkitehti Laurent Druey 1.6.2010
- Turun yrittäjät, hallituksen puheenjohtaja Pentti Salonen
- Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskus, tutkimusjohtaja Jari Kaivo-oja, 30.3.2011
- Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, yleiskaavasunnittelija Anne Karlsson, 30.5.2011
- Professori Alf Rehn, 30.3.2011

- Turun ympäristö- ja kaavoitusvirasto, asemakaavapäällikkö Timo Hintsanen, 22.12.2010
- Turun Kiinteistöliikelaitos, tulosityksikön päällikkö Petri Liski, 21.12.2010
- Turun Kiinteistöliikelaitos, maankäytönsuunnittelija Juha Lipponen, 20.12.2010
- Turun ympäristö- ja kaavoitusvirasto, kaavoitustoimenjohtaja Markku Toivonen, 22.12.2010
- Turun ympäristö- ja kaavoitusvirasto, kaavoitusarkkitehti Iina Paasikivi, 11/2011.
- Turun sataman, hallintojohtaja Jarmo Koskinen, 20.11.2010
- Turun kaupunki, elinkeinojohtaja Kalle Euro, 6.11.2010

Haastattelukysymykset

YRITYSTEN SIJOITTUMINEN

- Millä perusteella mielestänne yritykset sijoittuvat?
 - Mitä reunaehtoja/kriteereitä eri toimialojen yritysten sijoittumiselle on
 - Miten muu kaupunkisuunnittelu liittyy yritysten sijoittumistoiveisiin (työpaikat, liikenne, asuminen, palvelukeskukset yms...)
 - tuoko toimialojen keskittyminen lisäarvoa vetovoimalle?
- Voidaanko sanoa joidenkin alueiden olevan selkeästi houkuttelevampi? Mitkä tekijät vaikuttavat alueen houkuttelevuuteen?
- miten eri kaavatasoilla tulisi huomioida yrittäjät?
 - asemakaava, osayleiskaava, yleiskaava
- Uskotko Linnakaupungista muodostuvan yrittäjävetoista aluetta?

ELINKEINOELÄMÄN HUOMIOIMINEN KAUPUNKISUUNNITTELUSSA

- Tulisiko elinkeinoelämän olla mukana maankäytön suunnittelussa ja aluevarauksia tekemisessä?
- Miten yrityksiä tulisi kuulla maankäytön suunnittelussa ja aluevarauksia tehtäessä?
 - millä keinoilla? (Kysely, tapaaminen, haastattelu..)
- Huomioidaanko yrittäjät (Turussa) pitkän aikavälin suunnittelussa nyt?
 - Tulisiko huomioida enemmän tai vähemmän? Miksi?
- Mitä lisäarvoa kaupungin elinvoimaisuuteen voi tuoda elinkeinoelämän näkemysten huomioiminen maankäytön suunnittelussa?
- Mitä keinoja kaupungilla on lisätä vetovoimaansa elinkeinoelämän toimijoille ja uusille yrityksille?
- Miten eri kaavatasot vaikuttavat siihen, miten elinkeinoelämän toiveet otetaan huomioon? (yleiskaava, osayleiskaava, asemakaava) Ketkä ovat oikeita toimijatahoja osallistumiseen?

- Strategista suunnittelua maankäytössä tehdään pitkällä aikavälillä. Kenellä on osaaminen arvioida elinkeinoelämän muuttumista ja tarpeita maankäytössä vuosien päähän?

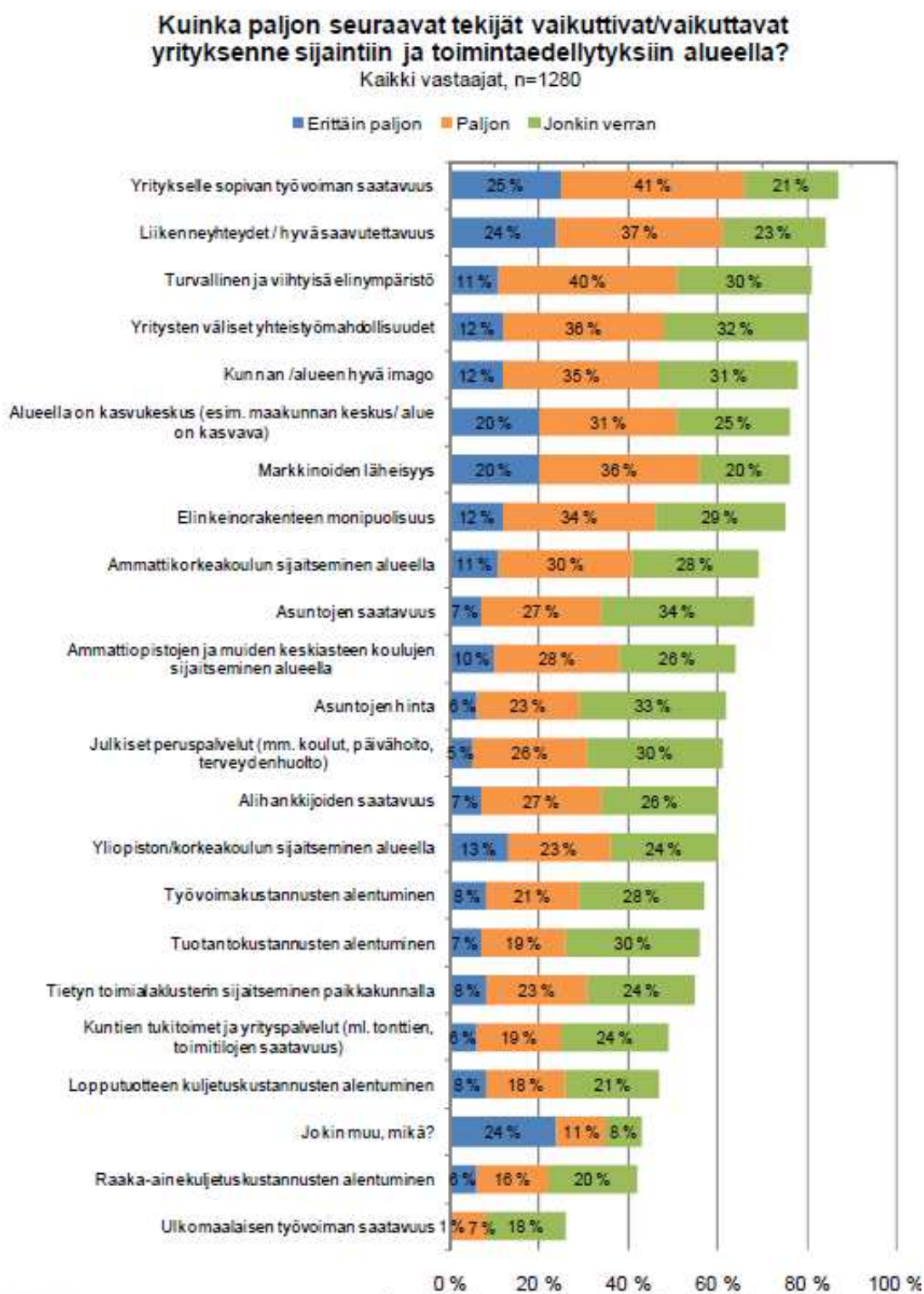
TULEVAISUUS

- Mitä arvioita ja ajatuksia on nykyhetkellä siitä, millaisia tarpeita kaupunkisuunnittelun kannalta yrityksillä on tulevaisuudessa?
- Millaisten toimialojen arvioit kasvavan tulevaisuudessa? Millaiset toimialat katoavat? Siirtyvätkö jotkin toimialat entistä vahvemmin ulkomaille?
- Mitkä villit ideat tulevat mahdollisesti todellisuudeksi elinkeinoelämässä tulevaisuudessa?
- Miksi yritykset muuttavat toimintonsa lähikuntiin?
- Entä miten mielestäsi Turun satamaa tulisi kehittää? Millainen Turun sataman tulisi olla, jos mistään reunaehdoista ei tarvitsisi välittää?

HELSINKI

- Miten uusille yrittäjille tai uusia toimitiloja haluaville yrittäjille etsitään sijoittumispaikat ja toimitilat Helsingissä?
- Mitkä strategiat, kaavat ja muut linjat ohjaavat elinkeinoelämän sijoittumista?
- Miten pitkällä aikavälillä elinkeinoelämän sijoittumista kaupungissa suunnitellaan?
- Ovatko jotkut alueet kaupungissa selkeästi vetovoimaisia ja miksi näin on?
- Kuullaanko yrittäjiä maankäytön suunnittelussa? Millä tavoin?
- Strategista suunnittelua maankäytössä tehdään pitkällä aikavälillä. Millä tahoilla on osaamista arvioida elinkeinoelämän muuttumista ja tarpeita maankäytössä vuosien päähän?
- Mitä arvioita ja ajatuksia on nykyhetkellä siitä, onko yrittäjillä erilaisia tarpeita kaupunkisuunnittelun kannalta tulevaisuudessa?

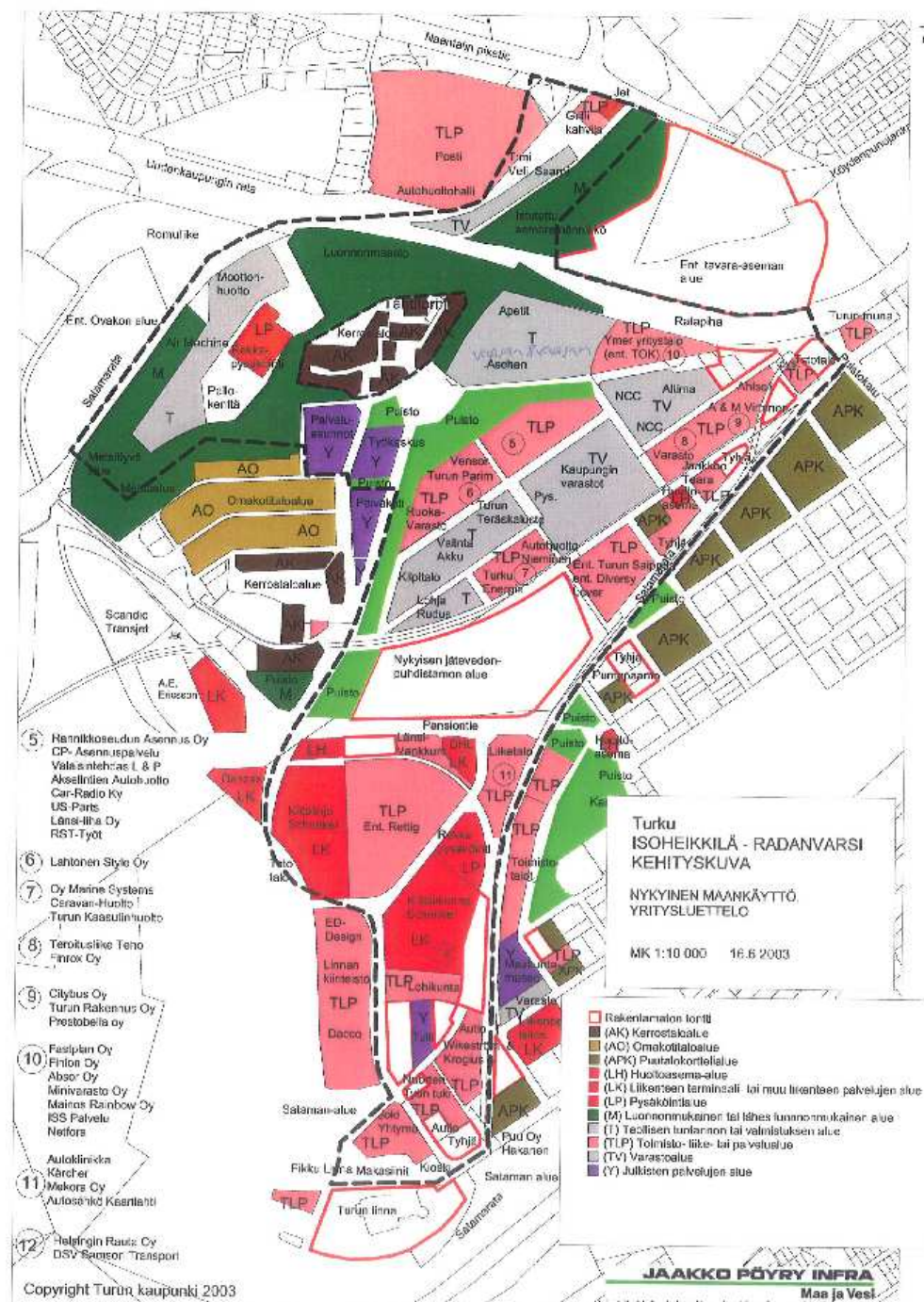
Yritysten sijaintiin vaikuttavat tekijät

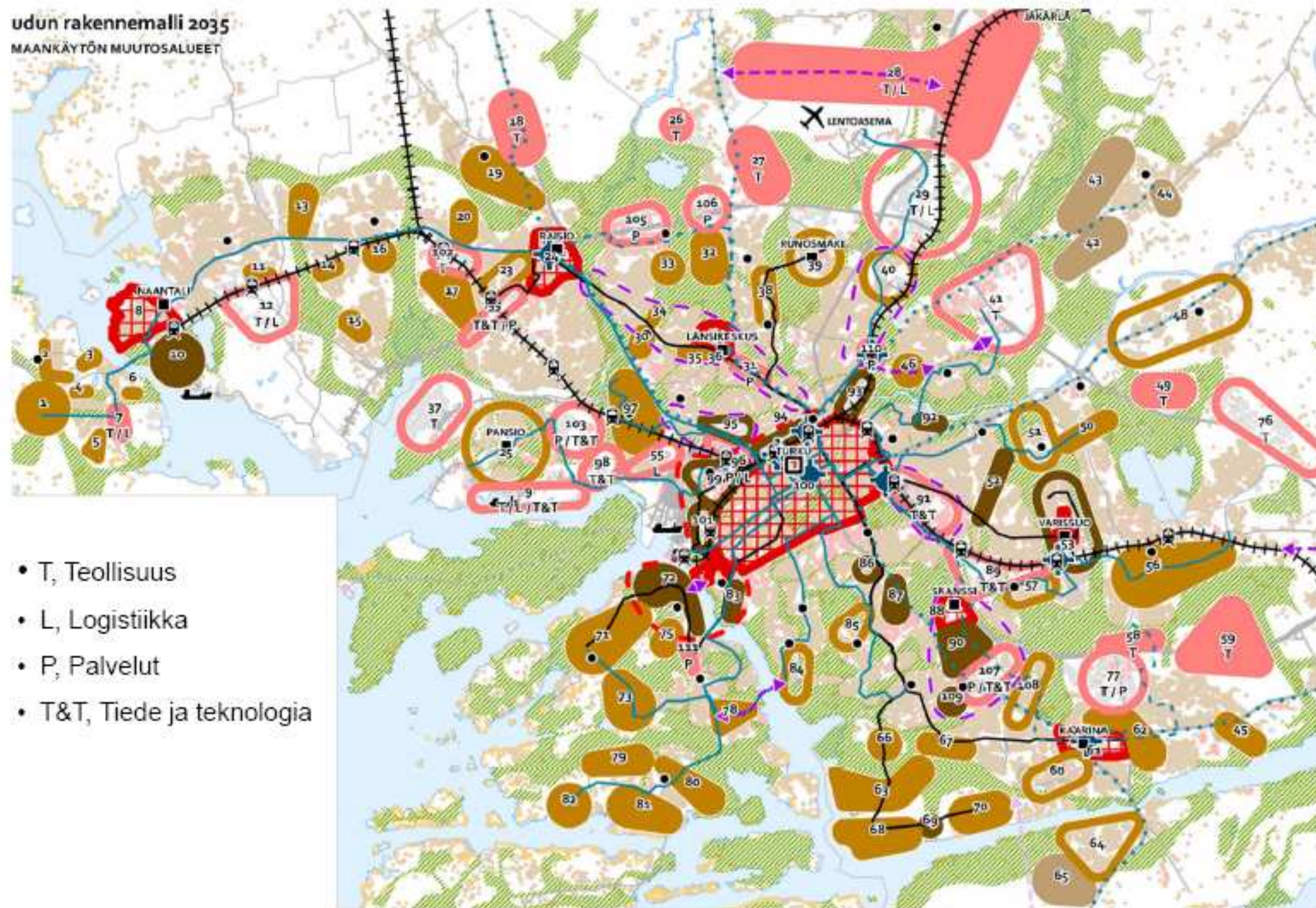
(Keskuskauppakamari 2011, 8)

Linnakaupungin yritystoiminta

(Jaakko Pöyry infra 2002, Iso-heikkilä – Radanvarsi kehityskuva, 7)

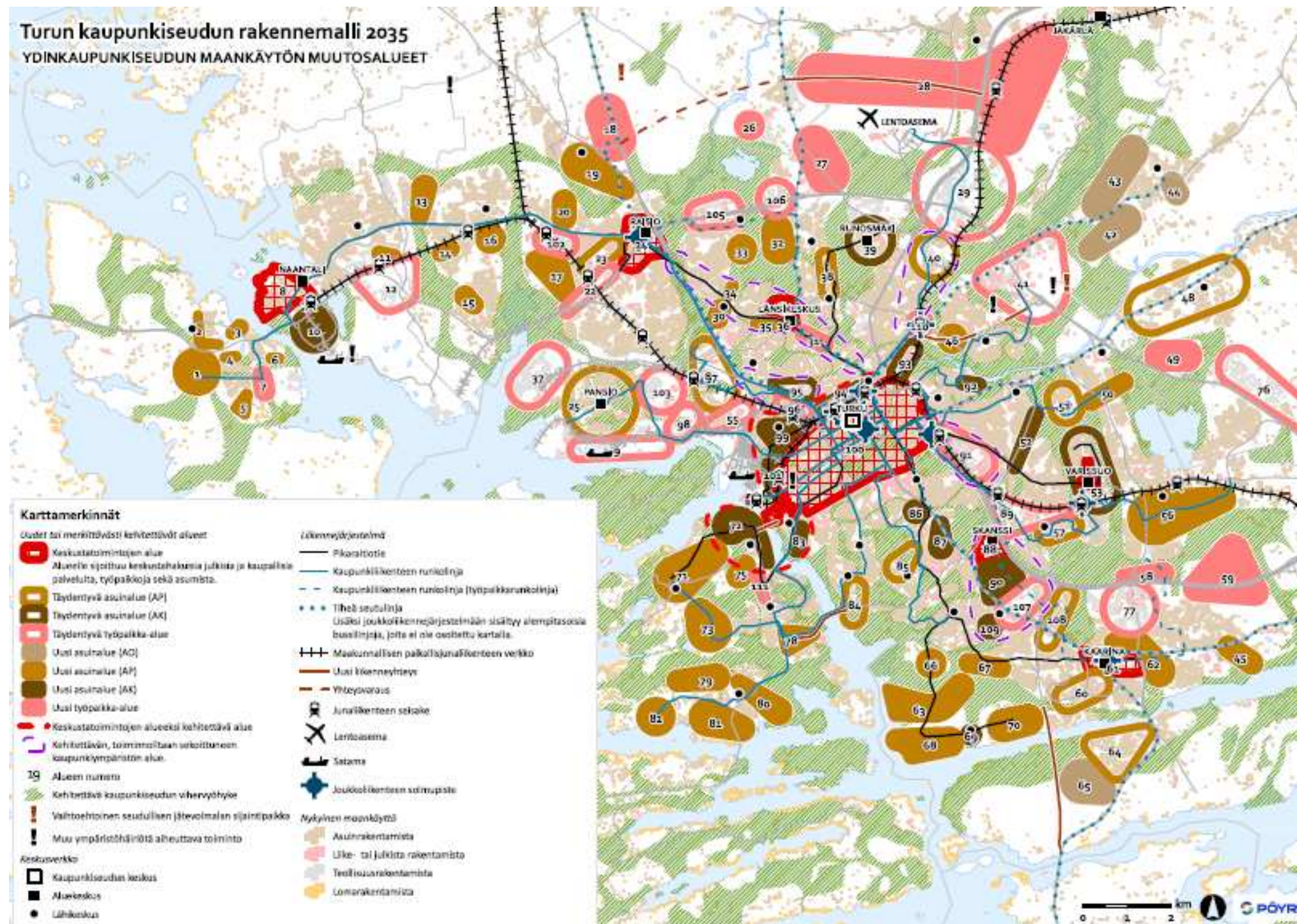

Turun seudun rakennemalli 2035: maankäytön muutosalueet

(Turun kaupunki 2012)

Turun kaupunkiseudun rakennemalli: ydinkaupunkiseudun maankäytön muutosalueet

(Turun kaupunki 2012)